वासिष्ठकाव्यकण्ठगणपतिमुनेः ग्रन्थमाला

vāsiṣṭhakāvyakaṇṭhagaṇapatimuneḥ granthamālā

COLLECTED WORKS

VASISHTHA KAVYAKANTHA GANAPATI MUNI

Volume Eight

आयुर्वेदज्योतिषग्रन्थमाला

āyurvedajyotiṣagranthamālā

The Book of Ayurveda and Astrology

Edited by K. Natesan

वासिष्ठकाव्यकण्ठगणपतिमुनेः ग्रन्थमाला

vāsiṣṭhakāvyakaṇṭhagaṇapatimuneḥ granthamālā

COLLECTED WORKS OF VASISHTHA KAVYAKANTHA GANAPATI MUNI

VOLUME EIGHT

आयुर्वेदज्योतिषग्रन्थमाला

ĀYURVEDAJYOTIṢAGRANTHAMĀLĀ

Editor
K. Natesan

Associate Editor
Dr. Sampadananda Mishra

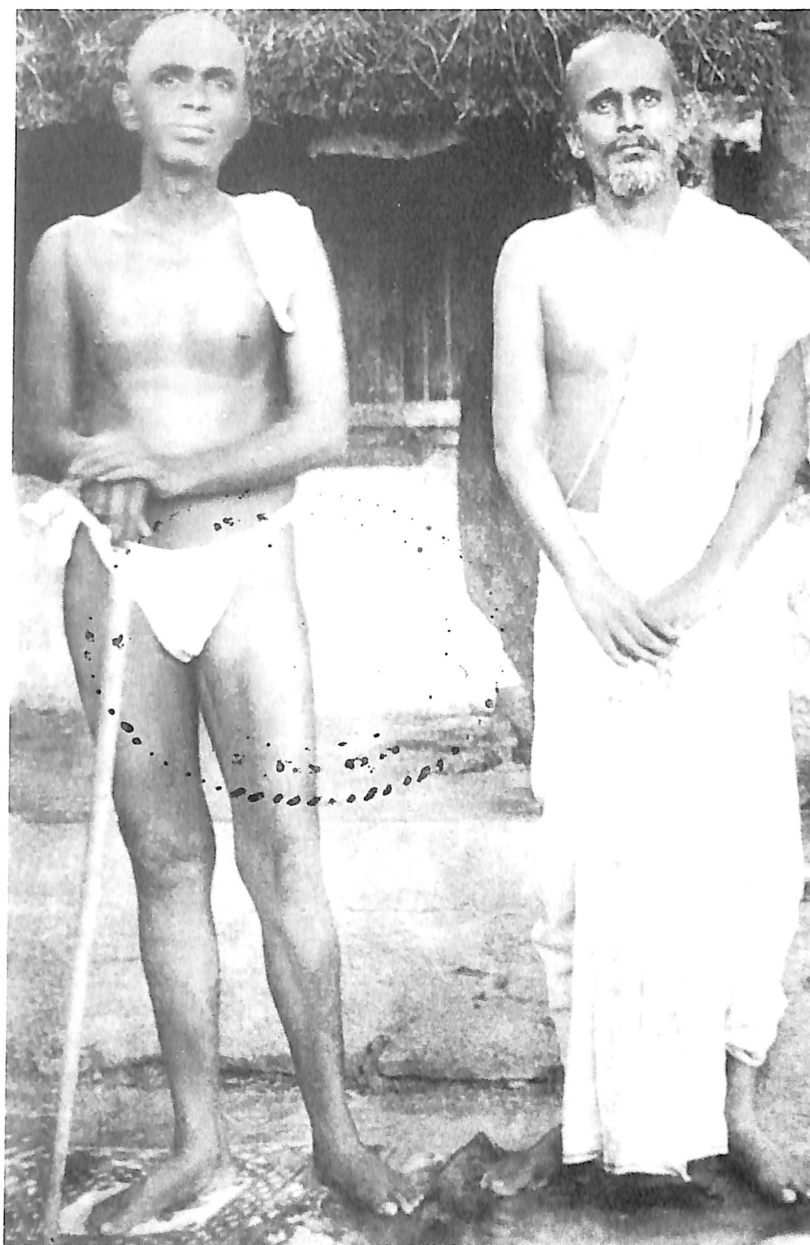
Published by
V. S. Ramanan
President, Board of Trustees
Sri Ramanasramam
Thiruvannamalai
Tamil Nadu - 606603

Researched and Edited by
Kavyakantha Ganapati Muni Project
Guru Nayana and Maharshi: The Call and the Grace Trust
1, 8th cross, Tagore Nagar
Pondicherry - 605008

First Edition 2006

Price: Rs. 150.00

Printed in India by
All India Press
Kennedy Nagar
Pondicherry - 605001

Sri Ramana Maharshi & Ganapati Muni

Dedicated to my Gurus and Sri M. P. Pandit

–The Editor

Bhagavan Ramana Maharshi and Ganapati Muni
by Madam Jane Adams

आयुर्वेदज्योतिषग्रन्थमाला
THE BOOK OF AYURVEDA AND ASTROLOGY

विषयसूचिका
CONTENTS

PUBLISHER'S NOTE

This is a unique volume which contains Muni's writings on Ayurveda and Astrlogy. Small in size and rich in contents, this volume reveals the Muni's deeper knowledge of Astronomy, Astrology and Ayurveda.

Cikitsānuśāsanam and *prāṇatoṣaṇam* are the two texts dealing with Ayurveda. *Horānirṇayasaṅgraha*, *ṣoḍaśaślokī*, *tribhāvaphalacandrikā* and *gaṇakakaṇṭhābharaṇam* are the four texts dealing with Astronomy and Astrology.

These six texts of the Muni are definitely unique in their presentation.

We pray that Shri K. Natesan, who has dedicated himself to the compilation and editing of all the works of the Muni, has Sri Bhagavan's Grace and Blessings and will continue to be the inspiring force towards the publication of all the volumes.

We hope and believe that this volume of *The Collected Works* of Ganapati Muni, like the earlier seven volumes, will also be equally useful and inspiring for the spiritual aspirants.

Sri Ramanasramam
Thiruvannamalai
22.08.2006

Sri V.S. Ramanan

Editorial

वन्दे श्रीरमणर्षेराचार्यस्य पदाब्जम् ।
यो मेऽदर्शयदीशं भान्तं ध्वान्तमतीत्य ।।*

vande śrīramaṇarṣerācāryasya padābjam
yo me'darśayadīśaṁ bhāntaṁ dhvāntamatītya.

I bow down at the Lotus-Feet of Sage Sri Ramana, the great Teacher, who has shown me the Self-effulgent Supreme Lord beyond nescience.

ओङ्कारवदनं वन्द्यं कवीनामादिमं कविम् ।
वन्दे गणपतिं देवं नरवेषधरं गुरुम् ।।

oṅkāravadanaṁ vandyaṁ kavīnāmādimaṁ kavim
vande gaṇapatiṁ devaṁ naraveṣadharaṁ gurum.

I bow to the adorable God Ganapati, Pranava-faced, the original Poet of poets, the Guru in human disguise.

वेदैर्बोधवते गिरां विलसितैः सम्मोदमुद्रावते
धीरैर्भारतसूरिभिर्बलवते पूर्वैः प्रतिष्ठावते ।
मन्त्रैः मित्रवते महर्षिचरणैः आचार्यलक्ष्मीवते
काव्यैः कण्ठवते धिया धनवते कस्मैचिदस्मै नमः ।।

vedairbodhavate giraṁ vilasitaiḥ sammodamudrāvate
dhīrairbhāratasūribhirbalavate pūrvaiḥ pratiṣṭhāvate
mantraiḥ mitravate maharṣicaranaiḥ ācāryalakshmīvate
kāvyaiḥ kaṇṭhavate dhiyā dhanavate kasmaicidasmai namaḥ.

---

*The first verse here is by Ganapati Muni and the remaining three are by Sri Kapali Sastriar.

His wisdom is founded on the Vedas. With scintillating speech he is poised in Bliss. His strength has its foundation on the steadfast seers of this sacred land of Bharata. He stands firm by the realisations of the ancients. The mantras are his close companions. It is his good fortune to have the Maharshi as his guru. His voice reverberates with poetry. His intellect is his wealth. Salutations to him, the Ineffable.

देहेन दूरोऽपि हृदा न दूरः प्रीणाति यो नः स्मरणेन सिद्धः ।
कथं नु चित्रं तदिदं च यस्मात् विराजसे त्वं हृदयासनस्थः ॥

dehena dūro'pi hṛdā na dūraḥ prīṇāti yo naḥ smaraṇena siddhaḥ
kathaṁ nu citraṁ tadidaṁ ca yasmāt virājase tvaṁ hṛdayāsanasthaḥ.

Though physically not near to us, thou art close to our hearts. Thy presence is intense by the mere remembrance that makes us happy. No wonder for thou reignest shining in our hearts.

Bowing down to all my *gurus*, I am indeed very happy that I have been chosen as an instrument to carry out the most heart-fulfilling work of editing the Sanskrit writings of my beloved *guru*, Vasishtha Kavyakantha Ganapati Muni, most affectionately known as "Nayana" (as called by Bhagavan Sri Ramana Maharshi). I am very certain and also feel strongly that it is only the Divine grace and power of the Maharshi and Nayana that have guided me to undertake this work, whatever the outer circumstances might appear to be. Besides, I am also clear that it is the Divine Grace which has prepared me over many long years for this work. Therefore, with utmost humility, I would like to write these few lines as an editorial for the *Collected Works* of the Muni.

Vasishtha Ganapati Muni was a colossal figure of wisdom and *tapas*, and there is no doubt that he was the most prolific author of spiritual writings in Sanskrit in the 20th century. His

writings reflected the depth and vastness echoing Vedic spirituality, encompassing varied topics, like verses of adoration to different deities (in various metres), verses depicting the principles of existence, aphorisms on a vast array of subjects, prose writings such as commentaries, on *āyurveda*, on astrology and even in the form of novel. However, most of his writings have not yet been published. The Muni, a genuine spiritual seeker who attained to great heights and depths of spiritual realisation and wrote extensively on various topics, was never concerned in the matter of the preservation and publication of his writings. Those close to the Muni knew that he would simply hand over many of his writings to his disciples and would not ask for the same again, and in the process many were slost. Nevertheless, the writings of the Muni were an outpouring of his *tapas*, the soul's seeking for the Eternal. Therefore, these are not only of great spiritual value but also immensely important from a socio-cultural viewpoint, and need to be preserved for ages to come.

I came to the lotus-feet of Sri Ramana Maharshi in the year 1922 through my first Sanskrit teacher, Sri Vasudeva Sastry. I met Ganapati Muni for the first time in 1926. Muni's son, Sri Mahadeva Sastry, was my Sanskrit teacher in the Municipal High School where I studied. The Muni used to come to the school and speak to us at length on various topics (under the auspices of the Sanskrit Association). It was at this time that the Muni initiated me into certain *mantras*. Out of my simplicity, once I asked him as to how to master the Sanskrit language. His reply was immediate, direct and simple. He advised me to read and write all his works again and again, leaving the rest to the Grace. His advice became a mantra, which has primarily governed the rest of my life till date. I started collecting all his works and have been reading and writing them again and again. Although these efforts eventually took me over completely, I feel it was really the grace

of Bhagavan Ramana which worked within me. Soon I began this noble work. Bhagavan noticed it with a watchful eye. He would sometimes ask me if I had a specific writing. He would often ask for my notes, see them and even make copies in different languages. I consider myself blessed, as there were occasions when Bhagavan Ramana himself would write some of the verses of the Muni (which I did not have in my collections) in my note-book in his own hand-writing. (The facsimile of a few of these are published at the end of the editorial for the delight of the readers.)

Most of my collections of the Muni's writings have come from the late Sri D.S. Viswamitra of Sirsi in North Karnataka, who had collected these from Sri Mahadeva Sastry, son of the Muni. I had made several trips to Sirsi, enjoyed the most gratifying hospitality of this family for months, when I used to sit and copy the works. I was also happy that I could provide some of the originals and other works of the Muni which Sri Viswamitra did not possess. I have also collected many other writings of the Muni from some of his disciples like T.K. Sundaresa Iyer, Viswanatha Swamy, Raju Sastry, Vasudeva Sastry, Appu Sastry and Pasupathy Sastry. As mentioned earlier, some of the writings I received from the gracious hands of my beloved *guru* Sri Ramana Maharshi himself.

In my effort towards editing these writings of the Muni, I have taken a simple approach. I have classified these into different volumes such as adoration, aphorisms, commentaries, etc. The arrangement of these writings in a particular order, appearing in a specific volume, follows either the nature of the work or its academic importance. The arrangement does not reflect chronology as the dates of many writings are not available.

One could write volumes on the Muni's style and diction. My aim here is not to attempt anything on this point. The Muni, being an *aṣṭāvadhānī*, could write simultaneously on many topics

during a given period of time. Depending upon his inspiration, before completing one work, he would start another. He would sometimes revise and rewrite the same topic several times. For the sake of the totality of presentation, I have included several of these incomplete and revised versions, since I did not want to choose one from the other. But in the case of the Muni's *magnum opus, umāsahasram*, which was revised seven times, only the final version has been given in the first volume of this *Collected Works.*

I understand the need for an English translation of all that is compiled here, which most readers look forward to. But for the time being, I have decided to compile the *Collected Works* of the Muni concentrating on the original Sanskrit texts. (The origianl Sanskrit texts of the first four volumes are compiled and printed both in Devanagari and Roman scripts.) However, I feel that the translation of the work will take its own time, as it is well understood that the translation of any spiritual writing is not an easy task.

Dr. Sampadananda Mishra of the Sri Aurobindo Society, Pondicherry, a promising Sanskrit scholar in his own right, has helped me in editing and organising these *Collected Works*. It is my great pleasure to say that Dr. Mishra has been devoting a considrable amount of time with great responsibility of editing the *Collected Works* of the Muni. He has not only prepared the Shloka Indices for the first, second, third and fourth volumes but also has taken the responsibility of checking the correctness of the Sanskrit texts for all the volumes and preparing the Roman transliteration for the first four volumes. I have immense pleasure in having Dr. Sampadananda Mishra as the Associate Editor of the *Collected Works* of the Muni.

This volume has all the writings of the Muni on Ayurveda, Astronomy and Astrology. There are only six texts in this vol-

ume. *Cikitsānuśāsanam* and *prāṇatoṣaṇam* are the two texts dealing with Ayurveda. *Horānirṇayasaṅgraha*, *ṣoḍaśaślokī*, *tribhāvaphalacandrikā* and *gaṇakakaṇṭhābharaṇam* are the four texts dealing with Astronomy and Astrology.

This volume is smallest in size. But the richness of its contents bears the testimony of Muni's versatility and adept.

The Introduction to the Contents of Volume Eight has short notes on each title appearing in this volume.

I sincerely pray for the grace of Bhagavan Sri Ramana Maharshi and Ganapati Muni, so that the work is completed with perfection and in time. It is with a great sense of humility and love that I dedicate this editorial work to Sri Ramana Maharshi and Ganapati Muni, my *gurus*, and to Sri M. P. Pandit of Sri Aurobindo Ashram, Pondicherry, who always appreciated my efforts in preserving the *guru's* writings.

K. Natesan

Sri Ramanasramam
Thiruvannamalai
22.08.2006

Acknowledgments

The sacred work of editing and publishing the *Collected Works* of Kavyakantha Ganapati Muni would not have been possible without the Grace of Bhagavan Sri Ramana Maharshi and Nayana. I have also felt the Grace and blessings of Sri Aurobindo and The Mother in taking up this work. Inwardly, I have been constantly guided by the Grace of these great spiritual personalities. I have also received concrete help from Sri Kapali Sastriar and Sri M.P. Pandit. My heart melts with gratitude to these great souls, who have been my constant guiding spirit.

Divine help works through human instruments. Many noble people, friends and others have been a source of constant encouragement and I have drunk the spirit of courage and enthusiasm offered by them. Among these include Sri V. S. Ramanan, President, Board of Trustees, Sri Ramanasramam, Thiruvannamalai; Sri Vamadeva Shastri (David Frawley), Director, American Institute of Vedic Studies, U.S.A.; Dennis Hartel, Sri Arunachala Ashram, U.S.A.; Sri S. Shankara Narayanan, a well-known disciple of Sri Kapali Sastriar; Sri Alan Jacobs and his wife, Jane Adams of Sri Ramana Foundation, London; Sri J.G.K. Murthy, Chennai; Sri A. R. Natarajan, Sri Ramana Maharshi Center for Learning, Bangalore; Sri J. Jayaraman, Sri Ramanasramam and the late Sri G.L. Kantham, Guntur.

This work would not have been possible but for the caring and loving touch of Sri D.S. Viswamitra and his wife, Srimati Kamakshi, daughter, Srimati Indrani, and sons, Sri Divaspati and Sri Brahmanaspati of Sirsi (North Karnataka). I can only say that it has been possible to bring out the *Collected Works* of the Muni only because of this family, who, as trustees have preserved these for posterity. I am grateful to the entire family for their loving support.

All the photographs of Bhagavan Sri Ramana Maharshi and Ganapati Muni are, copyright of Sri Ramanasramam, Thiruvannamalai. I am grateful to Sri V. S. Ramanan, President, Board of Trustees, for allowing me to print the photographs in this *Collected Works*. Sri A. R. Natarajan, Bangalore, and Dennis Hartel, U.S.A. have also helped me in getting some photographs. I thank them for their support. Madam Jane Adams is the artist who has drawn the beautiful pencil sketches of the Muni. I am thankful to her and Alan Jacobs of Sri Ramana Foundation, London, for permitting me to publish these in the *Collected Works*.

The publication of the book from handwritten manuscripts through the use of computer was a new experience for me. Typing, proof readings, page formatting, planning the entire layout were possible due to the sincere efforts of Dr. Sampadananda Mishra and his wife, Prashanti. I cannot imagine publishing the *Collected Works* without their help. I sincerely feel that they were specially chosen and brought into contact with me by the unseen hands of Grace for the completion of this work. Dr. Sampadananda Mishra is a budding Sanskrit scholar in his own right and he has helped me immensely in organising and editing the *Collected Works*. I am, indeed, very happy to have him as the Associate Editor of the *Collected Works* of the Muni. I am very grateful to him and his wife for all their help and support. I bless and wish them all the very best.

I am grateful to Mr. Rand Hicks of Integral Knowledge Study Centre, Pensacola, and Mr. Dennis Hartel of Arunachala Ashrama, New York, USA, for their helpful suggestions.

I am greatful to all the well-wishers who have contributed immensly to the *Kavyakantha Ganapati Muni Project*, Pondicherry. I am indebted to all of them for their support and encouragement. Sri Vamadeva Sastri (Dr. David Frawley), Director, American Institute of Vedic Studies, U.S.A. has not only been the source of continuous inspiration but his generous contribution has made the publication of the *Collected Works* pos-

sible. I have no words to thank other than expressing my sincere feeling of gratitude.

I must express my deep gratitude to the Trustees of Sri Gitagovinda Pratisthanam, Pondicherry, for their constant support to us in the undertaking of this project.

Sri Saphal of the All India Press, Pondicherry, has taken special interest in printing this Volume. I feel indebted to him for bringing out the book in a beautiful way in a short time.

Finally nothing would have been possible without the help of my family members. My wife, Smt. Gnanambal, who is not with me physically at this stage, has done a lot of personal sacrifice. She helped me to carry on with the Muni's work by taking the family load on herself. She was an ardent devotee of Bhagavan and Nayana. I can feel her happiness and satisfaction and continual encouragement from a different plane even now. My children and their families have supported me constantly during this work.

I bow down again to the Grace which made me its instrument in carrying out this work.

Sri Ramanasramam
Thiruvannamalai
22.08.2006

K. Natesan

Kavyakantha Ganapati Muni

An Introduction To His Life And Works

Vasishtha Kavyakantha Ganapati Muni (1878-1936) belongs to the rare race of intellectual and spiritual giants who crowded into the narrow corridors of the last quarter of 19th and first four decades of the 20th century to endow life, letters and all endevours with meaning, purpose and altitude. He was a valiant soldier in the cause of Truth and Divinity. For communing with the Divine, certainly he was well-endowed, gifted as he was with marvellous powers of mind, intellect and soul. Even highly learned people of our time wonder at his indubitable versatile genius, keenness of perception and understanding of our modern problems, though he had never been to school all his life. His powers of intellect and intuition had solved and untied many mystic knots. His wide scholarship and studies in religious lore harmonized in him all religions and schools of philosophy. He was a master of metaphysics and his gift transported him into regions whence he could see the entire manifestation. In fact, he belonged to the order of the Rig Vedic seers who were gods among men.

The Muni's life story is sweet and all-absorbing and has been beautifully rendered in the famous biography *Vāsiṣṭha Vaibhavam* by his foremost disciple, Sri Kapali Sastriar. Ganapati Muni was born in Kalavarayi near Bobbili in Andhra Pradesh on 17th November1878. He belonged to a family of Sri Vidya initiates (in *vāsiṣṭha gotram*), which had actually migrated from a village near Kumbakonam in Tamil Nadu in the late 16th or early 17th century (later the family was well-known as the "Ayyalasomayajulu" family). His parents, Narasimha Sastry and Narasamamba, had three sons, Ganapati being the middle one.

Nearly a year before his birth, on the holy day of *rathasaptamī*, his mother had been to the famous *sūrya* (Sun) temple at Arasavalli (near Srikakulam in Andhra Pradesh) to offer her prayers and worship. She stayed overnight in the temple after the traditional worship to the Lord. In the next early morning she had a dream in which a beautiful woman with golden divine radiance emerged from the corridors of the temple, approached her with a shining pot of fire and giving it in her hands vanished. To her utter astonishment, the moment the fire pitcher came into contact with her, it entered her womb and assumed the form of a child. Soon after her return to home from Arasavalli, she showed signs of pregnancy. She believed that her child was a divine gift of God *agni* (fire). While she was waiting to deliver the child, her husband, Narasimha Sastry, had gone to the holy city of Kashi (Benares in Uttar Pradesh) in November 1878, where he also had a unique experience. When he was performing *tapas* in the *ḍhuṇḍi-gaṇapati* temple (near Visweswara Ghat) he had the vision of a little child emanating from the Deity and coming near him. After these wonderful experiences by both parents, Ganapati was born in the parental home of his mother on 17th November 1878. The father appropriately named his second son Ganapati, rooted in his conviction that the child was an emanation of God Ganapati himself. It may be noted that the Vedic deity *agni* (Fire) is none other than *gaṇapati* described in the *purāṇas* and worshipped in the *tantras*. Ganapati himself was conscious of his divinity. He has expressed this in his most famous poem *Umāsahasram* and has said that he was born as an *amsa* (portion) of God Ganapati. He has also expressed his conviction about the identity between him and God Ganapati, the guiding spirit of his corporeal existence, in his work *Herambopasthānam* (Glory of Ganapati).

Ganapati was educated entirely at home. His father, Narasimha Sastry, like his ancestors, was an expert and well-

versed in *mantra śāstra*, astrology and *āyurveda*. With this traditional family background, proficiency in these subjects came naturally to Ganapati. When he was only 10 years old, he was able to prepare the *pañcāṅgam* (almanac). He finished studying the classical Sanskrit poems and then devoted himself to the study of grammar and poetics. At the same time he delved deep into the writings of Vyasa and Valmiki. Again and again he read the Mahabharata. His horizon widened and his intellect mellowed with an ever-deepening perception. Like the ancient Rishis, Ganapati wanted to experience immense strength and power by the practice of *tapasyā* through *mantra japa* and meditation. Although married at an early age to Srimati Vishalakshi, he started visiting one sacred place after another for his *tapas* when he was 18 years old. He used to stay in one place for a few days or even months. In one such visit to Bhubaneswar (in Orissa, where the famous "Lingaraj" temple of Lord Siva is located), during his *tapas*, Ganapati had a vision, in which Goddess *lalitāmbikā* (*bhubaneśvarī*) appeared before him, offering divine nectar. As Ganapati tasted this heavenly nectar, the Goddess watched him with a sweet smile, full of grace. From then onwards, the sweetness of the nectar became an integral part of him. After this incident, Ganapati's intellect developed a rare sharpness and he attained complete mastery over poetry. Indeed, the literary work composed after this incident is endowed with a distinct sweetness and grace.

When Ganapati was staying in Kashi, he came to know that an assembly of scholars (*harisabhā*) would be held in the famous city of Nabadwipa in Bengal. On the advice of his friends he got a letter of introduction and went to Nabadwipa. There he excelled in all the difficult tests that he was put to with an effortless ease that stunned his examiners, who unanimously conferred the title *kāvyakaṇṭha* (one who has poetry in his throat – voice of

poetry) on him forthwith. He was only 22 years old then (details are in Volume 11).

Ganapati repaired to the south of the country in his 25th year. From Kanchipuram he came to Arunachala (Thiruvannamalai) in 1903 to perform *tapas*. He visited twice Sri Brahmana Swamy (who was later named as Bhagavan Sri Ramana Maharshi by Kavyakantha himself) before he accepted a teacher's job at Vellore in 1904. Later in 1907, he resigned his job at Vellore and returned to Arunachala. It was at this stage that he sought and gained the grace of Sri Brahmana Swamy (Bhagavan Sri Ramana Maharshi). An intellectual and spiritual giant who had high achievements to his credit and a host of followers as well, Kavyakantha still felt that his life's purpose was not fulfilled. He remembered Brahmana Swamy whom he had met earlier and approached him for his grace and gain inner realization, peace and true import of *tapas* that he still lacked. On 18.11.1907 Kavyakantha approached Brahmana Swamy, who was staying in the Virupaksha cave, and prostrating himself at his feet said in a trembling voice: ***"All that has to be read I have read, even Vedanta Sastra I have fully understood. I have performed japa and puja to my heart's content. Yet I have not up to this time understood what tapas is. Hence have I sought refuge at thy feet, pray enlighten me about the nature of tapas."*** For quite sometime Brahmana Swamy gazed silently at Kavyakantha. He broke his 11 years of long silence and spoke gently, ***"If one watches where his notion of "I" springs, the mind will be absorbed into that. That is tapas. If a mantra is repeated and attention is directed to the source where the mantra sound is produced, the mind will be absorbed in that. That is tapas."*** The scholar-poet was filled with joy to have found his *guru*, and announced that the *upadeśa (teaching)* was original, and that Brahmana Swamy was indeed a *maharshi* and should be called so thereaf-

ter. He gave the full name Bhagavan Sri Ramana Maharshi to Brahmana Swamy, whose original name was Venkataraman. Thus, the meeting was of profound significance not only for Kavyakantha but also for the world at large, which could learn from such a high authority about the real stature of Bhagavan Sri Ramana Maharshi, the Silent Sage of Arunachala. Following this momentous meeting, Ganapati composed his great devotional poem, *Umāsahasram*, a thousand verses in praise of Umā, the Divine Mother, as a part of his *tapas* in gratitude to the great Goddess for having given him the Maharshi as his Guru (Master). This work is the magnum opus of Sri Vasishtha Ganapati Muni.

The Muni had the unique experience of *kapālabheda*. In the summer of 1922 at the Mango cave of the Arunachala hills, the Muni had several yogic experiences, arising from deeper parts of his being and invading his physical consciousness (resulting in great physical pain). During this, he visited his Master and told him of his inner and physical experience. His most compassionate Master, Sri Maharshi, comforted him by placing his lotus hands on his head. On the very night, he had the experience of the culmination of *kuṇḍalinī sādhanā*, resulting in the most unique experience of *kapālabheda*. His cranium was broken into two parts; a distinct sound caused by the breaking arose from the passage, which joins the two holes of the ears. A line of smoke going out of the head was perceived there. The Muni later spoke to his disciples about this yogic experience and that this has been mentioned in the sixth chapter of the *taittīriyopaniṣad*, quoting *vyapohya śirṣakapāle bhūrityagnau prati tiṣṭhati* ("having separated the two parts of the cranium, he stands established in Fire as *Bhūḥ*, the earth element") and mentioned several great effects of the power of yoga experienced at this time with their secrets. It is usually believed that the physical effects of this great experience are such that the body cannot sustain long following this event.

However, in his case, with the strength of his own *tapasyā* and the Grace of his most compassionate Master, he lived for fourteen long years (although he had to observe certain physical restrictions, such as that he could not shave his head nor could put his bare feet on the ground) after this experience. This event speaks volumes on the extraordinary nature of his *tapasyā* and the fact that he was perhaps the greatest Master of *tantra* born on this earth. In fact, the final revision of his *magnum opus Umāsahasram* after this experience, remains, testimony not only to his supreme mastery over the *tantras* but also his ability to find the reconciliation and concordance between the Vedic, Upanishadic and the Tantric schools of thoughts. The *kapālabheda* experience also reconfirms the conviction that he was the direct *aṁśa* (portion) of the Vedic deity *agni* (who resides as the power of *kuṇḍalinī* in the *mūlādhāra* of human beings).

The poet seer Kavyakantha Ganapati Muni met Sri Aurobindo on 15th August 1928. He stayed at the Sri Aurobindo Ashram for about a fortnight. During this stay at the Ashram, the Muni meditated with The Mother a few times. After one such meditation, The Mother expressed that the Muni was a real yogi who could plunge into great depths the moment he started meditation and that she had not so far found any person abiding in Her spiritual consciousness as Ganapati Muni did. Further, at the instance of Sri Kapali and Sri S. Doriswamy Iyer, the Muni translated some portions of Sri Aurobindo's *The Mother* (*mātṛtattvaprakāśikā*) in chaste Sanskrit verses with some notes. On reading the Muni's translation, Sri Aurobindo seems to have very generously observed, "*It far excels the original.*" It is also worth mentioning that the Muni presented to Sri Aurobindo the last and final version of his *Umāsaharam* (written in his own handwriting after his experience of *kapālabeheda*) with specific notes on each chapter before his meeting in 1928.

It is more than six decades since the great Kavyakantha Ganapati Muni passed away in 1936. He was a great *tapasvī*, whose one aim in life was the restoration of Bhārata Mātā (Mother India) to her ancient greatness. Unlike others who aim at liberation for themselves, this great soul believed that he must obtain the grace of God not for himself but for the nation and through it for the betterment of the world. Towards that consummation he had done penance since his early years and this, too, very rigorously during the last years of his life.

The Vedic seers were by no means recluses from the affairs of the world. In fact, these Vedic seers made themselves the superior vehicle through which the divine forces of heaven played for the welfare of humanity. To become one such perfect instrument in the hands of the Maha Shakti was the goal towards which Ganapati worked and dedicated his entire life. Although the Muni was a giant personality, he was very humble in his day-to-day life. This can be proved by two incidents in his divine life. The Muni and his beloved disciple, Daivarata, did *tapas* in Padaivedu near Vellore in the year 1917. As a result of the *tapas*, certain Mantras were revealed to his disciple Daivarata. Ganapati Muni, the *guru*, recorded the Mantras as they came down from the lips of Daivarata, his disciple. He even wrote a commentary on the Mantras, as Sankara did for his disciple, Hastamalaka. There is yet another incident to which I would like to draw the attention of the readers. The Muni was verily a fountain of love and affection for his pupils and followers far and near. This did not deter the *guru* and *śiṣya* from having a difference of opinion at times. The Muni blessed Sri Kapali Sastriar and permitted him to follow Sri Aurobindo.

A scholar poet, Sri Vasishta Ganapati Muni has many spiritual and other writings in Sanskrit to his credit. *Umāsahasram, gītamālā, ramaṇagītā, ramaṇacatvārimśat* and *saddarśanam* are a few titles well-known among his disciples and others. But

very little is known about his other numerous Sanskrit writings, covering a wide variety of topics: praises and prayers to various deities (*stotras*), poetic compositions (*kāvyas*), philosophy (*darśana*), logic (*nyāyaśāstra*), medical science (*āyurveda*), astrology and astronomy (*jyotiṣaśāstra*), commentaries (*bhāṣya*), novel (*ākhyāyikā*), letters (*patrāṇi*) and other research works. His versatility can also be judged from his writings *sāmrajya-nibandhanam* (a proposed constitution for India) and *lālibhāṣopadeśa* (a new language for the Indian people). He was spontaneous in composing all these either in verse form (*ślokas*) or in the form of aphorisms (*sūtras*) or prose form (*gadya*). Nevertheless, all these were the result of his *tapas*, an outpouring of his soul in seeking or gratitude to the Divine.

Of his *stotrakāvyas, umāsahasram, indrāṇisaptaśati, pracṇḍacaṇḍitriśatī* and *gītamālā* are meant for those longing for a great spiritual realisation. The *indrasahashranāma* is a composition of thousand names of *indra* culled from the *Rigveda,* which are strung into a garland of one hundred and eight verses. The *ramaṇacatvāriṁśa*t (40 verses in praise of Bhagavan Sri Ramana Maharshi) is chanted daily both at the Sri Ramana Ashramam and in innumerable homes of the devotees of Sri Ramana Maharshi. The Muni had an unique ability of rendering philosophical thoughts in the form of poetry (*ślokas*), and his writings *viśvamīmāṁsā, ramaṇagītā, saddarśanam* and *tattvaghaṇṭāśatakam* remain in testimony to this. *Ramaṇagītā* is in the form of recordings of questions put forth by disciples and the answers given by the Maharshi and is one of the most cherished writings of the Muni. His *saddarśanam* is the Sanskrit rendering of Sri Maharshi's Tamil writing, *ulladu narpadu* (Forty Verses on Reality) on which his beloved and learned disciple, Sri T.V. Kapali Sastriar, has written a faithful commentary in Sanskrit. This reflects the spirit of Sri Maharshi's original teachings.

Of his vast and variety of *sūtra* writings, it would be difficult to single out any one as more meritorious than the others. *Daśamahāvidyāsūtram* (the ten cosmic powers of the Divine Mother as described in the *tantras*) is an outstanding composition, in which the Muni has described the ten cosmic aspects of the Divine Mother and their significance. Here he has also brought out the association of these ten cosmic aspects of the Mother described in the Tantra with the corresponding Vedic deities. Thereby, not only he has been able to bring forth a link between the Vedas, Upanishads and Tantras, but also has been successful in dispelling several wrong conceptions on the significance of these deities. These compositions reflect Muni's great powers of Yogic perception. The way in which he has expounded the different deities such as *kālī, tārā, sundarī, bhuvaneśvarī, pracaṇḍacaṇḍī,* etc., and correlates them to the Vedantic concepts has once for all removed all antagonisms and has bridged the so-called gulf between the Vedantic and Tantric schools of philosophy. *Rājayoga-sārasūtra* is a short and concise exposition of the Upanishadic methods of the inner quest. *Caturvyūhasūtra* is a revelation of the cosmic divinities wherein he has expounded the four important emanations of the Vedic deity Indra (*ākāśa, kāla, vidyut* and *sūrya*). *Jaiminīyatarkavārtikam* is his own interpretation of the *sūtras* of Jaimini, where he has advocated that the Vedas are indeed *pauruṣeyam* (of human origin). Further, in this he has given his own interpretation of the *mīmāṁsā* philosophy, placing it on a higher pedestal in relation to Vedanta. His *śabdapramāṇacarcā* also discusses the origin of Vedas. *Pañcajanacarcā* and *vivāhadharmasūtram* are related to social aspects. In the former one the practice of "untouchability" is condemned with the authority of *śāstras.* In the latter he deals with marriage as a sacrament. His other *sutra* writings also include *cikitsānuśāsanam (āyurveda)* and *gaṇaka-kaṇṭhābharaṇam* (astronomy) as well

as *sāmrājya-nibhandhanam* (a proposed constitution for India).

The prose writings of Vasishtha Ganapati Muni too are extensive and these include: commentaries on several texts including Vedas and Upanishads; study on the different characters of the great epic poem *Mahābhārata*; letters to Sri Ramana Maharshi, The Mother of the Sri Aurobindo Ashram, and others.

His commentaries on Rigvedic mantras and the *īśopaniṣad*, though brief, are revealing and illumining. The Muni has given his own original spiritual interpretation of the mantras, and he was highly critical of the ritualistic interpretation of Rigvedic mantras by Sayana. His commentary on the *īśopaniṣad* is original and is in the light of the teachings of Sri Ramana Maharshi. His *bhāratacaritramīmāṁsā* is unique as it establishes a link between some of the important characters of the *mahābhārata* and those mentioned in the Vedic texts. *ramaṇagītā*, *saddarśana* and the commentary on the *upadeśasāram* (thirty verses written by Sri Ramana Maharshi in Sanskrit), are most popular writings of the Muni which reveal the greatness of the teachings of Sri Ramana Maharshi.

His novel, *pūrṇā*, in Sanskrit, though unfinished, is unique in many ways. The style and diction that the Muni used here make it an unparalleled novel of his time. It not only depicts the ability of the Muni to write beautifully and spontaneously in Sanskrit prose, but it also records his power of expressing the feelings of the heart and not just the logic of the mind.

In the letters of the Muni to Sri Maharshi and The Mother of the Sri Aurobindo Ashram, one can find the art of letter-writing in Sanskrit. Through these letters he was able to express lucidly his deepest aspirations, concepts and thoughts.

However, it is difficult to summarise the thoughts, perceptions and literary ability of the Muni. The Muni, indeed, was a versatile genius and can be compared with Kalidasa and Shankara

in poetic renderings, with Vyasa in *sūtra* writings and with Patanjali, Shabara and Shankara in writing commentaries. The writings of the Muni are not just some products of literary activities but are the records of his unique Yogic experiences and subtle visions and will be a guiding spirit and lamp for the centuries to come.

Sri Ramanasramam
Thiruvannamalai

K. Natesan

Introduction to the Contents of Volume Eight

Vasishtha Ganapati Muni was equipped with such a unique scholarship and ability to express that he could write or speak elaborately on any topic with apparent ease. Therefore, his writings cover a wide range of topics including spirituality, cosmology, metaphysics, science, poetry, linguistics etc. He indited poetry, wrote commentary, composed *sūtras*, penned novels, articulated all his views on many serious topics with the same force, intensity, fluency, lucidity and loftiness.

The present volume of the *Collected Works* of the Muni comprises all his writings on the science of health, Astronomy and Astrology. ***Cikitsānuśāsanam***, ***prāṇatoṣaṇam***, ***horānirṇayasaṅgraha***, ***ṣoḍaśaślokī***, ***tribhāvaphalacandrikā*** and ***gaṇakakaṇṭhābharaṇam*** are the six titles appearing in this volume. Out of these six titles the first two deal with Ayurveda and the rest address to Astronomy and Astrology. Below we provide short notes on each topic.

Cikitsānuśāsanam has twenty chapters and three hundred eighty-four *sūtras*. The first chapter deals with treatment of *jvara* or fever. The second chapter discusses about *raktapitta* or plethora or a kind of disturbance in the blood caused by bile. The third chapter talks about the treatment of *kāsa* or all types of coughs. The fourth chapter takes up the topic of asthma and its treatment. Pulmonary tuberculosis or *yakṣman* is the subject matter of the chapter five. Chapter six treats the subject of vomiting or *chardana*. Heart diseases or *hṛdroga* and their treatments are given in chapter seven. Dis-

ease related to thirst or *tṛṣṇā* is treated in chapter eight. Chapter nine discusses about piles or *arśa*. Chapter ten deals with purging or dysentery, *atisāra*. *Grahaṇī* is the small intestines or that part of the alimentary canal where the bile assists digestion and from which vital warmth is said to be diffused. The disease related to this is also called *grahaṇī*. Chapter eleven deals with this disease. Urinary diseases or *mūtrāghāta* and their treatment form the subject matter of chapter twelve. *Prameha* which is treated in chapter thirteen includes urinary diseases like diabetes, gleet, gonorrhoea etc. Chapter fourteen talks about *gulma* or a chronic enlargement of the spleen or any glandular enlargement in the abdomen (as that of the mesenteric gland &c.). *Udara* or enlargement of the abdomen (from dropsy or flatulence) or any morbid abdominal upset (as of the liver, spleen &c.) is the subject matter of chapter fifteen. Chapter sixteen discusses about *pāṇḍu* or jaundice. Chapter seventeen deals with *kuṣṭha* or leprosy. Morbid disturbance of the windy humour, flatulence, gout, rheumatism &c. are known as *vāta* in Ayurveda. Chapter eighteen talks about *vāta*. Disorder resulting from intoxication (as headache &c.) or *madātyaya* is treated in chapter nineteen. Chapter twenty is the last chapter dealing with *śukrakṣaya* or loss of semen. In this text Muni has shown the processes for the treatment of all these diseases. At the end of the text the Muni makes a significant statement that continence and chastity is the true *pathya* when one is under medical treatment.

Prāṇatoṣaṇam is written in *shloka* form. In eight chapters it has hundred and eight verses. In the first chapter the Muni describes the nature of all the three *doṣas* or humours of the body. When these humours are in their normal state then there is no disease. It is only when there is disturbance in these several diseases occur. The disturbance can be either a

loss or an excessiveness of these. In this chapter the Muni gives a brief explanation of the symptoms indicating the disturbance of the humours. Apart from the humours there are seven basic tissue elements which help in formation of all the basic structure. These basic elements known as *dhātus* in the Ayurveda, are seven in number: *rasa* or chyle (including lymph); *rakta* or the hemoglobin fraction of the blood; *māṁsa* or muscle tissue; *meda* or fat tissue; *asthi* or bone tissue; *majjā* or bone marrow; *śukra* or the sperm in male and ovum in female. The second chapter deals with the symptoms indicating the disturbance of the *dhātus*. There are three basic *malas* or impurities which are substances partly utilized in the body and partly excreted. These three are urine, stool and sweat. In the third chapter the Muni talks about the symptoms showing the disturbance of the *malas*. It thus happens that at times one *doṣa* is in its normal state but there is a disturbance in the other *doṣa* (or *doṣas*) then there arise specific symptoms. The fourth chapter gives a vivid description of these symptoms. The fifth chapter deals with rules to be followed in the case of disturbance and the general rules for the administration of medicines in such cases. There are six different types of treatments to be followed for the cure of the diseases: *vṛṁhaṇam* or nourishment; *laṅghanam* or starving system; *snehanam* or unction, lubrication; *rūkṣaṇam* or attenuating; *stambhanam* or stiffening, paralyzing; *svedanam* or the act of sweating or perspiring. The sixth chapter defines the characteristic features of these six types of medical treatments. The seventh chapter delimitates the fivefold *dravyas* or medicinal substances of the Ayurveda. The eighth or the last chapter determines the essential qualities of the six *raṣas* or flavours.

Horānirṇayasaṅgraha is a treatise on horoscopy which the Muni had prepared for his disciples during his stay

at Gokarna. It has eight chapters and eighty-one verses. In all these chapters the Muni deals with the general and special terminologies of horoscopy, the positions of the planets in a horoscope, their influence on each other, the good and bad results that they give, the bad luck and good luck of men as depending on the position of the planets, the force of a planet in particular astrological house, and different *yogas* or conjunctions in which one gets very good or good and very bad or bad results.

Ṣoḍaśaślokī is a very small text having only seventeen verses. In the verses from one to sixteen the Muni beautifully summerises the essentials of horoscopy.

In *tribhāvaphalacandrikā* the Muni explains about the horoscopy as practised in Kerala. The entire text has three sections and eighty-nine verses. Here the Muni particularly takes up the topics related to *āyu* or life-span, *kalatra* or wife, *putra* or son respectively in the three sections.

Gaṇakakaṇṭhābharaṇam deals with the movements of the planets. In ten different sections it explains the ways the planets move. The text is presented in a very high technical manner. Therefore, an understanding of this text demands a knowledge of the terms used in this text. The Muni has explained the terms and his way of composition in the fourth section under the title of *paribhāṣā*.

वासिष्ठकाव्यकण्ठगणपतिमुनेः ग्रन्थमाला

आयुर्वेदज्योतिषग्रन्थमाला

चिकित्सानुशासनम्

अथ प्रथमोऽध्यायः

अथ चिकित्सानुशासनम् ॥ १॥

ज्वरे ॥ २॥

लङ्घनमादौ हितम् ॥ ३॥

न क्षयानिलभयक्रोधकामशोकश्रमोद्भवे ॥ ४॥

बले क्षीणे ॥ ५॥

क्षुधि जातायां च ॥ ६॥

लघु भोजनं लङ्घनवत् ॥ ७॥

तिक्तं दोषपाचनम् ॥ ८॥

पिपासायामुष्णं जलं पेयम् ॥ ९॥

तिक्तकैः क्वथितं पित्तजे ॥ १०॥

तिक्तकानां शीतकषायो वा ॥ ११॥

पर्पटमुस्तोशीरचन्दनैः क्वथितमधिकायाम् ॥ १२॥

कफप्रधानैर्दोषैरामाशयोत्क्लेशे बलिनां वमनम् ॥ १३॥

वातपित्तयोस्त्रिवृता त्रिफलया वा विरेचनम् ॥ १४॥

लङ्घितैः सविश्वकृष्णासैन्धवधान्यकदाडिमा लाजपेया सेव्या ॥ १५॥

पित्ते सविश्वक्षौद्रा ॥ १६॥

शूले सगोक्षुरव्याघ्री ॥ १७॥

सबिल्व विश्वोत्पलधान्यकपृश्निपर्ण्यतिसारे ॥ १८॥

सविश्वपञ्चमूला हिक्काश्वासकासेषु ॥ १९॥

समहापञ्चमूला तण्डुलपेया कफे ॥ २०॥

पेयापानं षडहम् ॥ २१॥

न दाहच्छर्दिपीडितानाम् ॥ २२॥

बद्धे कफे ॥ २३॥

मद्यजे च ॥ २४॥

तेषु जम्बीररसविकृतस्य पयसोमस्तु शस्तं ॥ २५॥

अष्टमाद्दिनादारभ्य शमनप्रयोगः ॥ २६॥

दशमादित्येके ॥ २७॥

दोषपाकतोऽनन्तरमिति सर्वे ॥ २८॥

घनभुवनामृतादुरालभानां कषायो भेषजं वाते ॥ २९॥

कृष्णामूलभुवनामृतानां वा ॥ ३०॥

सकफे दशमूलस्य ॥ ३१॥

घनपर्पटकामृता विश्वानां सपित्ते ॥ ३२॥

घनपर्पटकभूनिम्बदुरालभानां पित्ते ॥ ३३॥

सकफेद्राक्षारोहिणी फलत्रयत्रायमाणानां ॥ ३४॥

वत्सकादेः कफे ॥ ३५॥

वत्सको मूर्वाभार्ङीमरिचमतिविषागण्डीरमेलापाठा पञ्चकोलकम्
अजगन्धाजीरकमजमोदा वचाकृमिघ्नं सिद्धार्थाश्चेति वत्सकादिः ॥ ३६॥

शट्यादेः सन्निपाते ॥ ३७॥

शटी पुष्करमूलं व्याघ्रीकुलीरशृङ्गी दुरालभा विश्वममृतापाठा भूनिम्बः कटुरोहिणी चेति शट्यादि ॥ ३८॥

रोहिणी कलिङ्गपटोलानां सन्तते ॥ ३९॥

रोहिणी शारिबा पटोलपाठा पयोदानां सन्तते ॥ ४०॥

वत्सकद्राक्षा निम्बाम्बुदत्रिफला पटोलानामन्येद्युवि ॥ ४१॥

भूनिम्बामृता चन्दनभुवनानां तृतीयके ॥ ४२॥

क्षौद्रयुक्तो धात्री घनामृतानां चातुर्थिके ॥ ४३॥

जीर्णे कृष्णादिघनाद्यमृतादिवा घृतम् ॥ ४४॥

कृष्णायवः शक्रयवो धावनी तिक्ता शारिबा धात्री तामलकी बिल्वं तोयदः सेव्यं द्राक्षाऽतिविषा स्थिरा च कल्कद्रव्याणीति कृष्णादि ॥ ४५॥

घनो बलाश्वदंष्ट्रा बृहती धावनी स्थिरा निम्बः पर्पटकस्त्रायमाणा दुरालभा च कषायद्रव्याणि द्राक्षा मेदा पुष्करमूलं धात्री च कल्कद्रव्याणि समं पयश्चेति घनादि ॥ ४६॥

कासक्षय शिरःशूलपार्श्वशूलां सतापेषु च ॥ ४७॥

अमृताय वासकस्त्रिफला वृषस्त्रायमाणा च कषायद्रव्याणि कृष्णा मुस्ता द्राक्षा चन्दनमुत्पलं नागरं च कल्कद्रव्याणि द्विगुणं पयश्चेत्यमृतादि ॥ ४८॥

दशमूलक्वथितं पयोऽकफे ॥ ४९॥

पलङ्कषा-निम्बपत्र-वचा-कुष्ठहरीतकी-सर्पिर्यवसर्षपैर्धूपः सर्वत्र सामान्यतः ॥ ५०॥

अन्तेऽभ्यङ्गपरिषेकाः ॥ ५१॥

अथ द्वितीयोऽध्यायः

रक्तपित्ते ॥ १॥

ऊर्ध्वगे कृष्णापादया समसितया त्रिवृता विरेकः ॥ २॥

वमनमधोगे ससितामधुना मदनेन ॥ ३॥

न दुर्बलस्य ॥ ४॥

ऊर्ध्वगे तिक्तकषायोपवासाः ॥ ५॥

अन्यत्र बृंहणं मधुरैः ॥ ६॥

मुद्गलाजघनकणोशीरचन्दनानां बलाजलोषितानां कषायः सर्वत्र भेषजम् ॥ ७॥

शतावर्याः सक्षौद्रं घृतम् ॥ ८॥

पलाशवृन्तानां वा ॥ ९॥

वृषस्य विशेषेण ॥ १०॥

गोक्षुराभीरुपर्णिनीभिः क्वथितं पयोमूत्रमार्गगे ॥ ११॥

पायुगे रम्भारसेन ॥ १२॥

सक्षौद्रं पारावत शकृत्ग्रथिते रक्ते ॥ १३॥

उत्पलनालक्षीरं सघृतमाक्षिकं कण्ठमार्गगे ॥ १४॥

सर्वत्र लघुशीतं भेषजम् ॥ १५॥

अथ तृतीयोऽध्यायः

कासे ॥ १॥

वातजे स्वेदः ॥ २॥

पित्तजे शीताः पेयाः ॥ ३॥

कफजे स्नेहविरेचनम् ॥ ४॥

विदार्यादि वीरादि गोक्षुरामलकादि वा घृतं भेषजम् ॥ ५॥

विदारी बर्षा भूरेरण्डो देवदारुः शूर्पपर्णो मेषशृङ्गी दुरालभा शारिबा त्रिपादी जीवनह्रस्वपञ्चमूले च कषायद्रव्याणि पयश्चेति विदार्यादि ॥ ६॥

गुल्मोर्ध्वश्वासप्रमेहेषु च ॥ ७॥

वीरा जीवन्ती काकोल्यौ मेदे मुद्गपर्णी माषपर्णी जीवकर्षभकौ मधुकं विश्वं शतावरी पुनर्नवाबलाभार्ङ्गी दुरालभा तामलकी कृष्णा पयस्या ह्रस्वपञ्चमूलं द्राक्षा च कर्षांशाः कल्कद्रव्याणि धात्री विदारीक्षुरसपयांसि पाकद्रव्याणि प्रस्थार्धं मधु तुलार्धं शर्कराकर्षद्वयांशानि मरिचं त्वगेलापत्रं केसरं च योगद्रव्याणीति वीरादि ॥ ८॥

शुक्रनाशबलक्षयश्वासहिध्मा तृष्णादाहास्रपित्तच्छर्दिमूर्छा हृद्रोग-योन्यामयक्षयप्रमेहेषु च ॥ ९॥

गोक्षुरमुशीरं मञ्जिष्ठा बलाकाश्मर्यं कत्तृणं दर्भमूलं पृथक् पर्णी स्थिरा च पालिकानि रसद्रव्याणि क्षीरं चतुर्गुणं स्वगुप्ता मेधाकरी मेदाजीवन्ती जीवकर्षभकौ द्राक्षा शतावरी श्रावणी मृणालं च कल्कद्रव्याणि कार्षिकाणीति गोक्षुरादि ॥ १०॥

मूत्रकृच्छ्रपायुजदौर्बल्यक्षयप्रमेहेषु च ॥ ११॥

आमलकं विदारीक्षुर्जीवन्ती शतावरी च रसद्रव्याणि गव्यमाजं पयश्च तुल्ये शर्कराक्षौद्रं च योगद्रव्य इत्यामलकादि ॥ १२॥

शुक्रनाशरक्तपित्तापस्मारक्षयप्रमेहेषु च ॥ १३॥

क्षीरं विना विदार्यादि कषायश्च विदार्यादिघृतवत् ॥ १४॥

अश्वगन्धादि कल्कसिद्धं नागबलाघृतं क्षयप्रमेहयोश्च ॥ १५॥

अश्वगन्धा बलाऽतिबलायष्टिः पुनर्नवाप्रपौण्डरीकं काश्मर्यं दुरालभा-ऽभीरुर्मेदे त्रिकण्टकं काकोल्यौ विदार्यौ चेत्यश्वगन्धादिः ॥ १६॥

व्योषादिकल्कसिद्धं कण्टकारीघृतम् ॥ १७॥

व्योषं बलाविडङ्गः शटी दाडिमं सौवर्चलं धात्री बृहती पथ्या यवानी चित्रकं द्राक्षाचव्यं वर्षाभूर्दुरालभाऽम्लवेतसं शृङ्गी तामलकीरास्ना गोक्षुरकं चेति व्योषादिः ॥ १८॥

व्याघ्री पीयूषयोर्घृतं वातजे ॥ १९॥

पित्तजे मधुकद्राक्षयोः सक्षौद्रशर्करम् ॥ २०॥

कफजे सक्षौद्रो मरिचकल्कः ॥ २१॥

कृष्णा तन्मूलविभीतकार्द्रकलहो वा ॥ २२॥

क्षयक्षतजयोर्बृंहणम् ॥ २३॥

सर्वत्र त्रिजातादि घुटिका ॥ २४॥

कर्षार्घांशमेकैकं त्रिजाते कृष्णापलार्धांशा शर्करा मधुकखर्जूरद्राक्षाः पलद्वयांशाः प्रत्येकं क्षौद्रं मर्दनद्रव्यमिति त्रिजातादि ॥ २५॥

भोजनमस्त्र पित्तवत् ॥ २६॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः

श्वासहिध्मयोः ॥ १॥

आदौ स्वेदः ॥ २॥

ततो वमनं मृदु ॥ ३॥

आनाहोदावर्ततमकेषु कोष्णं विरेचनम् ॥ ४॥

अशान्तौ मनःशिलादि धूमः ॥ ५॥

मनःशिला हरिद्रापत्त्रमेरण्डमूलं घृतं द्राक्षादेवदारुर्मांसी चेति मनःशिलादि ॥ ६॥

क्षयक्षतातिसार रक्तपित्तदाहानुबन्धजयोः स्निग्धशीतं भेषजम् ॥ ७॥

दशमूलपेयाऽन्यत्र ॥ ८॥

शिरीषपुष्परसः समधुकणः ॥ ९॥

कृष्णामूलमधुकगुडगोशकृद्रसाः समधुकणाः ॥ १०॥

चण्डावालकषौष्करभार्ङ्गी तामलकी शटीकल्कः शर्कराष्टगुणः ॥ ११॥

गुडनागरे ॥ १२॥

कासोक्तमपि ॥ १३॥

वातानुलोमनं भोजनमुष्णम् ॥ १४॥

अथ पञ्चमोऽध्यायः

यक्ष्मणि ॥ १॥

स्निग्धस्विन्नस्य सफलेन पयसा वमनम् ॥ २॥

समधुसर्पिः सितया त्रिवृता विरेचनम् ॥ ३॥

द्राक्षाविदारी रसयुतयावा ॥ ४॥

आजं क्षीरं भेषजम् ॥ ५॥

घृतं मांसं वा ॥ ६॥

युक्त्याद्राक्षासवः ॥ ७॥

पयोदशमूलाम्बुसिद्धं बलागर्भं घृतम् ॥ ८॥

द्राक्षादिकल्कसिद्धम् ॥ ९॥

द्राक्षाजीवन्ती मधुकं कुटजफलानि कृष्णा पुष्करं व्याघ्री गोक्षुरकं बलातामलकी त्रायमाणा दुरालभा नीलोत्पलं चेति द्राक्षादिः ॥ १०॥

फलादि ॥ ११॥

एला त्रिफलाऽजमोदा सौराष्ट्री चित्रकं व्योषं भल्लातकं कृमिघ्नं गायत्री सालबीजकारिष्टानां साराश्च कषायद्रव्याणि त्रिफलं त्रिजातं षट्पला-तवक्षीरी त्रिंशत्पलासिता द्विगुणं मधु च योगद्रव्याणीत्येलादि ॥ १२॥

बृंहणदीपनं सामान्यतः ॥ १३॥

पञ्चमूलपञ्चकरसक्षीरसिद्धं घृतमुपद्रव्येषु ॥ १४॥

लघुशीतं भोजनम् ॥ १५॥

अथ षष्ठोऽध्यायः

छर्दने ॥१॥

लङ्घनमवाते ॥२॥

प्रततं प्रवृत्ते वमनम् ॥३॥

हृद्यैस्ततो विरेकः ॥४॥

सधात्रीरसो मुद्गदलशीतकषायो भेषजम् ॥५॥

सक्षौद्रा पथ्या ॥६॥

द्राक्षा वा ॥७॥

जम्बाम्रपल्लवोशीरवटशृङ्गावरोहकषायः ॥८॥

ससैन्धवं घृतं वातजे ॥९॥

दाडिमाम्बुसिद्धं वा ॥१०॥

समधुशर्करालाजपेया पित्तजे ॥११॥

कफजे सव्योषं कपित्थम् ॥१२॥

सक्षौद्रा दुरालभा ॥ १३ ॥

सर्वत्र स्तम्भनबृंहणं सामान्यतः ॥ १४ ॥

अथ सप्तमोऽध्यायः

हृद्रोगे ॥ १ ॥

पथ्या सौवर्चलसिद्धं घृतं भेषजम् ॥ २ ॥

बलादितैलम् ॥ ३ ॥

बला षड्गुणा दशमूलं कुलुत्थाश्च कषायद्रव्याणि पयोबलाकषायसमं त्रिफला सुगन्धिस्तगरं मधुकमगवाजिगन्धा कृष्णा चन्दनं सैन्धवं कुष्ठं त्रिजातं देवदारुः शतावरी विदारी शूर्पपर्णी लाक्षाशिलाजं पुनर्नवा च कल्कद्रव्याणीति बलादि ॥ ४ ॥

वातजे स्निग्धाः पेयाः ॥ ५ ॥

अनुलोमनानि घृतानि ॥॥ ६ ॥

श्रेयसी सिद्धं सक्षीरं महिषीघृतं पित्तजे ॥ ७ ॥

कफजे गिरिजम् ॥ ८ ॥

दधि गुडक्षीराणि वर्ज्यान्यवाते ॥ ९॥

शूले मूलैर्विरेकः ॥ १०॥

परिणामजे स्नेहैः ॥ ११॥

पाकमध्यजे फलैः ॥ १२॥

वातानुलोमनं भेषजम् ॥ १३॥

भुक्तिजेदार्वति विषाकुष्ठकृमिघ्नतिल्वकलवणान्युष्णाम्बुना ॥ १४॥

अथाष्टमोऽध्यायः

तृष्णायाम् ॥ १॥

वातपित्तघ्नं भेषजम् ॥ २॥

शीताः पेयाः ॥ ३॥

सशर्करं लघुपञ्चमूलजलम् ॥ ४॥

वातजायां सगुडं दधि ॥ ५॥

पित्तजायां यष्टिकुशकाशानाम् ॥ ६॥

कफजायां निशायाः सितामधुभ्याम् ॥ ७॥

श्रमजायां ससितमम्बु ॥ ८॥

आतपजायां प्रसेकः ॥ ९॥

अन्नात्ययजायां शीतोमन्थः ॥ १०॥

क्षयजायां बृंहणम् ॥ ११॥

सोर्ध्ववातायां शीतैः क्वथितं क्षीरम् ॥ १२॥

सर्वत्र विदार्यादिजलम् ॥ १३॥

अथ नवमोऽध्यायः

अर्शःसु ॥ १॥

नृकेशसर्पकञ्चुकशमीपत्रार्कमूलमार्जालचर्मसर्पिषां धूपः ॥ २॥

पृथक् पृथगश्वगन्धाबृहतीकृष्णासुरसानाम् ॥ ३॥

स्नुक् क्षीरार्द्रया निशया लेपः ॥ ४॥

सार्कसुधाक्षीरेण कुष्ठपिप्पलीगुडसैन्धवशिरीषबीज त्रिफला-

कल्केन ॥ ५॥

लेपनद्रव्यसिद्धेन तैलेनाभ्यङ्गः ॥ ६॥

ससैन्धवं तक्रं भेषजम् ॥ ७॥

सकोविदारमूलकल्कम् ॥ ८॥

सकुटजत्वक्पथ्याग्निवेल्लम् ॥ ९॥

सहिङ्गुहपुषा चित्रकं च ॥ १०॥

पाठासदुःस्पर्शा ॥ ११॥

सबिल्वाससागरासयवानी वा ॥ १२॥

पाठादिघृतम् ॥ १३॥

पाठाऽजमोदा धान्यकं गोक्षुरकं पञ्चकोलं बिल्वं च कल्कद्रव्याणि चतुर्गुणा चाङ्गेरीरसद्रव्यं तत्तुल्यं दधि चेति पाठादि ॥ १४॥

ग्राहणी प्रवाहिका मूत्रकृच्छ्रेषु च ॥ १५॥

पुटपक्वः सतैललवणः सूरणः ॥ १६॥

रक्तजेषु कफानुबन्धे रूक्षशीतम् ॥ १७॥

स्निग्धशीतमन्यदा ॥ १८ ॥

सर्वत्र सकालशेयं लघुदीपनं भोजनम् ॥ १९ ॥

अथ दशमोऽध्यायः

अतिसारे ॥ १ ॥

लङ्घनम् ॥ २ ॥

वमनं शूलानाह प्रसेकार्तानाम् ॥ ३ ॥

कुटजो भेषजम् ॥ ४ ॥

नागरादिघृतम् ॥ ५ ॥

नागरं लाक्षा कृष्णा कटुकरोहिणी च कल्कद्रव्याणि शक्रयवाः कषायद्रव्यमिति नागरादि ॥ ६ ॥

यवान्यादिः कल्कः ॥ ७ ॥

यवानी कृष्णामूलं नागरं चातुर्जातं मरिचं जीरकं धान्यकं सौवर्चलं च तुल्यानि कृष्णाधातकी वृक्षाम्लं बिल्वं दाडिमं दीप्यकं च त्रिगुणानि कपित्थमष्टगुणं शर्करा सर्वाधिकेति यवान्यादिः ॥ ८ ॥

4

तवक्षीर्यादिर्वा ॥ ९॥

कर्षांशा तवक्षीरी द्विकर्षांशं चातुर्जातं यवानी धान्यकमजाजीग्रन्थि व्योषं च पालिकानिपलाष्टकांशे दाडिमं सिता चेति तवक्षीर्यादिः ॥ १०॥

बालबिल्बगुडतैलकृष्णा विश्वानि शूले ॥ ११॥

रक्तस्त्रावे सितापादः कृष्णातिलकल्कः पयसाऽऽजेन ॥ १२॥

सिता चन्दने तण्डुलाम्बु क्षौद्रभ्यां वा ॥ १३॥

बद्धे दोषे पथ्या ॥ १४॥

बालबिल्वं जठरोत्क्लेशे ॥ १५॥

कृष्णा वा मधुना ॥ १६॥

अथैकादशोऽध्यायः

ग्रहण्याम् ॥ १॥

शुद्धिरतिसारवत् ॥ २॥

दीपिन्यः पेयाः ॥ ३॥

विश्वातिविषाधनानां क्वाथो भेषजम् ॥ ४॥

कल्को वा सुखाम्बुना ॥ ५॥

विश्वस्य पथ्याया वा ॥ ६॥

पटोलादिर्मधुना ॥ ७॥

पटोलं निम्बस्त्रायन्ती किराततिक्तः पर्पटकं शक्रयवो मूर्वा निशात्वक्पद्मकमुशीरं यवानी चन्दनं सौराष्ट्रमतिविषा त्रिजातं तोयदो वचा देवदारुश्चेति पटोलादिः ॥ ८॥

बीजपूरकरससिद्धं घृतं वातजायाम् ॥ ९॥

पित्तजायां चन्दनादि ॥ १०॥

चन्दनं पद्मकमुशीरं पाठा मूर्वा शारिबा पटोलं रोहिणी कटुका मूस्ता निम्बश्च कषायद्रव्याणि किराततिक्तः शक्रयवाः कृष्णायवानी नीलोत्पलं च कल्कद्रव्याणीति चन्दनादि ॥ ११॥

कफजायां पञ्चकोलादिकल्को घृतेन ॥ १२॥

पञ्चकोलं पटुपञ्चकं हिङ्गुकिराततिक्तो वचा पाठा गोक्षुरकमिन्द्रयवाश्चेति पञ्चकोलादिः ॥ १३॥

सर्वत्र स्निग्धदीपनम् ॥ १४॥

भोजनं च ॥ १५॥

अथ द्वादशोऽध्यायः

मूत्राघाते ॥१॥

वातजे स्नेहस्वेदौ ॥२॥

पित्तजे प्रलेपपरिषेकाः ॥३॥

कफजे वमनस्वेदौ ॥४॥

बृहत्यादि घृतं भेषजम् ॥५॥

बृहत्या वंशुमत्यावष्टगुणं गोक्षुरं च कषायद्रव्याणीति बृहत्यादि ॥६॥

मूर्वाघनदारुयष्टिमधुपथ्याः ॥७॥

वातजे ससौवर्चला मदिरा ॥८॥

एर्वारुबीज निशायष्टयस्तण्डुलाम्बुना पित्तजे ॥९॥

वरीविदारीवीरागोक्षुरतृणपञ्चमूलानां कषायः ॥१०॥

शीतो द्राक्षायाः ॥११॥

कफजे करञ्जबीजकल्कस्तक्रेण ॥१२॥

शिग्रुमूलक्वाथः कोष्णोऽश्मर्याम् ॥ १३॥

कण्टकत्रय बीजरजः ॥ १४॥

पाषाणभेदकादिघृतं वातजायाम् ॥ १५॥

पाषाणभेदको वसुकोवशिरोऽश्मन्तको वृक्षादनीशाकफलमुशीरं कतकं भल्लातकोऽतिबला वरुणस्त्रिकण्टकं गुण्ठः शतावरी यवाः कुलुत्थाः शक्रयवाः पञ्चकोलं च कषायद्रव्याणीति पाषाणभेदकादि ॥ १६॥

कुशादि पित्तजायाम् ॥ १७॥

कुशः काशः शरोगुण्ठो मोरटोऽश्मभिद्दर्भोविदारी वाराही शालिमूलं त्रिण्टकं पाटली पाठा भल्लुकः पुनर्नवा कुरण्टकः शिरीषश्च कषाय-द्रव्याणि मधुकं शिलाजमिन्दीवरं च कल्कद्रव्याणीति कुशादि ॥ १८॥

कफजायां वरुणादि ॥ १९॥

वरुणो विदार्यादयो देवदारुर्गुग्गुलुर्मरिचं कुष्ठं चित्रकं च कल्कद्रव्याणीति वरुणादि ॥ २०॥

दूषितशुक्रायां वृष्यम् ॥ २१॥

प्रवृद्धायां शस्त्रप्रक्रिया ॥ २२॥

अथ त्रयोदशोऽध्यायः

प्रमेहे ॥१॥

स्निग्धस्य वमनरेचने ॥२॥

समधु धात्रीरसा निशा भेषजम् ॥३॥

गुडूचीरसः सक्षौद्रः ॥४॥

त्रिकण्टकादितैलम् ॥५॥

घृतं च ॥६॥

त्रिकण्टकं निशारोध्रं वचाऽर्जुनः सोमवल्कः पद्मकमश्मन्तकश्चन्दन-मगरुदीप्यकं पटोलं मञ्जिष्ठा मुस्तामाद्री भल्लातकश्च कल्कद्रव्याणीति त्रिकण्टकादि ॥७॥

दशमूलादिघृतम् ॥८॥

दशमूलं शटी दन्ती देवदारुः पुनर्नवा पथ्या भल्लातको भूकदम्बो वरुणः करञ्जं स्नुगर्क पुष्करपिप्पलीमूलानि दशपलांशानि प्रस्थांशा यवकोलकुलुत्थाः प्रत्येकं कषायद्रव्याणि पिप्पलीद्वयं चव्यं वचानिचुलो रोहिणी बिल्वं भार्ङ्गी च कल्कद्रव्याणि पयश्चेति दशमूलादि ॥९॥

स्निग्धशीतं भोजनम् ॥१०॥

अथ चतुर्दशोऽध्यायः

गुल्मे ॥ १॥

स्नेहस्वेदौ ॥ २॥

वस्तयो विशेषेण ॥ ३॥

वचादिः कल्को भेषजम् ॥ ४॥

वचा विजया पशुगन्धा हिङ्गु दाडिमं दीप्यकं धान्यकं पाठा पुष्करमूलं शटी हपुषा वह्निः पटुपञ्चकं कटुत्रयं चव्यमजाजी चेति वचादिः ॥ ५॥

सैन्धवादिर्बिडादिर्वा ॥ ६॥

सैन्धवं यवानी दीप्यकं कृष्णा नागरं च क्रमवृद्धांशानि सर्वसमा-हरीतकीति सैन्धवादिः ॥ ७॥

बिडोऽजाजी हिङ्गूग्रा विजया वाट्यभिधानं कुष्ठं कुम्भमूलं निकुम्भमूलं च क्रमवृद्धांशानि बिडादिः ॥ ८॥

दध्यादिघृतम् ॥ ९॥

दधि चतुर्गुणं दाडिममाम्रातकं मातुलुङ्गं च रसद्रव्याणि बला कालासुषवी दशमूलं पुनर्नवा पूष्करमूलं रास्ना भार्ङ्गी गुडूची शटी वाजिगन्धा च द्विपलांशाः कषायद्रव्याणि तुम्बुरुर्ग्रन्थिः षड्ग्रन्था रास्ना वह्निर्धान्यकं

यवानी जीरकमम्लवेतसं हिङ्गु हपुषा निकुम्भः कुम्भो मूर्वा गजपिप्पली डाडिममजाजी वेल्लं गोक्षुरकं पाषाणभेदकस्त्रपुसमेर्वारुबीजानि पटुपञ्चकं कटुत्रयं शारिबाच- कल्कद्रव्याणीति दध्यादि ॥ १० ॥

नीलिन्यादि वा ॥ ११ ॥

नीलिनी त्रिफला रास्ना बला कटुरोहिणी व्याघ्री विडङ्गं च पालिकानि कषायद्रव्याणि तुल्यं दधि चेति नीलिन्यादि ॥ १२ ॥

लशुनादि वातजे ॥ १३ ॥

लशुनकन्दानां तुला पृथक्पृथक् पञ्चपलांशं महत्पञ्चमूलं च कषाय- द्रव्याणि फलत्रयं कटुत्रयं हिङ्गु यवानी चव्यं दीप्यकं देवदारुरम्ल- वेतसं सैन्धवं च कल्कद्रव्याणि दाडिमं रसद्रव्यं दधि सुरा चेति लशुनादि ॥ १४ ॥

हपुषादि ॥ १५ ॥

हपुषा व्योषं पृथ्वीका पञ्चकोलकं दीप्यकं सैन्धवमजाजी च कल्क- द्रव्याणि दाडिमं मूलकं च रसद्रव्ये दधिपयश्चेति हपुषादि ॥ १६ ॥

हिङ्ग्वादि शूलानाहयोः ॥ १७ ॥

हिङ्गु सौवर्चलं व्योषं विडङ्गं दाडिमं दीप्यकं पुष्करमूलमजाजी धान्यकमम्लवेतसं क्षारं वह्निः शटी वचा वाजिगन्धा सुरसैला च कल्कद्रव्याणि दधि चेति हिङ्ग्वादि ॥ १८ ॥

भल्लातकादि कफजे ॥ १९॥

भल्लातकं पञ्चमूलं च कषायद्र.व्याणि विडङ्गं हङ्गु सैन्धवं शटी बिडो व्याघ्री रास्ना यष्टिर्नागरं च कल्कद्रव्याणि पयश्चेति भल्लातकादि ॥ २०॥

मधुक द्राक्षा चन्दनपयस्या मधुपद्मकानि तण्डुलाम्बुना पित्तजे ॥ २१॥

त्रायमाणा कषायः पयसा ॥ २२॥

स्रंसनमन्यच्च ॥ २३॥

सभार्ङ्गी घृतगुडव्योषस्तिलक्वाथो रक्तजे विरिक्तायाः ॥ २४॥

पलाशक्षारसिद्धो मिश्रको वा ॥ २५॥

लघुदीपनं भोजनम् ॥ २६॥

अथ पञ्चदशोऽध्यायः

उदरे ॥ १॥

स्निग्धं विरेचनम् ॥ २॥

धान्यकादिः कल्को भेषजम् ॥ ३॥

धान्यकं यवानी हपुषा शतपुष्पोपकुञ्चिका कारवी कृष्णामूलमज-गन्धा शटी वचा वह्निरजाजी स्वर्णक्षीरी लवणपञ्चकं फलत्रयं कटुत्रयं पुष्करमूलं कुष्ठं क्षारद्वयं विडङ्गं चैकांशानि त्रिवृद्विशाला च द्विभागे दन्ती त्रिभागा सातला चतुर्भागेति धान्यकादिः ॥ ४॥

नारायणो नामान्तरेण ॥ ५॥

सर्वत्र च यथा रोगानुपानः ॥ ६॥

सातलादिः ॥ ७॥

सातला हपुषा नीलिनी त्रिफला स्वर्णक्षीरी त्रायन्ती रोहिणी त्रायमाणा तिक्ता वचा काललवणं सैन्धवं कृष्णा चेति सातलादिः ॥ ८॥

नीलिनी निचुलाग्नि व्योषलवणक्षाराणाम् ॥ ९॥

सनागरत्रिफला मस्तु सिद्धो मिश्रकः ॥ १०॥

आवृतदोषाणामेरण्डतैलम् ॥ ११॥

स्नेहनरेचनं सामान्यतः ॥ १२॥

स्निग्धोष्णं भेषजम् ॥ १३॥

अथ षोडशोऽध्यायः

पाण्डौ ॥ १ ॥

स्निग्धस्य वमनम् ॥ २ ॥

भूयः स्निग्धस्य विरेकः ॥ ३ ॥

अयो भेषजम् ॥ ४ ॥

माण्डूरादि घुटिकातक्रेण ॥ ५ ॥

सर्वद्रव्येभ्यो द्विगुणं माण्डूरं ताप्यं दार्वी त्वक् चव्यं ग्रन्थिकं देवदारु-र्वक्ष्यमाणं व्योषादि नवकं च गोमूत्रं मर्दनद्रव्यमिति माण्डूरादिः ॥ ६ ॥

व्योषफलत्रयाग्नि वेल्लघनकल्कः समलोहः ॥ ७ ॥

लोहपात्रोषिता लोहादिघुटिका ॥ ८ ॥

लोहो गिरिजं स्वर्णमाक्षिकं रजतमाक्षिकं च पञ्चांशानि व्योषत्रिफला विडङ्गचित्रकाण्येकांशानि शर्कराऽष्टांशा मधुमर्दनद्रव्यमिति लोहादिः ॥ ९ ॥

योगराजो नामान्तरेण ॥ १० ॥

क्षयप्रमेहकासार्तवदोषेषु च ॥ ११ ॥

गिरिजादि घुटिका ॥ १२॥

गिरिजं षोडशांशं चातुर्जातं तालीसपत्रं चाष्टांशानि तैलं घृतं मधु शर्करा च पञ्चांशाः कुलीरश्रृङ्गी धात्री व्योषं च चतुरांशानि विदारी नेत्रांशा तवक्षीर्येकांशा च कल्कद्रव्याणि त्रिफलाऽमृता बला कुलीरश्रृङ्गी यष्टिर्दशमूलं पुष्कररास्ना यावककाकोली मेदातोदय वीरा विदारी शतावरी जीरक कृष्णा मधुक निकुम्भ पाठांशुमती चव्यभुवनानि च पाक्यानि धेनुदुग्धं च मर्दनद्रव्याणीति गिरिजादिः ॥ १३॥

शिवा नामान्तरेण॥ १४॥

सर्वत्र च यथा रोगानुपानम् ॥ १५॥

कणा पिश्वतवक्षीरी सिता मधुकद्राक्षा धात्री रसलेहः ॥ १६॥

वृषामृता कट्वी फलत्रय निम्बभूनिम्बक्वाथो मधुना ॥ १७॥

मृज्जे बिल्वादि घृतम् ॥ १८॥

बिल्वं निशाद्वयं पुनर्नवे त्रिफला व्योषं तोयदः पाठा देवदारुर्विडङ्गं भार्ङ्गी वृश्चिकाली च कषायद्रव्याणि कल्कद्रव्यमयः पयश्चेति बिल्वादि ॥ १९॥

कामलायामारग्वधः सेक्षुरसो भेषजम् ॥ २०॥

पथ्या शतक्वाथ सिद्धं घृतं वा ॥ २१॥

अथ सप्तदशोऽध्यायः

कुष्ठश्वित्रयोः ॥ १ ॥

विरेकः ॥ २ ॥

वृषादि घृतं भेषजम् ॥ ३ ॥

वृषोऽमृता निम्बस्त्रिफला पटोलं व्याघ्री करञ्जद्वयं च कषायद्रव्याणि तान्येव कल्कद्रव्याणीति वृषादि ॥ ४ ॥

विसर्पकामला रक्तपित्तेषु च ॥ ५॥

वरादि ॥ ६ ॥

वरा व्योषं बृहत्यौ कटुका निकुम्भः कुम्भो राजवृक्षः पाठावह्नि- र्वचाऽतिविषा नवं स्नुही क्षीरं च कल्कद्रव्याणीति वरादि ॥ ७ ॥

वृद्धिगुल्माश्मरीषु च ॥ ८ ॥

निम्बादि ॥ ९ ॥

निम्बः पटोलं कटुका दार्वी पाठा दुरालभा पर्पटकस्त्रायमाणा च कषायद्रव्याणि त्रायन्ती तोयदः किराततिक्तः कलिङ्गकः कणा चन्दनं च कल्कद्रव्याणीति निम्बादि ॥ १० ॥

सर्वपित्त पित्तशोफ विसर्प कण्डुगण्ड व्रणापची दुष्टनाडी पाण्डुकामला विस्फोटविद्रधि गुल्म हृद्रोग रक्तपित्त भगन्दरो दरापस्मारार्शःसु च ॥ ११ ॥

सप्तच्छदादि निम्बादिवधिकगुणं वा ॥ १२ ॥

सप्तच्छदः पर्पटकः श्यामाकः कटुका वचावरा पद्मकं पाठा शारिबा कृष्णे निम्बश्चन्दनं यष्टिर्विशाला शक्रयवोऽमृता किराततिक्तः सेव्यं वृपो मूर्वा शतावरी पटोलमतिविषा मुस्ता त्रायन्ती दुरालभा च कषायद्रव्याणि धात्री रसद्रव्यमिति सप्तच्छदादि ॥ १३ ॥

भल्लातकादिना लेपः ॥ १४ ॥

भल्लातकं द्वीपी सुधाऽर्कमूलं गुञ्जाफलं व्योषं शङ्खचूर्णं तुत्थं कुष्ठं लवणपञ्चकं क्षारद्वयं लाङ्गलिका च स्नुगर्कक्षीरयोः पाचयितव्या इति भल्लातकादिः ॥ १५ ॥

उत्तरे द्वीपिनो दग्धचर्मणा सतैलेन ॥ १६ ॥

द्विपस्य वा ॥ १७ ॥

हरिताल मनःशिला चित्रक गुञ्जापत्रा वल्गुजानां वा ॥ १८ ॥

भल्लातका वल्गुज निम्बबीज तैलानां वा ॥ १९ ॥

मयूरपित्तम् ॥ २० ॥

अवल्गुजरजः खदिरामलककषायेण ॥ २१॥

भृङ्गा वल्गुज तुम्बपत्रकल्कः ॥ २२॥

रक्तमोक्षण विरूक्षण सक्तुभक्षणानि ॥ २३॥

उभयत्र देवताराधनं परमम् ॥ २४॥

अथाष्टादशोऽध्यायः

वाते ॥ १॥

स्नेहस्वेदौ ॥ २॥

मृदून्यनुवासनानि ॥ ३॥

बलादितैलं भेषजम् ॥ ४॥

लाक्षादि ॥ ५॥

सर्वसमा लाक्षा हस्तिकर्णी वाजिगन्धा दशमूलं बला शतावरी भद्रमुस्ता च कषायद्रव्याणि यष्टिर्देवदारुश्चन्दनं रास्ना सौराष्ट्री कौन्ती मञ्जिष्ठा तक्कोलं कटुरोहिणी चातुर्जातं ह्रीबरं सरलं नतं च कल्कद्रव्याणि चतुर्गुणे दधिमस्तु पयश्चेति लाक्षादि ॥ ६॥

प्रायः सर्वत्र यथारोगयोगम् ॥ ७॥

लेपोपयोगि चेदम् ॥ ८॥

देवदारु नागर कल्कसिद्धेन लज्जालुरसपक्वेन तैलेन लेपः ॥ ९॥

बिल्वबलापयःसिद्धं सर्पिर्नस्यं शीर्षस्थे ॥ १०॥

काञ्जिकशीतं लशुनमावृते ॥ ११॥

वीरा विडङ्गाग्नि व्योषघनतुल्यः शुद्धो गुग्गुलुरुरुस्तम्भे ॥ १२॥

वातशोणिते क्षीरवस्तयः ॥ १३॥

स्निग्धस्य विरेचनम् ॥ १४॥

अमृताघृतं भेषजम् ॥ १५॥

कोकिलाक्ष क्वाथः ॥ १६॥

वचापञ्चमूलजलेन ॥ १७॥

धात्रीरसेन वा ॥ १८॥

स्वाद्वम्लूलवणोष्णं भोजनम् ॥ १९॥

अथैकोनविंशोऽध्यायः

मदात्यये भूयो युक्तिपीतं मद्यं भेषजम् ॥ १॥

वातपित्तघ्नं सामान्यतः ॥ २॥

विद्रधौ रक्तमोक्षणम् ॥ ३॥

पक्वे व्रणवत्प्रक्रिया ॥ ४॥

त्रायन्ती निम्बमधुकरोहिणी त्रिफलानामाष्टगुणमसूराणां क्वाथः सघृतो भेषजम् ॥ ५॥

मुस्तादि सिद्धं त्रिवृतो घृतम् ॥ ६॥

मुस्ता तामलकी त्रायन्ती धन्वयासस्तिक्ता वीरा जीवन्ती चन्दनमुत्पलं च कल्कद्रव्याणि धात्रीरसद्रव्यं पयश्चेति मुस्तादिः ॥ ७॥

खर्जूरादि ॥ ८॥

खर्जूरं विदारी शतावरी द्राक्षा यष्टिस्त्रिफला परूषकं च कषायद्रव्याणि हरीतकी कल्कद्रव्यं पय इक्षुधात्रीरसौ चेति खर्जूरादि ॥ ९॥

दाहतृण्मूर्छा हृद्रोगरक्तपित्तेषु च ॥ १०॥

5 परमं हृद्यम् ॥ ११॥

विसर्पे लङ्घनरूक्षणम् ॥ १२॥

यष्टिकषायः ॥ १३॥

तद्गन्धलेपश्च ॥ १४॥

वृद्धौ स्वेदः ॥ १५॥

पुनर्नवादिघृतं भेषजम् ॥ १६॥

तुलांशा पुनर्नवा दशमूलं पयस्या शतावरी दर्भमूलमिक्षुमूलमेरण्डः काशः शरोनलश्च दशपलांशाः कषायद्रव्याणि कृष्णा कृष्णामूलं सैन्धवं द्राक्षा यवानी नागरं यष्टिश्च द्विपलांशाः कल्कद्रव्याणि त्रिंशत्पलांशो गुडो योग द्रव्यमेरण्ड तैलमर्धांशं तुल्यं पयश्चेति पुनर्नवादि ॥ १७॥

गुल्मार्शो विद्रधिश्वयथुगुह्यरोगेषु च ॥ १८॥

आरग्वधादिकल्कः श्वयथौ ॥ १९॥

आरग्वधः शक्रयवो निम्बोऽमृता भूनिम्बः सौर्यकं पटोलं ससच्छदः सुषवी मूर्वा पाठा बृहती करञ्जद्वयं चेत्यारग्वधादिः ॥ २०॥

तत्कषायसिद्धेन तैलेन लेपः ॥ २१॥

रोध्रादिकल्कः ॥ २२॥

रोध्रं वर्षाभूः करवीरकं किंशुकं विशाला त्रिफला देवदारुर्नलिकाको शातकी माद्री तालपर्णी जयन्ती काकादनी सालो वृषपर्णी नाकुली हस्तिकर्णी चेति रोध्रादिः ॥ २३ ॥

कृमिषु विडङ्गः ॥ २४ ॥

अथ विंशोऽध्यायः

शुक्रक्षये ॥ १ ॥

धात्रीरसभावितं कृष्णा धात्रीफलरजो भेषजम् ॥ २ ॥

द्राक्षा कल्कवरी धात्रीरससिद्धं घृतम् ॥ ३ ॥

विदार्यादि प्रभृतीनि पञ्च घृतानि ॥ ४ ॥

खर्जूरादि च ॥ ५ ॥

शिवाघुटिका ॥ ६ ॥

योगराजः ॥ ७ ॥

बृंहणं सामान्यतः ॥ ८ ॥

5A यथालाभं मुख्येभ्य इतरेषां योगो योगेषु ॥ ९ ॥

एवं सूत्रितं प्रधानव्याधीनां चिकित्सितं यथा प्राचीनमतम् ॥ १० ॥

अनुक्तमन्यतः ॥ ११ ॥

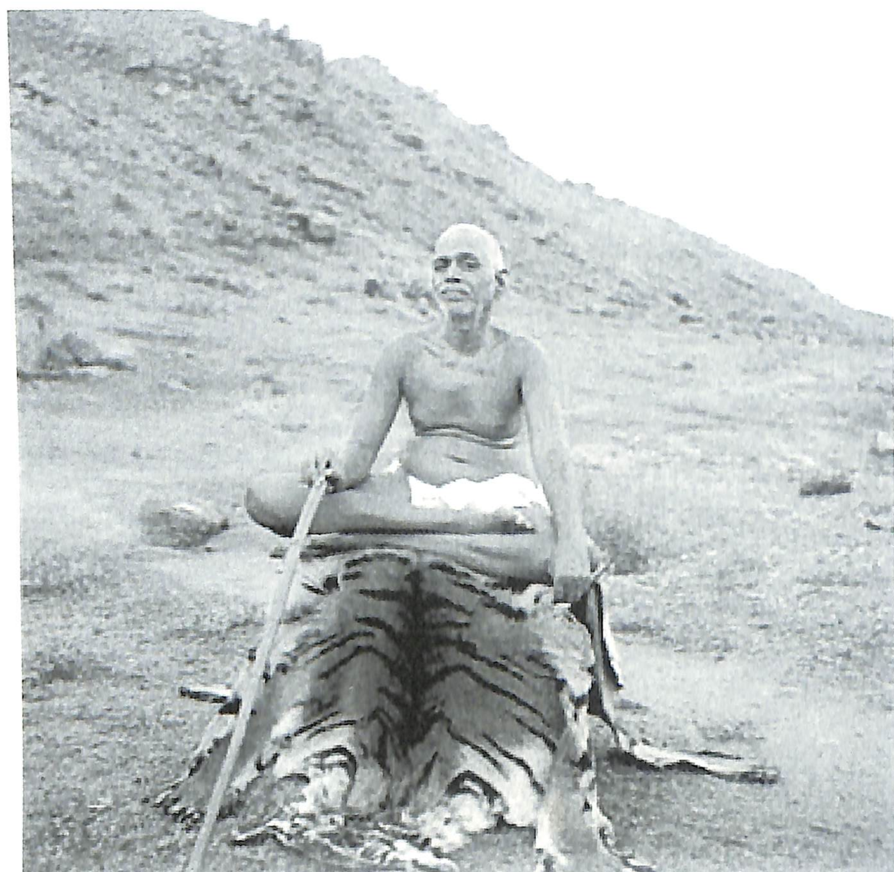
अनुक्तानां च रोगाणाम् ॥ १२ ॥

सर्वत्र भेषजसेवायां ब्रह्मचर्यं पथ्यं ब्रह्मचर्यं पथ्यम् ॥ १३ ॥

॥ इति श्रीभगवन्महर्षिरमणान्तेवासिनो वासिष्ठस्य नरसिंहसूनो-
र्गणपतेः कृतिश्चिकित्सानुशासनं समाप्तम् ॥

Kavyakantha Ganapati Muni

Bhagavan Sri Ramana Maharshi

प्राणतोषणम्

अथ प्रथमो दोषक्षयवृद्धिविज्ञानीयाध्यायः

अमृतांशुकलाचूडो भिषजां स भिषक्तमः ।
जालाषभेषजो हन्तु दुःखान्यामयजानि वः ॥ १ ॥

सारामृतं प्रमथितादायुर्वेदमहोदधेः ।
आहरामि प्रमोदाय मेदिनीतलवासिनाम् ॥ २ ॥

क्रियते नामधेयेन तदिदं प्राणतोषणम् ।
क्रिययापि रुजार्तानां भवतु प्राणतोषणम् ॥ ३ ॥

रूक्षः शीतो लघुः सूक्ष्मश्चञ्चलो विशदः खरः ।
अल्पस्नेहं तीक्ष्णमुष्णं द्रवमम्लं सरं कटु ॥ ४ ॥

स्थिरः शीतो गुरुः स्निग्धो मधुरः पिच्छिलो मृदुः ।
साम्ये देहस्य धर्तारो वातः पित्तं कफः क्रमात् ॥ ५ ॥

साम्यं त्रयस्य दोषाणां धातूनां सप्तकस्य च ।
मलानां चाप्यरोगत्वं वैषम्यं रोग उच्यते ॥ ६ ॥

चेष्टामान्द्यं मन्दवाक्त्वं हर्षोऽल्पो मूढसंज्ञता ।
सामान्यतस्तु बोध्यानि लिङ्गानि पवनक्षये ॥ ७ ॥

वृद्धौ तु वेपथुः कार्श्यं पारुष्यं गाढविट्कता ।
निद्रानाशोऽल्पमलता नीलिमा चोष्णकामिता ॥ ८ ॥

मन्दोऽग्निर्मन्द ऊष्मा च निष्प्रभत्वं कलेवरे ।
सामान्यतो लक्षणानि कीर्त्यन्ते पित्तसङ्क्षये ॥ ९ ॥

पित्ते प्रकुपिते तापः पीतविण्मूत्रनेत्रता ।
शीतकामोऽल्पनिद्रत्वं मूर्छेन्द्रियबलक्षयः ॥ १० ॥

रूक्षता सन्धिशैथिल्यं पिपासा च प्रजागरः ।
अन्तर्दाहश्च बोध्यानि लिङ्गानि च कफक्षये ॥ ११ ॥

वृद्धौ तु तन्द्राशीतत्वमतिनिद्राऽतिगौरवम् ।
शौक्ल्यं सन्ध्यस्थिविश्लेषः स्थिरत्वमवसन्नता ॥ १२ ॥

अथ द्वितीयो धातुक्षयवृद्धिविज्ञानीयाध्यायः

रसक्षये तु हृत्पीडा कम्पस्तृष्णा च शून्यता ।
वृद्धस्तु हृदयोत्क्लेशप्रसेकौ कुरुते रसः ॥ १ ॥

त्वक्पारुष्यं सिरादार्ढ्यं लोपः शीताम्लकामिता ।
रक्तस्य लोपे वृद्धौ तु रक्ताङ्गत्वं शिरोच्छ्रयः ॥ २ ॥

स्फिग्गण्डोष्टोपस्थवक्षः कक्षसक्थिगलोदरे ।
शुष्कता गात्रसदनं तोदः स्पर्शे च रूक्षता ॥ ३ ॥

धमनीनां च शैथिल्यं क्षीणमांसस्य लक्षणम् ।
मांसवृद्धौ तु वर्धन्ते गात्राणि स्युर्गुरूणि च ॥ ४ ॥

रौक्ष्यं मेदुरमांसाशाशून्यत्वमपि सन्धिषु ।
प्लीहवृद्धिश्च लिङ्गानि क्षये बोध्यानि मेदसः ॥ ५ ॥

दौर्गन्ध्यं स्निग्धदेहत्वं श्वासः काशश्च दारुणः ।
पार्श्वोदराभिवृद्धिश्च लिङ्गमुद्वेलमेदसः ॥ ६ ॥

अस्थिक्षये लक्षणसङ्ग्रहोऽयं रौक्ष्यास्थिभेदौ नखदन्तभङ्गः ।
अध्यस्थिमत्वादधिदन्तवत्वादस्थ्नां प्रवृद्धिं प्रवदेन्मनीषी ॥ ७ ॥

पर्वभेदोऽल्पशुक्रत्वमस्थिनि तोदशून्यते ।
मज्जाक्षये लक्षणानि विज्ञेयानि मनीषिभिः ॥ ८ ॥

गौरवं सर्वगात्राणां नेत्रयोरपि गौरवम् ।
मज्जाभिवृद्धौ जानीयाल्लक्षणे द्वे चिकित्सकः ॥ ९ ॥

अशक्तिश्च चिरात्सेकः सिक्तं चापि सलोहितम् ।
वेदनालिङ्गदेशे च क्षीणशुक्रस्य लक्षणम् ॥ १० ॥

शुक्राश्मरोशुक्रमेहौ लिङ्गे कुपितरेतसः ।
इत्येवं दोषधातूनां क्षयः कोपश्च सूत्रितौ ॥ ११ ॥

अथ तृतीयो मलक्षयवृद्धिविज्ञानीयाध्यायः

हृत्पार्श्वपीडनं वायोरूर्ध्व शब्दवतो गतिः ।
कुक्षौ सञ्चरणं चेति पुरीषस्य च लक्षणम् ॥ १ ॥

आटोपः कुक्षिशूलं च वृद्धे स्यातां पुरीषके ।
वस्तितोदोऽल्पमूत्रत्वं क्षीणमूत्रस्य लक्षणम् ॥ २ ॥

आध्मानं वस्तितोदश्च प्रवृत्तिश्च मुहुर्मुहुः ।
भवन्त्येतानि लिङ्गानि मूत्रे वृद्धे शरीरिषु ॥ ३ ॥

संस्तम्भरोमकूपत्वं त्वक्छोषोऽस्वेदगात्रता ।
विगुणस्पर्शता चेति क्षीणस्वेदस्य लक्षणम् ॥ ४ ॥

कण्डूस्त्वचश्च दौर्गन्ध्यं स्वेदे प्रकुपिते मले ।
कालातिक्रान्तिरल्पत्वं योनिपीडाऽऽर्तवक्षये ॥ ५ ॥

अतिप्रवृत्तिर्दौर्बल्यमङ्गमर्दश्च दारुणः ।
भवन्ति वामनेत्राणामार्तवस्य प्रकोपतः ॥ ६ ॥

स्तनम्लानत्वमल्पत्वं स्तन्यस्य स्तन्यसङ्क्षये ।
वृद्धौ तु स्तनपीनत्वं तोदश्च स्तनयोर्भवेत् ॥ ७ ॥

गर्भस्पन्दोऽल्पकुक्षित्वं नारीणां गर्भसङ्क्षये ।
कुक्षिवृद्धिश्च शोफश्च गर्भे प्रकुपिते मले ॥ ८ ॥

अथ चतुर्थो हीनसमधिकदोषविज्ञानीयाध्यायः

क्रुद्धो यदा समीरः स्यात्पित्ते क्षीणे कफे समे ।
विदधाति तदा शूलं सशैत्यस्तम्भगौरवम् ॥ १ ॥

भेदः परिश्रमो दाहो दौर्बल्यमनवस्थितिः ।
समे पित्ते कफे क्षीणे गुणाः क्रुद्धो यदाऽनिलः ॥ २ ॥

क्षीणे श्लेष्मणि पित्ते च भृशं मर्माणि पीडयन् ।
चलः क्रुद्धो हरेत्संज्ञां कामं वा वेपयेन्नरम् ॥ ३ ॥

समीरणे परिक्षीणे कफे समतया स्थिते ।
पित्तं प्रवृद्धं कुरुते सतन्द्रा गौरवं ज्वरम् ॥ ४ ॥

यदा कफः परिक्षीणे वायुः साम्ये न तिष्ठति ।
अन्तर्बहिश्च सन्तापं वायुः कुर्यात्तदा बली ॥ ५ ॥

ग्लानिरिन्द्रियदौर्बल्यं तृष्णा मूर्च्छा क्रियाक्षयः ।
भवन्ति पित्ते सङ्क्रुद्धे क्षीणयोः कफवातयोः ॥ ६ ॥

वाते क्षीणे समे पित्ते विदधीत कफो बली ।
निद्रां प्रलापं हृद्रोगं नखादीनां च पीतताम् ॥ ७ ॥

यदा पित्तं परिक्षीणं वायुः साम्ये न तिष्ठति ।
सशैत्यं गौरवं कुर्याज्ज्वरं क्रुद्धस्तदा कफः ॥ ८ ॥

चेष्टाप्रणाशं वाक्सङ्गं शैत्यं चापि विशेषतः ।
क्षीणे समीरे पित्ते च प्रवृद्धः कुरुते कफः ॥ ९ ॥

कफे प्रशान्ते कुर्वाते पित्तौ क्रुद्धसमीरणौ ।
कम्पं दाहं भ्रमं दोहं शोषमप्यङ्गमर्दनम् ॥ १० ॥

नरस्य क्षीणपित्तस्य मारुतः श्लेष्मणा सह ।
गौरवं शीतकं स्तम्भं तोदं कम्पमरोचकम् ॥ ११ ॥

मृदुत्वं वीतिहोत्रस्य नखादीनां च शुक्लताम् ।
पारुष्यमपि गात्रस्य कुर्वीत प्रबलश्चरन् ॥ १२ ॥

क्रुद्धावुभौ पित्तकफौ परिक्षीणे समीरणे ।
कुर्वाते पाण्डुवर्णत्वं सदनं गौरवं मदम् ॥ १३ ॥

हृल्लासमास्यस्त्रवणं पाकभावमरोचकम् ।
विरेकस्य च वैषम्यं वैषम्यं पावकस्य च ॥ १४ ॥

द्वयोः सङ्क्षीणयोर्वृद्धिं यातयोरुत दोषयोः ।
अन्यस्मिन् सदृशे बोध्यः प्रागुक्तगुणसङ्करः ॥ १५ ॥

दोषत्रये प्रकुपिते सर्वलक्षणसङ्करः ।
दोषत्रये क्षये प्राणी नैव जीवति कर्हिचित् ॥ १६ ॥

अथ पञ्चमो भेषजसूत्रीयाध्यायः

वृद्धौ तु क्षपणं शस्तं क्षये शस्तं तु भेषजम् ।
दोषाणामपि धातूनां मलानां च समासतः ॥ १ ॥

तावती क्षपणे मात्रा यावती साम्यकारिणी ।
व्याख्याता वर्द्धने मात्रा क्षपणस्यैव मात्रया ॥ २ ॥

कामं तुल्यगुणाभ्यासो दोषादेर्वृद्धिकारणम् ।
विपरीतगुणाभ्यासः सञ्चयस्य तु कारणम् ॥ ३ ॥

स्निग्धोष्णं भेषजं वाते पित्ते सस्नेहशीतलम् ।
रूक्षोष्णं श्लेष्मणि क्रुद्धे यथा तैलं घृतं मधु ॥ ४ ॥

रूक्षशीतं कृशे वाते पित्ते स्नेहावरा हिमम् ।
स्निग्धशीतं कफे क्षीणे भेषजं परिशस्यते ॥ ५ ॥

धातूनां सङ्क्षये प्रायो बृंहणं कर्म शस्यते ।
वृद्धौ तु लङ्घनं शस्तं कर्मशुक्राश्रितं विना ॥ ६ ॥

मलानां सङ्क्षये प्रायः स्वेदनं प्राहुरुत्तमम् ।
वृद्धौ तु स्तम्भनं शस्तं रेचनं वात लेखनम् ॥ ७ ॥

नातिरूक्षं मितस्नेहमुष्णं प्रवु ऽपिते चले ।
पित्ते परिक्षयं याते कफे समतया स्थिते ॥ ८ ॥

भेषजं नातिशीतोष्णं स्निग्धं वृद्धे समे कृशे ।
उभयं तत्क्रमात्कार्यं कर्म वृद्धेविहीनयोः ॥ ९ ॥

नातिस्निग्धं नातिरूक्षं शीतं हीनेऽधिके समे ।
भेषजं स्निग्धशीतं स्यात्समे प्रकुपिते कृशे ॥ १० ॥

कुपिते मध्यमे दोषे कृशयोरादिमान्त्ययोः ।
किञ्चिद्रूक्षं शीतवीर्यं भेषजं परिशस्यते ॥ ११ ॥

भेषजं नातिशीतोष्णं रूक्षं हीनेऽधिके समे ।
रूक्षोष्णमेव पथ्यं स्याद्द्रव्यं तुल्ये कृशेऽधिके ॥ १२ ॥

कुपिते चरमे दोषे कृशयोरादिमध्ययोः ।
किञ्चिद्रूक्षं प्रशस्तं स्यादुष्णविक्रममौषधम् ॥ १३ ॥

आद्ययोः कोपमितयोरन्त्ये क्षीणे तु भेषजम् ।
स्निग्धं च समशीतोष्णं सदृशेऽन्त्येऽप्ययं क्रमः ॥ १४ ॥

पूर्वान्त्ययोः कुपितयोर्मध्ये क्षीणे तु भेषजम् ।
तुल्यरौक्ष्यस्नेहमुष्णं तुल्ये मध्येऽप्ययं क्रमः ॥ १५ ॥

अन्त्ययोः कोपमितयोराद्ये क्षीणे तु भेषजम् ।
रूक्षं च समशीतोष्णमाद्ये तुल्येऽप्ययं क्रमः ॥ १६ ॥

कफस्थानानुपूर्व्येण तुल्यं प्रकुपितान् मलान् ।
जये दोषचिकित्सायाः सङ्ग्रहो वैद्यसम्मतः ॥ १७ ॥

ज्वरस्यादौ तु पेयाः स्युः उक्तलक्षणलक्षिताः ।
कषायाः पाकमापन्ने घृतान्याप्ते पुराणताम् ॥ १८ ॥

लोहा एव तु शस्यन्ते पाचनार्थेषु कर्मसु ।
तैलचूर्णास्तु शस्यन्ते शोधनार्थेषु कर्मसु ॥ १९ ॥

घृतान्येव तु शस्यन्ते बृंहणार्थेषु कर्मसु ।
भस्मान्येव तु शस्यन्ते लङ्घनार्थेषु कर्मसु ॥ २० ॥

अथ षष्ठः षड्विधोपक्रमणीयाध्यायः

बृहणं लङ्घनं चेति स्नेहनं रूक्षणं तथा ।
स्तम्भनं स्वेदनं चेति षड्विधं स्याद्भिषग्जितम् ॥ १ ॥

शीतवीर्यं बृंहणं स्यादुष्णवीर्यं तु लङ्घनम् ।
स्निग्धं स्नेहनमाख्यातं रूक्षं रूक्षणमुच्यते ॥ २ ॥

शीतं रूक्षं च यद्द्रव्यं स्तम्भनं तदुदाहृतम् ।
स्निग्धमुष्णं च यद्द्रव्यं तत्स्वेदनमुदीर्यते ॥ ३ ॥

बृंहणे लङ्घने चापि समत्वं स्नेहरौक्ष्ययोः ।
स्नेहने रूक्षणे चापि समशीतोष्णता मता ॥ ४ ॥

स्निग्धशीतं तु यद्द्रव्यं तत्स्यात्स्नेहनबृंहणम् ।
रूक्षमुष्णं च यद्द्रव्यं तत्स्याद्रूक्षणलङ्घनम् ॥ ५ ॥

द्वाभ्यां संयुक्तमेताभ्यां षड्विधं तद्भिषग्जितम् ।
बोध्यमष्टविधं प्राज्ञैः शोभते तद्विभागवित् ॥ ६ ॥

सान्द्रत्वं द्रवता चेति कठिनत्वं च मार्दवम् ।
खरत्वं श्लक्ष्णता चेति सूक्ष्मत्वं स्थूलता तथा ॥ ७ ॥

पिच्छिलत्वं विशदता गुरुत्वमपि लाघवम् ।
स्थिरत्वं सरता चेति मन्दत्वं तीक्ष्णता तथा ॥ ८ ॥

उष्णत्वमपि शीतत्वं स्निग्धत्वमपि रूक्षता ।
एवं गुणानां द्वन्द्वानि दृश्यन्ते दशवस्तुषु ॥ ९ ॥

द्वन्द्वानि गौरवादीनि पञ्च तत्र प्रधानताम् ।
भजन्ते गुणचर्यायां समस्तेष्वौषधेष्वपि ॥ १० ॥

तत्राप्यन्तोदिते द्रव्ये द्वे प्रधानतमे मते ।
तयोर्यथावद्ग्रहणाज्जायते वस्तुवीर्यवित् ॥ ११ ॥

गुरु मन्दं स्थिरं प्रायो बृंहणं परिकीर्त्यते ।
लघु तीक्ष्णं सरं प्रायो लङ्घनं परिदृश्यते ॥ १२ ॥

तस्मात् त्रयो गुरुत्वाद्याः शीतत्वानुसृता गुणाः ।
गुणास्त्रयो लघुत्वाद्या उष्णत्वानुगता मताः ॥ १३ ॥

गुरु मन्दं सरं प्रायः स्नेहनं परिकीर्त्यते ।
लघु तीक्ष्णं स्थिरं प्रायो रूक्षणं परिभण्यते ॥ १४ ॥

शीतादुष्णादिति द्रव्यात्तृतीये दृश्यते गुणे ।
स्निग्धस्य च विरूक्षस्य भेदो वस्तु परीक्षणे ॥ १५ ॥

गुरुत्वादपि मान्द्याच्च शीते स्निग्धसमानता ।
स्थैर्याद्रूक्ष समानत्वं तस्मात्तदुभयानुगम् ॥ १६ ॥

लघुत्वादपि तीक्ष्णत्वादुष्णे रूक्षसमानता ।
सरत्वात् स्निग्धतुल्यत्वं तस्मात्तदुभयानुगम् ॥ १७ ॥

गौरवादपि मान्द्याच्च सरत्वं यत्र मुख्यताम् ।
प्रयाति वस्तुनि स्निग्धे तदौष्ण्यानुगतं भवेत् ॥ १८ ॥

लाघवादपि तैक्ष्ण्याच्च स्थिरत्वं यत्र मुख्यताम् ।
रूक्षे वस्तुनि संयाति तच्छैत्यानुगतं भवेत् ॥ १९ ॥

एवं गुरुत्वान्मान्द्याच्च स्थिरत्वं यत्र मुख्यताम् ।
शीते वस्तुनि संयाति तद्रौक्ष्यानुगतं भवेत् ॥ २० ॥

तथा लघुत्वात्तैक्ष्ण्याच्च सरत्वं यत्र मुख्यताम् ।
उष्णे वस्तुनि संयाति तत् स्नेहानुगतं भवेत् ॥ २१ ॥

व्याख्यातं स्वेदनस्यैवं स्वरूपं स्तम्भनस्य च ।
वेदिता षड्विधस्यैवं भेषजस्य कृती भिषक् ॥ २२ ॥

शीते स्निग्धेऽथवा द्रव्ये गुणावाद्यौ प्रधानताम् ।
तृतीयतः प्रयाताश्चेत् स्निग्धशीतं भवेदिदम् ॥ २३ ॥

उष्णे रूक्षेऽथवा द्रव्ये गुणावाद्यौ प्रधानताम् ।
तृतीयतः प्रयाताश्चेद्रूक्ष्णोष्णं तत्प्रजायते ॥ २४ ॥

स्निग्धस्य च विरूक्षस्य शैत्यौष्ण्योभयशालिता ।
गुणसङ्करतः प्राग्वद्बोध्या केवलयोः पुनः ॥ १५ ॥

अथ सप्तमः पञ्चविधद्रव्यविज्ञानीयाध्यायः

खरं च कठिनं मन्दं स्थूलं सान्द्रमपिच्छिलम् ।
गुरुस्थिरं भूरिगन्धं भौमं द्रव्यमुदाहृतम् ॥ १ ।

शीतं मन्दं द्रवं स्निग्धं पिच्छिलं मार्दवान्वितम् ।
द्रव्यं यद्रसभूयिष्ठमाप्यं तत्परिचक्षते ॥ २ ॥

लघूष्णं विशदं तीक्ष्णं सूक्ष्मं रौक्ष्यसमन्वितम् ।
द्रव्यं यद्रूपभूयिष्ठं तदाग्नेयमुदाहृतम् ॥ ३ ॥

वायुद्रव्यगुणं प्रोक्तं भूरिस्पर्शगुणं तथा ।
ज्ञातसारैर्विपश्चिद्भिर्वायव्यं द्रव्यमागमे ॥ ४ ॥

मृदु सूक्ष्मं लघुश्लक्ष्णं भूरिशब्दगुणं तथा ।
आन्तरिक्षं स्मृतं द्रव्यं वस्तुतत्त्वार्थकोविदैः ॥ ५ ॥

बृंहणं प्रोच्यते भौमं नरैर्युक्त्या निषेवितम् ।
आप्यं तु सेवितं युक्त्या भवेत् स्नेहनबृंहणम् ॥ ६ ॥

आग्नेयं दोषशमनं दीपनं लङ्घनं तथा ।
वायव्यं दोषजननं मेध्यमाम्बरमुच्यते ॥ ८ ॥

अथाष्टमो रसविज्ञानीयाध्यायः

स्निग्धः शीतो गुरुश्चापि युक्तश्चान्द्रमसैर्गुणैः ।
रसानां मधुरो राजा कफकृद्वातपित्तहा ॥ १ ॥

उष्णः स्निग्धो लधुश्चापि भूमिवह्निगुणान्वितः ।
अम्लो रसो द्वितीयस्तु वातहा कफपित्तकृत् ॥ २ ॥

उष्णः स्निग्धो गुरुश्चापि तोयवह्निगुणान्वितः ।
लवणः शमयेद्वातं कोपनः कफपित्तयोः ॥ ३ ॥

उष्णो रूक्षो लघुश्चापि वह्निवायुगुणान्वितः ।
कटुः प्रजनयेद्वातं पित्तं च कफदोषहा ॥ ४ ॥

रूक्षः शीतो गुरुश्चापि भूमिवायुगुणान्वितः ।
कषायो जनयेद्वातं हन्ता पित्तबलासयोः ॥ ५ ॥

रूक्षः शीतो लघुश्चापि वाताकाशगुणान्वितः ।
तिक्तः प्रजनयेद्वातं शमनः कफपित्तयोः ॥ ६ ॥

स्वादुरसः कटुश्चेति विपाकस्त्रिविधो मतः ।
अम्लोऽम्ले लवणे स्वादौ स्वादुरन्येषु वै कटुः ॥ ७ ॥

रसं पाकं च वीर्यं च प्रभावं च पृथग्विधम् ।
वैद्यो विज्ञाय वस्तूनां प्रयोक्तुं पुनरर्हति ॥ ८ ॥

एवं दोषादिवैषम्यं लक्षणं स भिषग्जितम् ।
प्राचां संशोध्य शास्त्राणि सामान्येनेह सूत्रितम् ॥ ९ ॥

॥ इति श्रीभगवन्मर्षिरमणान्तेवासिनो वासिष्ठस्य नरसिंहसूनो-
र्गणपतेः कृतिः प्राणतोषणं समाप्तम् ॥

होरानिर्णयसङ्ग्रहः

प्रथमः सामान्यसंज्ञाध्यायः

कल्याणं कश्चिदस्माकं करोतु ज्योतिषांपतिः ।
यस्य विष्णुवधूसौधकवाटोद्घाटनाः कराः ॥ १ ॥

मतमालोच्य पूर्वेषामृषीणां दीर्घदर्शिनाम् ।
दैवज्ञानां मुदे कुर्मो होरानिर्णयसङ्ग्रहम् ॥ २ ॥

पूर्णालोकश्च संयोगो ग्राह्यौ सम्बन्धशब्दतः ।
संयोगमात्रे संयोग योगसंसर्गसङ्गमाः ॥ ३ ॥

ग्राह्या पादादि दृष्टिश्च दृष्टिवाचकशब्दतः ।
शुभाश्चातिशुभा देवा दैत्याः पापातिपापिनः ॥ ४ ॥

धीस्तपोजन्मकोणानि प्रतीपं तु तदस्तभम् ।
त्रिकं षष्ठाष्टमान्त्यानि शेषो भोग इहोच्यते ॥ ५ ॥

दक्षिणाधनषष्ठाज्ञाः सव्याः सुखमृतिव्ययाः ।
रमाऽऽख्यौ मातृदशमौ विष्ण्वाख्यौ भाग्यपञ्चमौ ॥ ६ ॥

पञ्चमस्य च राज्यस्य द्वितीयः शत्रुरात्मतः ।
व्ययश्चतुर्थतपसोर्द्वयं लग्नस्य सस्मरम् ॥ ७॥

स्वतन्त्रा अयुजो भावाः परतन्त्रा युजो मताः ।
कोणभोगाः शुभाः प्रोक्ताः शेषाः पापाः स्वभावतः ॥ ८॥

निसर्गपदसद्भावे पापाः सूर्यसुतादयः ।
शुभा गुर्वादयश्चेति ज्ञेयं सामान्यशास्त्रतः ॥ ९॥

फलान्यतिशुभादीनां दशास्वेव विनिर्दिशेत् ।
कालानपेक्षं वक्तव्यं राजयोगादिजातके ॥ १०॥

श्रीपतेः षड्विधं वीर्यं संज्ञारिष्टे वराहतः ।
फलानि विन्दन्नेतस्माद्दैवज्ञो विजयी भवेत् ॥ ११॥

३, १० - पाददृष्टिः , ५, ९ अर्ध , ४, ८ त्रिपाद, ७ पूर्ण
अपवादाः
अत्र शनेः पूर्णः अत्र गुरोः पूर्णः अत्र (कुजस्य) ११

अथ द्वितीयो विशिष्टसंज्ञाध्यायः

कोणभोगपतिः कोणत्रिकेड्भोगप्रतीपपः ।
त्रिकप्रतीपपो भौम मुखेष्वति शुभादयः ॥ १॥

अपि स्वभावतः पापं परतन्त्रतया त्रिकम् ।
कोणेन बलिनाश्लिष्टं भवति क्षीणविक्रमम् ॥ २॥

परतन्त्रतया भोगः स्वभावेन शुभोऽपि सन् ।
पापप्रतीपसंश्लेषाद्भवति स्वगुणाच्च्युतः ॥ ३॥

तनोः सामान्यतो मित्रमपि शत्रुर्विशेषतः ।
द्वितीयोऽतस्तयोरीशो नाम्नाग्र्योऽनन्तरः फले ॥ ४॥

कोणानि स्वसमीपस्थ त्रिकयुञ्जिशुभानि चेत् ।
नान्वयाद्भावशक्तीनां द्वेषिस्वव्ययययोः क्षयात् ॥ ५॥

भास्वतो दक्षिणाः सव्याः शीतांशोः सव्यदक्षिणाः ।
शुभाशुभाद्वयोः कोणप्रतीपेऽतिशुभा शुभे ॥ ६॥

षष्ठनाथः सहस्रांशुश्चन्द्रो रन्ध्रान्त्यनायकः ।
लग्ननाथसुहृत्वेन न पापावित्यतः शुभौ ॥ ७॥

लग्ननाथा सुहृत्वेन दौर्बल्यादपि तद्दिशि ।
न शुभावित्यतः पापाविमौ वाहनकर्मपौ ॥ ८॥

(दिक्षु बुधाङ्गिरसौ रविभौमौ सूर्यसुतः सितशीतकरौ च)

अथ तृतीय उदाहरणाध्यायः

मेषस्य सूर्यो जीवारचन्द्राः सौरिसितौ बुधः ।
शनिज्ञौ भार्गवो भानुश्चन्द्रारगुरवो वृषे ॥ १॥

युग्मस्य सौम्यः शुक्रार्की चन्द्रेज्यौ रविभूसुतौ ।
भौमेन्दू जीवभास्वन्तौ शुक्रो ज्ञार्की च कर्किणि ॥ २॥

भौमार्कौ गुरुशीतांशू शुक्रसौम्यौ शनिर्हरौ ।
स्त्रियां सितबुधौ मन्दो गुर्वर्काविन्दुभूसुतौ ॥ ३॥

मन्दोज्ञशुक्रौ चन्द्रारौ सूर्यजीवौ च तौलिनि ।
चन्द्रजीवौ रविकुजौ मन्दः शुक्रबुधावलौ ॥ ४॥

धनुष्यर्कगुरुभौमचन्द्रौ बुधशनी सितः ।
शुक्रमन्दौ बुधो भौमरवी चन्द्रगुरू मृगे ॥ ५॥

घटे शुक्रो बुधशनी भौमेन्दुगुरवो रविः ।
कुजेन्दुगुरवः सूर्यो बुधः शनिसितौ झषे ॥ ६॥

द्वादशानामतिशुभाः क्रमादेवं शुभा अपि ।
पापिनश्चातिपापाश्च लग्नानां समुदाहृताः ॥ ७॥

शनिशुक्रबुधर्क्षाणामितरे दैत्यसंज्ञकाः ।
त्रयस्ते चेतरर्क्षाणां दैत्यभिन्ना दिवौकसः ॥ ८॥

यथा पूर्वं बलं ज्ञेयं प्रतियोगं सुपर्वणाम् ।
यथोत्तरं च दैत्यानां तारतम्यविनिर्णये ॥ ९॥

अथ चतुर्थः सबन्धस्थितिविचारणाध्यायः

फले तमोग्रहौ स्यातां सम्बद्धग्रहसन्निभौ ।
तदभावे समारूढराशिनायकसन्निभौ ॥ १॥

त्रयाणां पुनराद्यानां द्वयोरतिशुभादिषु ।
संयोगेष्ववरो योगी श्रेष्ठः स्वावरसंज्ञकः ॥ २॥

श्रीकेशवेशयोर्योगे देवयोर्योगिनावुभौ ।
दैत्यरन्ध्रान्त्यपत्योश्च योगे द्वावपि योगिनौ ॥ ३॥

सर्वे भावाधिपतयः सवर्णगृहसंस्थितेः ।
सवर्णस्य च संयोगात्प्रभविष्यन्ति योगिनः ॥ ४॥

सर्वेष्वेतेषु योगेषु पूर्णालोके परस्परम् ।
बलावरो भवेद्योगी बलाधिकमदूषयन् ॥ ५॥

सर्वेष्वेतेषु योगेषु ज्यायसा पूर्णमीक्षितः ।
तमपश्यन्कनीयांश्च योगीति समुदाहृतः ॥ ६॥

देवश्रीहरिपौ विष्णुदेवश्रीगौ तु योगिनौ ।
दैत्यः पद्मालयानाथः शुभदः केशवस्थितः ॥ ७॥

अतिपापातिशुभयोर्योगे पूर्वः शुभो भवेत् ।
अपरो भविता पापः सङ्ज्ञा हि गुणागुणाः ॥ ८॥

युक्तः शुभेनातिपापः पापेन च शुभप्रदः ।
न पातयेच्छुभं नीचैरुच्चैरारोहयेत्पदम् ॥ ९॥

त्र्यादीनां भिन्नजातीनां योगे ज्यायान्पतत्यधः ।
कनीयांच्छुभकारी स्याद्योगिनो मध्यवर्तिनः ॥ १०॥

अथ पञ्चमो मारकविचारणाध्यायः

स्वयं लग्नारिपतयः तथा लग्नारिसंस्थिताः ।
लग्नारिपयुता दैत्या मारकाः स्युर्यथोत्तरम् ॥ १॥

व्ययेशाद्वित्तपस्तस्मात्सप्तमेशोऽधिको सुरः ।
एवं स्थितौ च संसर्गे निमित्तबलनिर्णयः ॥ २॥

तत्र स्थितेषु दैत्येषु बली नैसर्गिकः शुभः ।
तेन युक्तेषु पापेषु पापो नैसर्गिको बली ॥ ३॥

अलाभे हन्तृदैत्यस्य देवा मारकलक्षणाः ।
प्रागुक्ततारतम्येन कल्प्यन्तां जीवितापहाः ॥ ४॥

अत्रातिशुभतः श्रेष्ठमष्टमेशं प्रचक्षते ।
उपहन्तायुरीशत्वात्स हि प्रायेण नायुषः ॥ ५॥

वक्ष्यमाणेन मार्गेण दीर्घमध्याल्पकायुषः ।
निश्चित्य जातकान्पश्चात्कुर्यान्मारकनिर्णयम् ॥ ६॥

अथ षष्ठो दशान्तर्दशाध्यायः

श्रीप्रदाः स्वदशाकाले व्ययेशो लाभनायकः ।
भोगेश्वरो विष्णुपतिर्हितत्वे तु यथोत्तरम् ॥ १॥

श्रीहराः स्वदशाकाले विष्णवीशो भोगनायकः ।
अन्त्येशायेशरन्ध्रेशा अहितत्वे यथोत्तरम् ॥ २॥

दशासु देहसुखदाः षष्ठेशास्तेशवीर्यपाः ।
रन्ध्रेशो लग्ननाथश्च हितत्वे तु यथोत्तरम् ॥ ३॥

दशासु देहकष्टास्य लग्नेशः शत्रुनायकः ।
तथा लग्नद्विषांनाथा अहितत्वे यथोत्तरम् ॥ ४॥

अगतौजाः खगो देयं स्वसजातीयभुक्तिषु ।
फलं दद्यादुतौजास्तु भिन्नजातीयभुक्तिषु ॥ ५॥

अगतौजाः फलं खेटो भिन्नजातीयभुक्तिषु ।
मिश्रं दद्याद्गतौजास्तु स्वसजातीयभुक्तिषु ॥ ६॥

पापत्वमोजसो हानिः शुभातिशुभयोरिह ।
शुभत्वमोजसो हानिः तथापापातिपापयोः ॥ ७॥

दैतेयस्यापि दैतेयो निर्जरस्यापि निर्जरः ।
भिन्नजातीयतुल्यः स्यात् गतौजा अगतौजसः ॥ ८॥

दैतेयस्य सुपर्वा च दैतेयश्च सुपर्वणः ।
स्वसजातीयतुल्यः स्यात् गतौजा अगतौजसः ॥ ९॥

योगी निमित्तभूतस्य भुक्तौ श्रेयः फलप्रदः ।
योगिमध्यगतत्पक्षदशा श्रेयः फलप्रदः ॥ १०॥

यः शुभो व्यतिरेकेण यः पापो व्यतिरेकतः ।
फलं वदेत्तद्दशयोः भुक्तिनाथानुसारतः ॥ ११॥

फलमिष्टमनिष्टं वा शुभः पापोऽथवा ग्रहः ।
स्वभुक्तौ न दिशेन्नृणां मारकस्तु दिशेत्क्वचित् ॥ १२॥

आयुर्विचार्य प्रथमं तारतम्यमनन्तरम् ।
निर्णीतं मारकं ब्रूयाद्धन्तारं दैत्यभुक्तिषु ॥ १३ ॥

निर्धार्य सूक्ष्मया बुद्ध्या तासु चैकां विनिर्दिशेत् ।
आयुर्मानाविरोधेन तारतम्यं विचिन्तयन् ॥ १४ ॥

अथ सप्तमो भावाध्यायः

अध्याये यत्र यत्रास्मिन्नामनी शुभपापयोः ।
तत्र तत्र निसर्गेणेत्यध्याहार्यं विचक्षणैः ॥ १ ॥

पत्युः प्रतीपकमलाकोणस्वर्क्षोच्चसंस्थितिः ।
सम्बन्धश्चेशशुभयोः भावस्य बलवृद्धये ॥ २ ॥

तारतम्यं प्रतीपादौ मित्रामित्रर्क्षचिन्तनात् ।
तेभ्यः स्वर्क्षन्ततस्तुङ्गः सम्बन्धो बलवान्स्ततः ॥ ३ ॥

भावस्य भावनेतुर्वा सम्बन्धः पापखेचरैः ।
त्रिकनीचस्थितेशस्य भावस्य बलहानये ॥ ४ ॥

सामान्यरीत्या भावानामेवं प्रोक्तं बलाबलम् ।
आयुषो निर्णयं वक्ष्ये विद्वत्प्रीत्यै विशेषतः ॥ ५ ॥

लग्नरन्ध्रशशाङ्कानां बलेनायुर्विचिन्तयेत् ।
त्रिष्वायुरबलेष्वल्पं मध्याल्पं हीनयोर्द्वयोः ॥ ६ ॥

उभयोर्बलिनोः शेषे हीने स्यान्मध्यपूर्वकम् ।
शेषेत्वहीने दीर्घाल्पं सर्वेषां परमं बले ॥ ७ ॥

लग्नायुः कर्मनाथानां चिन्त्यमायुर्बलेन च ।
ग्रहाणां तत्तदुचितस्थानस्थित्या च चिन्त्यताम् ॥ ८ ॥

यथैव लग्नाद्भावानां सर्वेषामन्ववेषणम् ।
तथा भवति चन्द्राच्च सूर्याच्चेत्यपरे जगुः ॥ ९ ॥

अथाष्टमो योगाध्यायः

अरन्ध्राया श्लेषदोषौ धर्मकर्माधिनायकौ ।
राजयोगकरौ स्यातां सम्बन्धात्परिवर्तनात् ॥ १ ॥

लग्नेशदृष्टियोगाभ्यां योगोऽयं प्रबलो भवेत् ।
रन्ध्रेश्वरस्य दैत्यस्य भवेद्योगेन दुर्बलः ॥ २ ॥

अषष्ठायाश्लेषदोषौ बुद्धिकर्माधिनायकौ ।
राजयोगकरौ स्यातां सम्बन्धात्परिवर्तनात् ॥ ३ ॥

अयं च योगो लग्नेशदृग्योगाभ्यां बली भवेत् ।
षष्ठेश्वरस्य दैत्यस्य भवेद्योगेन दुर्बलः ॥ ४॥

अव्ययायाश्लेषदोषौ लग्नकर्माधिनायकौ ।
राजयोगकरौ प्राग्वत् सम्बन्धात्परिवर्तनात् ॥ ५॥

विष्ण्वीशयोगदृष्टिभ्यां योगोऽयं प्रबलो भवेत् ।
व्ययेश्वरस्य दैत्यस्य भवेद्योगेन दुर्बलः ॥ ६॥

राजयोगः परश्चन्द्रो यदि सर्वग्रहेक्षितः ।
सर्वग्रहेक्षितं राज्यं यदि योगोऽन्य उच्यते ॥ ७॥

विद्यते यस्य भावस्य सर्वग्रहविलोकनम् ।
योगस्तद्भावसम्बन्धी भवेत् कश्चिदनुत्तमः ॥ ८॥

सर्वैर्नैसर्गिकशुभैः त्रिषडायास्पदस्थितैः ।
योगः सूपचयो नाम धनवृद्धिकरो नृणाम् ॥ ९॥

चन्द्रतश्चेदयं योगो बुद्धिवृद्धिकरो भवेत् ।
धने व्यये चोभयत्र श्रीयोगो मङ्गळादिभिः ॥ १०॥

योगः केमुद्रिमो नाम ग्रहाभावे प्रकीर्तितः ।
केन्द्रस्थिते सग्रहे वा चन्द्रे नायमिति स्थितिः ॥ ११॥

पुनश्चन्द्रात्सपत्नास्त रन्ध्रस्थैरखिलैः शुभैः ।
नैसर्गिकैर्भवेच्छ्रेयानधियोगोधिकारदः ॥१२॥

त्र्यादिभिस्तुङ्गगैः खेटैः स्वर्क्षस्थैश्चतुरादिभिः ।
पञ्चादिभिश्च संयुक्तैः योगा ऐश्वर्यदायकाः ॥१३॥

इति सामान्यतः प्रोक्तं शास्त्रं गम्भीरमुज्ज्वलम् ।
उपदेशाय शिष्याणां गोकर्णे विलसद्धियाम् ॥१४॥

॥ इति श्रीमन्महर्षिरमणान्तेवासिनो वासिष्ठस्य नरसिंहसूनो-
र्गणपतेः कृतिर्होरानिर्णयसङ्ग्रहःसमाप्तः ॥

अथ षोडशश्लोकी

प्रायो देहेशितुः सख्युः दशा शुभफलप्रदा ।
समा समस्य विज्ञेया शत्रोः पापफलप्रदा ॥ १॥

पापाः सपत्नरन्ध्रान्त्यवीर्यलाभास्तनायकाः ।
शुभाश्चतुर्थवित्ताज्ञा लग्नपुत्रतपोधिपाः ॥ २॥

राशिद्वयपतीनां चेत् शुभत्वमपि पापता ।
विचारे तारतम्यस्य बलीयान्विषमः समात् ॥ ३॥

यदि राशिद्वयपतेः शुभत्वमपि पापता ।
सूर्यपुत्रस्य पापत्वं शुभत्वादतिरिच्यते ॥ ४॥

शुभोऽपि नाधिकं योगी चन्द्रो भास्वति पापिनि ।
शुभे पापोऽपि पापो न रविश्चैवं निशाकरे ॥ ५॥

धीधर्माज्ञासुखेशानां बहूनामथवा द्वयोः ।
रन्ध्रान्त्यारिपतीनां च सम्बन्धो योगकारकः ॥ ६॥

कोणयोः सुखराज्येशौ कोणेशौ सुखराज्ययोः ।
स्वर्क्षं विना त्रिकेशानाः त्रिके वा योगकारकाः ॥ ७॥

शुभानामपि पापानां सम्बन्धश्चेत्परस्परम् ।
पापा योगप्रदास्तत्र नातियोगकराः शुभाः ॥८॥

त्रिके नीचग्रहाः श्रेष्ठा नीचस्था वा त्रिकाधिपाः ।
चतुष्टये तुङ्गखेटाः तुङ्गस्था वा तदीश्वराः ॥९॥

त्रिके चतुष्टयेशानाः स्थिताश्चेदल्पयोगदाः ।
विशेषेणाशुभाः पापाः त्रिकेशानाश्चतुष्टये ॥१०॥

द्रविणे वा व्ययाधीशो व्यये वा द्रविणाधिपः ।
परस्परं वा युक्तौ तौ ऽद्रविणव्ययकारकौ ॥११॥

मारकौ धनदारेशौ तत्संयुक्तौ विशेषतः ।
द्वितीयसप्तमस्थानस्थिता वा पापखेचराः ॥१२॥

सर्वेऽपि च दशानाथाः स्वसजातीयभुक्तिषु ।
जातकेभ्यः प्रयच्छन्ति शुभं वाप्यशुभं फलम् ॥१३॥

षष्ठेऽष्टमे दशानाथात् द्वादशे वा स्थितो ग्रहः ।
पापी चेदतिपापः स्यात् शुभश्चेन्नातिसौख्यकृत् ॥१४॥

नैसर्गिकशुभस्वामिसम्बन्धो भावपुष्टिकृत् ।
निसर्गपापसम्बन्धः कल्पते भावहानये ॥१५॥

केन्द्रकोणस्थितिर्भावपतेर्भावस्य वृद्धये ।
हानये त्रिकवर्त्तित्वं सम्बन्धे पूर्ववत्फलम् ॥ १६॥

सारभूतमिदं यस्तु श्लोकषोडशकं पठेत् ।
मनीषिणां स गोष्ठीषु दैवज्ञः किन्नु मुह्यति ॥ १७॥

॥ इति श्रीभगवन्महर्षिरमणान्तेवासिनो वासिष्ठस्य नरसिंहसूनोः गणपतेः कृतिः षोडशश्लोकी समाप्ता ॥

Sri K. Natesan and Kavyakantha Ganapati Muni
A Sketch by Madam Jane Adams

Kavyakantha Ganapati Muni and his Family
A Sketch by Madam Jane Adams

त्रिभावफलचन्द्रिका

प्रथमो मयूखः

सवितारं नमस्कृत्य सर्वखेचरनायकम् ।
केरलीयस्य शास्त्रस्य सारः सङ्गृह्यते मया ॥ १ ॥

आयुः कलत्रपुत्राणां क्रियतेऽत्र विचारणम् ।
विबुधैरितरे भावाः बोध्याः सामान्यशास्त्रतः ॥ २ ॥

सद्योरिष्टमरिष्टं च हीनं मध्यं च दीर्घकम् ।
अमितं चेति षोढायुर्हीनादित्रितये दशाः ॥ ३ ॥

सद्योरिष्टेप्यरिष्टे चाप्यमिते च तथायुषि ।
मारकस्यानपेक्ष्यैव दशां जीवितनिर्णयः ॥ ४ ॥

सद्योरिष्टारिष्टयोगान् वराहमिहिरोऽभणत् ।
अमितं सिद्धिसापेक्षमन्यत्रायमिहोच्यते ॥ ५ ॥

विलग्नजन्मराशीशौ पती तद्रन्ध्रयोरपि ।
शत्रू समौ वयस्यौ चेदल्पमध्यचिरायुषः ॥ ६ ॥

लग्नेशो रश्मिमाली च लग्नरन्ध्रांशपावपि ।
शत्रू समौ वयस्यौ चेदल्पमध्यचिरायुषः ॥ ७॥

बलवत्त्वं विलग्नेन्द्वोः सम्बन्धो द्विविधः शुभैः ।
लग्नजन्मेशयोर्वीर्यं तयोरेकादशस्थता ॥ ८॥

तयोः केन्द्रसंस्थितिश्च त्रिषडायेष्वसद्ग्रहाः ।
द्वितीयरन्ध्रकेन्द्रेषु कोणेषु च शुभस्थितिः ॥ ९॥

अमौढ्यं च गिरां भर्तुः आयुर्दैर्घ्यकरागुणाः ।
दुर्बलत्वं विलग्नेन्द्वोः पापदृष्टिसमागमौ ॥ १०॥

लग्नजन्मेशयोर्मौढ्यं स्थितिर्नीचव्ययारिषु ।
केन्द्रत्रिकोणरन्ध्रेषु पापखेचरसंस्थितिः ॥ ११॥

ग्रहेक्षितस्यामृतांशोः शत्रावायुषि वा स्थितिः ।
शुभानां वा त्रिभिः पापैः दृष्टानामष्टमे स्थितिः ॥ १२॥

राशिसन्धिषु चोत्पत्तिः आयुर्हानिकरा नृणाम् ।
सङ्कीर्णत्वे तु योगानां मध्यमायुर्विनिर्दिशेत् ॥ १३॥

दीर्घं मध्यमथाल्पं वा योगं निश्चित्य बुद्धिमान् ।
तत्रायुरन्तरे ब्रूयाद्दशायां हन्तुरापदम् ॥ १४॥

चन्द्रादष्टमराशीशः क्रूरदृक्काणपः शनिः ।
रन्ध्रगौलग्नचन्द्राभ्यां रन्ध्रस्यापि विलोककौ ॥ १५॥

गुलिकेशश्च राहुश्च मारकाः परिकीर्तिताः ।
तेषु यो दुर्बले दुष्टे भावेस्यात्तं विनिर्दिशेत् ॥ १६॥

दशावान्तर्दशावापि तस्य मृत्युप्रदा भवेत् ।
मारकश्चेच्छुभाधीशः तस्मादन्यं विनिर्दिशेत ॥ १७॥

देहे जीवे च पापस्य योगः स्यान्मरणप्रदः ।
शुभसम्बन्धहीनत्वे देहजीवदशागमे ॥ १८॥

जन्मराश्यन्वयष्वार्केः अल्पमध्यचिरायुषाम् ।
क्रमाद्विनिर्दिशेन्नृणां मरणं ग्रहचारतः ॥ १९॥

मन्दरन्ध्रेशयोरंशात् राशेर्वार्को त्रिकोणगे ।
अर्कारूढगृहस्यार्थरिष्फयोर्वा त्रिकोणगे ॥ २०॥

अंशलग्नाधिपाक्रान्तराशेर्जीवे त्रिकोणगे ।
कालहोराधिपाक्रान्तराशेर्वा मरणं नृणाम् ॥ २१॥

यो राशिः सूर्यजाक्रान्तः तद्धनस्य व्ययस्य वा ।
कोणे चरति वागीशे मरणं प्रवदेन्नृणाम् ॥ २२॥

राशेर्मन्दाधिरूढस्य तृतीयायात्मजारिषु ।
दृष्टिमान्मृतिदो जीवो यत्र क्वचन सञ्चरन् ॥ २३॥

अष्टमेशाश्रितं राशिं आवसत्यहिमत्विषि ।
जन्मतारां विलग्नस्थतारकां वा मृतिर्भवेत् ॥ २४॥

स्वांशाद्रन्ध्रेश्वरांशाच्च लग्नेशांशाच्चरादिषु ।
स्थितो जन्मनि तिग्मांशुः चरन्कोणे मृतिप्रदः ॥ २५॥

सूर्याश्रितर्क्षगे चन्द्रे रन्ध्रेशाधिष्ठितोडुगे ।
जन्मराशेस्त्रिकोणे वा निर्दिष्टं मरणं नृणाम् ॥ २६॥

धनेशाश्रितराशेर्वा तत्सप्तमगृहस्य वा ।
त्रिकोणस्थे धनेशांशचरे वा शीतगौमृतिः ॥ २७॥

निजजन्मनि यस्मिन्भे गुलिकस्तदृते विधौ ।
रोगारम्भस्तदस्तर्क्षे मरणं दृढमादिशेत् ॥ २८॥

मन्दजीवार्कचन्द्राणां प्रोक्तेष्वेतेषु राशिषु ।
मृतिमष्टकवर्गेण हीने राशौ समादिशेत् ॥ २९॥

विलग्नादष्टमे लग्ने रन्ध्रेशाश्रितभेऽपि वा ।
लग्नेशराश्यंशकयोः मृतिलग्नेऽथ वा मृतिः ॥ ३०॥

अथ द्वितीयो मयूखः

अस्ततन्नाथतद्द्रष्टृतद्युक्तभृगुजादयः ।
साधनानि कलत्रस्य बलाबलनिरूपणे ॥ १ ॥

शुक्रास्तनाथतत्स्थानां सर्वेषामिह यो बली ।
भार्यायाः सम्भवन्तीह तस्य वर्णादयो गुणाः ॥ २ ॥

नवमे शुक्रसंयुक्ते कलत्रेशे बलान्विते ।
धर्मशीला भवेद्भार्या सपुत्रा भाग्यवत्यपि ॥ ३ ॥

पञ्चमे सप्तमे लाभे नवमे वा शुभग्रहाः ।
कलत्रभावतः प्रोक्ताः तद्भावबलहेतवः ॥ ४ ॥

दारेशे शुभसंयुक्ते शुभखेचरवीक्षिते ।
शुक्रे वा दारभावस्थे भवेत् भार्या पतिव्रता ॥ ५ ॥

भार्यावियोगो मर्त्यानां सप्तमस्थे धरासुते ।
चन्द्रमात्रेक्षितयुते निश्चयेन वधूमृतिः ॥ ६ ॥

नक्रस्थः सप्तमे जीवः कीटस्थः सप्तमे सितः ।
वृषस्थः सप्तमे चान्द्रिः शुभा अप्यशुभाः फले ॥ ७ ॥

रन्ध्रेशः पञ्चमेशो वा भवेद्यदि कलत्रगः ।
हन्यात्कलत्रं जातानां इति केरलनिर्णयः ॥ ८ ॥

चरराशिगतः शुक्रः पापमध्यगतो यदि ।
युक्तो मन्देन दृष्टो वा नाशं यास्यति भामिनी ॥ ९॥

कलत्रे वा कुटुम्बे वा पापदृग्योगसम्भवे ।
तदीशे बलहीने तु कलत्रान्तरमादिशेत् ॥ १०॥

सप्तमे वाष्टमे पापे व्यये भूसूनुना युते ।
अदृष्टे यदि नाथेन कलत्रान्तरमादिशेत् ॥ ११॥

दारेशस्थनवांशेशे नीचमूढारिभांशगे ।
पापमध्ये पापदृष्टे कलत्रान्तरमादिशेत् ॥ १२॥

वित्ते पापबहुत्वे तु कलत्रे वा तथा विधे ।
तदीशे पापदृष्टे तु कलत्रत्रयमादिशेत् ॥ १३॥

कलत्रलाभनाथौ द्वौ परस्परनिरीक्षितौ ।
बलाढ्यौ वा त्रिकोणस्थौ बहुदारयुतो भवेत् ॥ १४॥

अस्ततन्नाथशुक्राद्यैः यथा दारनिरूपणम् ।
पुंसां तथैव नारीणां कर्तव्यं भर्तृचिन्तनम् ॥ १५॥

नाथस्य हानिर्नारीणां राहौ भौमेऽथवाष्टमे ।
पापैरालोकितस्तद्वदष्टमस्थः शनैश्चरः ॥ १६॥

शुक्रो वा सप्तमेशो वा बलवान्केन्द्रगोऽपि वा ।
लग्ननाथेन युक्तो वा बाल्ये परिणयो भवेत् ॥ १७॥

तौ चेदुपचयस्थाने विवाहे धनलाभदौ ।
लग्नेशादस्तपो दूरे दूरे पाणिग्रहो भवेत् ॥ १८॥

जामित्रे तत्पतिस्थाने तयोः सप्तमभेऽपि वा ।
तयोः कोणेऽथवा जीवाद्यूने कोणेऽथवा पुनः ॥ १९॥

शुक्रलग्नास्तजन्मेशां सवीर्ये चरति ग्रहे ।
नारीणामथवा पुंसां विवाहस्तु भविष्यति ॥ २०॥

अथ तृतीयो मयूखः

पुत्रस्थानगते शीतरश्मौ पूर्णबलान्विते ।
दृष्टे वा देवगुरुणा पुत्रावाप्तिर्न संशयः ॥ १॥

लग्नपुत्राधिपौ केन्द्रे शुभग्रहसमन्वितौ ।
कुटुम्बेशे बलाढ्ये च पुत्रावाप्तिं विनिर्दिशेत् ॥ २॥

पुत्रेश्वरांशराशीशे शुभे वा शुभसंयुते ।
शुभेन वीक्षिते वापि पुत्रावाप्तिं विनिर्दिशेत् ॥ ३॥

स्वक्षेत्रसिंहमीनस्थः पुत्रस्थानगतः कुजः ।
दृष्टश्चेद्देवगुरुणा पुत्रावाप्तिं विनिर्दिशेत् ॥ ४॥

युञ्जक्तौ लग्नसुताधीशौ वीक्षितौ वा परस्परम् ।
परिवर्तनमाप्तौ वा पुत्रयोगास्त्रयः शुभाः ॥ ५॥

पुत्रेशांशपतौ लग्ने लग्नेशांशपतौ सुते ।
जीवस्वांशपतौ केन्द्रे पुत्राप्तिं मुनयो विदुः ॥ ६॥

गर्भाधानसमर्थत्वं सूर्याद्रेतश्च भार्गवात् ।
ओजोराश्यंशगौ तौ चेत्पुंसां पुत्राप्तिरिष्यते ॥ ७॥

गर्भधारणसामर्थ्यं चन्द्राद्रक्तगुणः कुजात् ।
समराश्यंशगौ तौ चेत् पुत्रलाभस्तु योषिताम् ॥ ८॥

सूर्यशुक्रौ गुरुयुतौ पुंसो बीजस्फुटं भवेत् ।
चन्द्रभौमौ गुरुयुतौ स्त्रीणां क्षेत्रस्फुटं भवेत् ॥ ९॥

ओजोराश्यंशगं बीजं क्षेत्रं तु समभांशगम् ।
द्वयात्पुत्रे शुभयुतिः सन्तत्यै नरयोषिताम् ॥ १०॥

क्लीबैः पापैश्च सम्बद्धं बीजं वा क्षेत्रमेव वा ।
सन्ततिप्रतिगन्धाय नराणामपि योषिताम् ॥ ११॥

जन्मपुत्रास्तलग्नेशां जीवस्य च बलाबलात् ।
सामान्यशास्त्रविज्ञेयात्सन्ततेस्तु बलाबलम् ॥ १२ ॥

ओजोराश्यंशगाः पुत्रनाथजीवार्कभूमिजाः ।
अपत्ययोगिनां कुर्युः वृद्धिं पुरुषसन्ततेः ॥ १३ ॥

समराश्यंशगाः पुत्रनाथशुक्रसुधांशवः ।
अपत्ययोगिनां कुर्युः वृद्धिं दुहितृसन्ततेः ॥ १४ ॥

पुत्रभावस्य षष्ट्यंशान् भुक्तान्हत्वा ग्रहेक्षणैः ।
नखैर्हृते तु यच्छेषं तत्सङ्ख्यासमसन्ततिः ॥ १५ ॥

तुल्यां पुत्रेशभुक्तांशैः सङ्ख्यया सन्ततिं परे ।
पुमीशैः पुरुषास्तेषु स्त्रीशैः कन्याश्च सम्मताः ॥ १६ ॥

पुंसन्ततिनिमित्तानां ओजोभांशस्थितिर्वरा ।
स्त्रीसन्ततिनिमित्तानां युग्मभांशस्थितिस्तथा ॥ १७ ॥

विपरीतस्थितास्ते तु तत्तत्सन्ततिमृत्युदाः ।
अंशाधिपानां वीर्यं च चिन्त्यमत्र मनीषिभिः ॥ १८ ॥

वक्री तुङ्गस्थितो वाऽसावेक एव भवेत् त्रिदः ।
स्वर्क्षमित्रर्क्षसंस्थश्चेदेक एव भवेद्द्विदः ॥ १९ ॥

मूढोनीचस्थितो वापि शत्रुक्षेत्रगतोऽपि वा ।
न दद्यादपि दत्वा वा क्षेमं कर्तुं न पारयेत् ॥ २० ॥

गुरोरष्टकवर्गे तु पुत्रर्क्षे शुक्लबिन्दुभिः ।
ग्रहाणां बलयुक्तानां तुल्यसङ्ख्या उतात्मजाः ॥ २१ ॥

तेषां तु स्त्रीत्वपुंस्त्वाभ्यां स्त्रियः पुंसोऽत्र निर्दिशेत् ।
बलि पुत्रेशगुर्वोर्यः तस्य रश्मीनुता नयेत् ॥ २२ ॥

दशभानोर्नवेन्दोः स्युः पञ्चभौमार्कभूविदाम् ।
गुरोः सप्त सितस्याष्टौ शास्त्रोऽत्र ध्रुवरश्मयः ॥ २३ ॥

ग्रहं स्वनीचे संशोध्य षडूनं चेद्यथा स्थितम् ।
चक्रान्निर्गलितं कृत्वा यदि षड्भाधिकं भवेत् ॥ २४ ॥

ध्रुवरश्मिहतं कृत्वा षड्भिस्तं विभजेत्पुनः ।
लब्धास्तु रश्मयो ज्ञेयाः सन्ततिस्तत्समा भवेत् ॥ २५ ॥

रश्मयस्त्रिगुणा ज्ञेयाः तुङ्गस्थे वक्रिणि ग्रहे ।
मित्रस्वांशगते खेटे द्विगुणाः परिकीर्तिताः ॥ २६ ॥

नीचारिक्षेत्रमौढ्येषु न्यूनाः कार्या यथोचितम् ।
एकांशयुक्ते सूर्येण न कश्चित् शिष्यते करः ॥ २७ ॥

प्रोक्ता स्वात्मजसङ्ख्यासु ग्राह्या या भूयसी भवेत् ।
बलवत्यात्मजाधीशे दुर्बले तु कनीयसी ॥ २८॥

पुत्रभावे पापयुते शुक्रे सप्तमभावगे ।
चतुर्थे चन्द्रसंयुक्ते पुत्राभावं विनिर्दिशेत् ॥ २९॥

तनुभावे पुत्रभावे रन्ध्रे व्ययगृहे तथा ।
यदि पापग्रहाः सर्वे पुत्राभावं विनिर्दिशेत् ॥ ३०॥

तनुभावे पापयुते तनुपे पुत्रभावगे ।
चतुर्थे चन्द्रसंयुक्ते पुत्राभावं विनिर्दिशेत् ॥ ३१॥

क्षीणेन्दुः पञ्चमे पापाः सप्तमव्ययलग्नगाः ।
यस्य सोऽयमपुत्रः स्यादभार्यश्च न संशयः ॥ ३२॥

मन्दभस्थे पापयुते मूढे जीवे त्रिकोणगे ।
लग्ने क्षीणेन्दुसंयुक्ते पुत्राभावं विनिर्दिशेत् ॥ ३३॥

लग्ने चतुर्थे पुत्रे वा बुधे पापसमन्विते ।
त्रिकोणसंस्थितैः पापैः पुत्राभावं विनिर्दिशेत् ॥ ३४॥

पुत्रेशः पुत्रभावस्य समीपे लग्नपस्य वा ।
यद्यादौ पुत्रजन्म स्यात् यौवनेऽन्त्येऽन्यथायुषि ॥ ३५॥

जीवलग्नेशपुत्रेशास्तद्द्व्याप्तांशभेश्वराः ।
पुत्रगः पुत्रभप्रेक्षी तथा जायाधिनायकः ॥ ३६॥

एतेषां तु दशाकाले भुक्तिकालेऽथवा पुनः ।
नराणां सन्ततिप्राप्तिरिति केरलनिर्णयः ॥ ३७॥

पुत्रभे तत्पतिस्थाने तयोः सप्तमभेऽपि वा ।
तयोः कोणेऽथवा जीवविलग्नतनयेश्वरौ ॥ ३८॥

सञ्चरेयुर्यदा काले तदा सन्ततिरिष्यते ।
यदा वा संयुतास्ते स्युः तदा वा सन्ततिर्भवेत् ॥ ३९॥

॥ इति श्रीभगवन्महर्षिरमणान्तेवासिनोवासिष्ठस्य नरसिंहसूनोः
गणपतेः कृतिः त्रिभावफलचन्द्रिका समाप्ता ॥

* मेषवृश्चिकयोर्भौमः कन्यामिथुनयोर्बुधः ।
कोदण्डमीनयोर्जीवः तुलावृषभयोः कविः ।
शनिस्तु नक्रघटयोः सूर्येन्दुसिंहकर्किणोः ॥

ग्रहभावाः

१. तनु, जन्म, उदय
२. धन, वाक्, कुटुम्ब
३. भ्रातृ, विक्रम
४. सुख, बन्धु, मातृ, वाहन, गृह, विद्या
५. पुत्र, बुद्धि, मन्त्र
६. शत्रु, रोग
७. भार्या, अस्त, काम
८. रन्ध्र, निधन, आयुः
९. तपः, भाग्य, धर्म, पितृ
१०. राज्य, कर्म, आज्ञा
११. लाभ
१२. व्यय, मोक्षः

गणककण्ठाभरणम्

पथकानयनप्रकारः

१. धय । धासि । तव । गद । ह्रा । धाम । गन्धाः पथकानि सप्तानाम् ।

२. तत्तत्पथकैश्मके हृते शेषस्तत्तत्पथकमिष्टम् ।

सूर्यानयनप्रकारः

१. सूर्यस्य द्वितीयत्रयोदशयोः ज्येष्ठो अधिमासः ।

२. पञ्चमसप्तमदशमपञ्चदशाष्टादशेषु वैशाखभाद्रपदाषाढाश्वयुज-श्रावणाः ।

३. निजान्मासाद्यक्षे शुक्लद्वादश्यां सङ्क्रान्तिः ।

४. ततोऽनन्तरे कृष्णाष्टम्याम् ।

५. एवं शुक्लप्रतिपदः शुक्लद्वादशीतः कृष्णाष्टमीतो वेष्टदिनपर्यन्तं सौरान् मासान् गणर्यन् सूर्य्यस्य राशीं तद्भुक्तदिनानि च जानीयात् ।

चान्द्रानयनप्रकारः

१. चन्द्रस्य पथकं नास्ति तद्राशीं नक्षत्रतत्पादाभ्यां जानीयात् ।

परिभाषाः

१. त्रिकेण त्रिकेण प्रातिपदिकानां पदानामुभयेषां वा कुजादि-राशिप्रवेशकाल बोधः ।

२. प्रथमं पथकं द्वितीयं सूर्यराशिस्तृतीयं तद्भुक्तदिनानि ।

३. वक्रीत्युक्ते पश्चात् स्थिते राशावित्यनुक्तमप्यायाति ।

४. तदनन्तरेण त्रिकेण ऋजुप्रवेशकाले बोधः ।

५. कादयो नव टादयो नव पादयः पञ्च यादयोष्टौ नकारः शून्यमित्यक्षर-सङ्केतः ।

६. कुजबुधयोः सूत्रादिमात्रिकात् पथकानुवृत्तिरणन्तरेषु द्विकेषु ।

७. शुक्रस्य च ।

कुजानयनप्रकारः

१. किं । किं । शरगो । भय = वा । सार = सा । वा = हा । धीवक्री

= काय । सारमीनादिषु चतुर्षु कुजः ॥

२. रे । वें । तरु = गो । शर = मे । किं = ते । चय = सा । धरा = धी । रय = नाकं । गिरि = रय । गोकक्यादिषु ।

३. गो । किं । काय = रे । धय = गो । धरा = मे । कायं = सा । वा = नाकं । वारि वक्रि = रय । सायं मीनादिषु पञ्चसु ।

४. वा । रे । वारि = वा । र = मे । सार = सा । नाकं = हा । घर = नाकं । रे = कायं । कायं = रय। नरसिंहादिषु ।

५. मे । किं । हर = गो । ते = वा । सायं = ते । रे = सा । शर = रय । सा वक्री मेषादिषु पञ्चसु ।

६. ते । किं । सा = गो । धय = मे । ते = ते । नर = हा । किं = धी । नाकं = साकं । नर = काय। धरासिंहादिषु ।

७. सा । किं । हा = रे । सायं = गो । सार = मे । धी = ते । सार = हा । घर = मेषादिषु ।

८. हा । वा । धी = मे । सार = सा । धी = हा । धय = धी । हर = कायं । हा = रय । दया तुलादिषु ॥

९. धी । किं । हर = गो । हा = वा । कर = ते । ते = सा । वारि = धी । धय वृषादिषु ।

१०. वा । वारि = ते । कायं = सा । वारि = धी । मे = नाकं । मय = काय । तरु वृश्चिकादिषु ।

११. कायं । किं । हा = रे । नर = वा । रे = मे । सायं = सा । वा = हा । गिरि = नाकं । भय = रय। धी वृषादिषु ।

१२. रय । ते । सायं = हा । मे = धी । धय = काय । रे = रय । चय मकरादिषु ।

१३. गय । किं । कलि = गो । मय = वा । नग = ते । मय = हा । किं = धी । धय = काय । ते = रय । कर मिथुनादिषु ।

१४. भय । रे । हा = वा । सा = मे । कायं । वक्री = सा । सायं = नाकं । किं = काय । खर = कुम्भादिषु चतुर्षु ।

१५. मय । किं । नाकं = रे । सार = वा । रय = मे । सार = सा । रय = हा । सर = नाकं । काय =कायं । शर मिथुनादिषु ।

१६. चय । किं । मे = रे । मय = गो । सार = मे । सायं = हा । गिरिवक्री = धी । धरा = रय । गय कुम्भादिषु पञ्चसु ।

१७. सायं । रे । मे = हा । वारि = मे । धी = ते । वारि = हा । सा = धी । नर = काय । रे = रय । कायं कर्क्यादिषु ।

१८. दया । किं । नर = रे । धरा = वा । हा = मे । गिरि = मीनादिषु ।

१९. धय । किं । हा = गो । किं = वा । नर = ते । वा = सा । दया = हा । नग = नाकं । नाकं =कायं । नर = रय । वारिकर्क्यादिषु ।

२०. नर । रे । मे = गो । मय = वा । तरु = ते । हा = हा । धय = धी । धयावक्री = मेषादिषु पञ्चसु।

२१. कर । रे । गो = गो । नर = मे । मय = ते । हर = हा । धी = दी । धय = नाकं । धरा = रय । सा सिंहादिषु ।

२२. घर । किं । चय = रे । मय = वा । वा = मे । दया = सा । सा = धी । नाकं = कायं । रयवक्री = मेषादिषु षट्सु ।

२३. गिरि । रे । हर = वा । घर = ते । हा = सा । दया = हा । हार = नाकं । सा = काय । सायं = रय । तरुकन्यादिषु ।

२४. वारि । रे । वा = गो । चय = वा । हर = ते । भय = हा । मे = नाकम् । ते = वृषभादिषु ।

२५. शर । किं । भयवक्री = गो । नाकं = मे । धी = ते । वारि = हा । वा = धी । मय = नाकं । वारि = रय । मे तुलादिषु बुध प्रवेशादारभ्य ।

२६. तरु । किं । चय = रे । हर = वा । नाकं = मे । वारि = सा । रय = धी । गो = नाकं । सार वृषभादिषु ।

२७. सार । मे । मय = गो । मे = हा । दया = धी । धरा = काय । गो = रय । तरु धनुरादिषु ।

२८. हर । रे । हा = गो । घर = मे । ते = ते । घर = हा । नाकं = धी । सार = काय । चय = मिथुनादिषु ।

२९. धरा । किं । ते = गो । हा = वा । हरवक्री = ते । हर = हा । तरु = नाकं । मय = रय । रे मकरादिषु पञ्चसु ।

३०. नग । किं । धय = गो । गो = वा । धय = ते । गो = सा । धय = धी । ते = नाकं । नर = रय। वा मिथुनादिषु ।

३१. कलि । किं । सायं = रे । धरा = वा । सायं = नाकं । नग । रय । शर = कुम्भादिषु ।

३२. घळ । रे । भयं = गो । कलि = मे । सायं = ते । कलि = हा । गय = धी । धरा = काय । काय = रय । नरकर्क्यादिषु ।

३३. लाला । रे । गो = गो । नाकं = वा । नर = ते । चय = धी । धीवक्री = कायं । सा = मीनादिषु चतुर्षु ।

३४. वाल । किं । तरु = गो । मय = वा । हर = ते ॥ सायं = सा ॥ हर = धी ॥ वा = नाकं ॥ दया = कायं ॥ धरा =कर्क्यादिषु ।

३५. मल । किं । गो = रे । मय = गो । चर = मे । हा = ते । हर

= कायं । कायं वक्री = रय । सारमीनादिषु पञ्चसु ।

३६. तल । रे । घर = वा । कायं = मे । हर = सा । हा = हा = दया = धी । वा = कायं । सा = रय । रय सिंहादिषु ।

३७. साल । किं । वारि = गो । हा = वा । दया = ते । रे = सा । सायं मेषादिषु ।

३८. हल । गो । हा = मे । वा = ते । हर = सा । नगः = धी । सा = नाक । दया = काय नगकन्यादिषु ।

३९. झिल्ली । कि । मे = रे । गय = वा । मे = मे । गय = ते । वारी = हा । वारि = कायं । रे = कायं ॥ सायं वक्री मेषादिषु ।

४०. नव । वा । गो = मे । वारि = सा । रय = हा । गय = धी । हर = कायं । भय = रय । नर तुलादिषु ।

४१. यव । किम् । शर = गो । चय = वा । हर = ते । ते = सा । चय = धी । नर = कायम् । गिरिवृषभादिषु ।

४२. रवि । किं । वारिवक्री = वा । चय = ते । मे = सा । दया = धी = वा = नाकं । नर = कायं हरवृश्चिकादिषु ऋजुप्रवेशादारभ्य ।

४३. गवि । किं । रे = रे । दया = वा । रे । मे । हा = ते । वारि = हा । सायं = नाकं = हा = रय । गो वृषादिषु ।

४४. भव । रे । सा = गो । हर = वक्री = मे । हर = सा । गिरि = धी । रय = नाकं । हर = रय । गय मकरादिषु ।

४५. सव । किं । सार = गो = काय = वा । खर = रे । हा = सा । सार = धी । भय = नाक । शर = रय । भय मिथुनादिषु ।

४६. तव । रे । गो = गो । खर = धी । धय = काय । सार कुम्भादिषु ।

४७. भवि । किं । हा = रे । तरु = वा । कायं = मे । सार = सा । खर = हा । तरु = नाकं । धय = कायं । गिरि = रय । हरमिथुनादिषु ।

४८. दाव । रे । नाकं = गो । नर = मे । ते = रय । ते मीनादिषु ।

४९. धव । किं । कलि = गो नर = मे । मे = ते । नर = हा । वा = धी । चय = नाकं । हर = रय । सा कर्क्यादिषु ।

५०. नाम । किं । चय = रे । वारि = वा । गो = मे । चय = सा । गय = नाकं । सा वक्री = रय । ह मीनादिषु ।

५१. काम । रे । धरा = वा । चय = मे । कलि = सा । भय = हा । तरु = नाकं । सा = कायं । सायं = रय । वारि सिंहादिषु ।

५२. राम । रे । रे = गो । नाकं = वा । तरु = ते । ते = सा । गो = कायं । घरवक्री = मेषादिषु ।

५३. लोम । किं । सर = गो । गिरि = मे । धी = ते । गिरि = हा । मे = धी । भय = नाकं । वारि = रय । गो सिंहादिषु ।

५४. वाम । किं । रय = रे । कर = गो । खर = मे । मय = सा । रे = धी । किं = रय । गयवक्री मेषादिषु ।

५५. शम । रे । दया = वा । सायं = ते । किं = सा । भय = हा । वारि = नाकं । गो = कायं । गय = रय घर कन्यादिषु ।

५६. तमि । रे । गो = गो । कर = वा । खर = ते । नाकं = सा । नग = धी । सार = वृषभादिषु ।

५७. साम । मे । रे = ते । धय = सा । नग = धी । नाकं = नाकं । नर = रय । किं = वृश्चिकादिषु ।

५८. दाम । किं । रय = रे । वारि = वा । ते । मे । खर = सा । हा = हा । सार = नाकं । नर = रय । चर वृषभादिषु ।

५९. धाम । गो । मय । वक्री = वा । धरा = ते । हर = हा । रय = धी । वारि = कायं । धी = रय । धर धनुरादिषु ऋजुप्रवेशादारभ्य ।

६०. नति । रे । मे = गो । धय = मे । रे = ते । धय = हा । ते । धी । गिरि = कायं । कायं = रय । नग मिथुनादिषु ।

६१. कति । रे । नर = हा । चय = नाकं । नाकं = कायं ।

हर कुम्भादिषु ।

६२. रति । किं । मय = रे । कलि = वा । मे = मे । नग = सा । चय = धी । रे = नाकं । चय = कायं । नग मिथुनादिषु ।

६३. गति । किं । कायं = रे । खर = वा । मे = नाकं । नर = रय । नर कुम्भादिषु ।

६४. भाति । रे । नाकं = गो । हर = मे = रय = ते । सार = हा । रय = धी । वारि = कायं । ते = रय । सायं कर्क्यादिषु ।

६५. मति । किं । शर = गो । गो = वा । भय = ते । रे मीनादिषु ।

६६. तति । किं । भय = गो । सा = वा । वारि = ते । हा = सा । खर = धी । मे = नाकं । मय = काय । शर कर्क्यादिषु ।

६७. सति । किं । सा = रे । कायं = गो । कायं = गो । धय = मे । धी = ते । हा मीनादिषु ।

६८. हति । रे । कायं = वा । रे = मे । नर = सा । रे = हा । भय = धी । शर = कायं । गो = रय । कायं सिंहादिषु ।

६९. धृति । किं । नर = रे । कलि = वा । किं = मे । वारि = सा । रय = धी । गो = नाकं । धय वक्री मेषादिषु ।

७०. नासा । गो । मे = वा । सार = ते । नाकं = सा । खर = धी । गो = नाक । कायं = कायं । कर= रय । नग कन्यादिषु ।

७१. कास । रे । धी = गो । नर = मे । रे = ते । दया = हा । धी = नाकं । सायं = रय । गय वक्री वृषभादिषु ।

७२. रस । गो । शर = मे । चय = ते । धरा = हा । नाकं = धी । धय = नाकं । धरा = रय । धी तुलादिषु ।

७३. गच्छ । किं । नर = गो । किं = वा । भय = मे । धरा = सा । चय = धी । हा = कायं । दया =रय । नग धनुरादिषु ।

७४. वसु । मे । सार = सा । रय = हा । वारि = नाकं । ते = कायं । दया = रय । नग धनुरादिषु ।

७५. मास । रे । गय = गो । तरु = मे । नाकं = ते । तरु = हा । भय = नाकं । गो = कायं । वारि मिथुनादिषु ।

७६. तंसु । किं । दया = सा । चय = धी । ते = नाकं । घर = रय । सा = मकरादिषु ।

७७. सीसं । किं । गिरि = गो । हा = वा । गिरि = धी । नाकं = नाकं । शर = रय । नाकं मिथुनादिषु ।

७८. दास । किं । गिरि = गो । चय = मे । सा = ते । हा वक्री =

धी । ते = नाकं । धी = कुम्भादिषु।

७९. धासि । किं । किं । रे । धय = वा । वा = मे । नर = सा । वा = हा । धय = नाकं । गो = काय। चय = रय । तरु मिथुनादिषु ।

बुधानयनप्रकारः

१. किं । किं । सार = गो । भय = गो । नग = वा । ते = वा । सायं वक्री = मे । चय = ते । मे =ते । खर = सा । नाकं = धी । धय = नाकं । हा = नाकं । शर = काय । चय मेषादिषु ।

२. रे । किं । नाकं = रे । ते = रे । घर = गो । हा = मे । कायं = मे । हर = ते । भय = सा । ते = सा । शरवक्री = हा । कर = धी । धय = दी । धरा = नाकं । दया = कायं । तरु मेषादिषु ।

३. गो । किं । गय = किं । धरा = रे । भय = वा । सायं = मे । वा = मे । नर = ते । सा = हा । धय = धी । वा = धी । खर= नाकं । मय = कायं । गो वक्री = कायं । धरा = रय । धय मेषादिषु ।

४. वा । किं । मे = किं । कर = रे । काय = वा । नाकं = वा । सार = मे । रय = ते । गो = ते । दया वक्री = सा । दया = हा । हा = धी । मय = काय । गिरि = रय । काय = रय ॥ सार मेषादिषु ।

५. मे । किं । मय = गो । सायं = वा । गो = वा । धय = मे । ते = सा = रय = सा । नग = हा । दया = धी । गय = धी = करवक्री

= नाकं । शर = कायं । चय = रय । गो = रय । नर मेषादामेषम् ।

६. ते । रे । गिरि = गो । नाकं = गो । तरु = वा । कायं = ते । चय = सा वा = सा । कर = हा । रय = नाकं । कर = कायं । हा = कायं । शर = रय = चय वृषादामेषम् ।

७. सा । किं । रय = वक्री = किं । चर = रे । सायं = गो । गो = गो । भय = वा । ते = ते । धी = ते । सार = सा । भय = धी । गिरि = नाकं । खल = कायं । धय = ऋजु प्रवेशादारभ्य मेषादिषु ।

८. हा । किं । वारि = रे । नाकं = रे । तरु = गो । तय = मे । गय = ते । किं = ते । दया = सा । सा = धी । सायं = नाकं । मे = नाकं । घर = कायं । सायं = कायं । सार वक्री = रय । हरमेषादिषु ।

९. धी । किं । दया = रे । गो = रे । धया = गो । हा = गो । हरवक्री = वा । धय = मे । हा = मे । शर = ते । कायं = हा । धय = धी । हा = धी । तरु = नाकं । चय = रय । गिरि मेषादिषु ।

१०. नाकं । किं । धी = किं । शरे = रे । रय = वा । भय = वा । कलि = मे । सायं = ते । ते = हा। गय = हा । नग = धी । दया = कायं । सार = रय । चय मेषादिषु ।

११. कायं । किं । किं = कि। दया = गो । कर = वा । सा = वा । गिरि = मे । नाकं = सा । चय =हा । वा = हा । घर = धी । गय = नाकं । चयवक्री = नाकं । सार = काय । नर = रय । सा = रय । वारिमेषादामेषम् ।

१२. रय । किं । भय = रे । धीवक्री = रे । वारि = गो । मे = गो । कलि = वा । चय = मे । गो = ते। रे वक्री = ते । चय = सा । धी = सा । सार = हा । मय = नाकं । वारि = कायं । गय = कायं । नग = रय । सायं वृषादामेषम् ।

१३. गय । रे । कायं = गो । सा = गो । गिरि = वा । धी = ते । गय = सा । किं = सा । धय = हा। धी = धी । ते वक्री = धी = वारि = नाकं । सार = कायं । मे = कायं । घर = रय । सायं = रय । नरवक्री वृषादिषु ।

१४. भय । किं । तरु = रे । भय = रे । नग = गो । भय = वा । मे = वा । गिरिवक्री = मे । सायं = ते । ते = ते । गिरि = सा । नाकं = धी । कर = नाकं । नाकं = नाकं । सार = कायं । चय = मेषादिषु ।

१५. मय । किं । कर = रे । सारे । घर = गो । धी = मे । रय = मे । नग = ते । चय = सा । हा = सा । नग = वक्री = हा । धय = धी । भय = नाकं । किं = कायं । धय = रय । तरु मेषादिषु।

१६. चय । किं । भय = किं । नग = रे । चय = वा । दया = मे । वा = मे । कर = ते । हा = हा । सायं = धी । ते = धी । गिरि = नाकं । भय = कायं = धी वक्री = कायं । धरा = रय । नर मेषादिषु ।

१७. सायं । किं । ते = किं । गिरि = रे । गय = गो । सा वक्री = गो । कर = वा । रय = वा । धरा =मे । गय = ते । मे = ते । वारिवक्री = सा । दया = हा । नाकं = हा । सार = धी । चय = नाकं । शर

= रय । गय = रय । धरामेषादामेषम् ।

१८. दया । किं । चय = गो । दया = वा । वा = वा । नर = मे । सा = सा । गय = हा । रे = हा । दय =धी । नर = धी । हरवक्री = नाकं । सार = काय । सायं = रय । वा = रय । कर वृषादामे षम् ।

१९. धय । रे । वा = गो । रय = गो । नर = वा । गय = मे । मे = मे । चयवक्री = ते । सायं = सा। ते = सा । गिरि = हा । गय = नाकं । कर = काय । नाकं = काय । सार = रय । मय वृषादामेषम् ।

२०. नर । रे । धय = गो । गो = गो । धय = ना । सा = ते । दया = ते । हर = सा । मय = हा । नाकं = हा । नरवक्री = धी । शर = नाकं । भय = काय । रे = काय । धय वृषादिषु ।

२१. कर । किं । शर = रे । रय = रे । हर = गो । वा = मे । मय = ते । गो = ते । नर = सा । धी = धी । सायं = नाकं । ते = नाकं । गिरि = काय । चय = रय । वा वक्री = रय । धरा मेषादिषु।

२२. घर । किं । दया = रे । गो = रे । धय = गो । हा = वा । गोवक्री = वा । दया = मे मय = मे । तरु = ते भय = हा । नर = धी । नाकं = नाकं । रे = नाकं । सायं = रय । वारि मेषादिषु ।

२३. गिरि । किं । नाकं = रे । तरु = गो । गय = वा । मय = वा । घर = मे । सायं = ते । मे = हा। गय = धी । रे = धी । नर = नाकं । नर = काय । किं वक्री = काय । हर = रय = सायं मेषादिषु ।

२४. वारि । किं । वा = किं । दया = गो । सायं = वा । सा = वा । शर = मे । नाकं = सा । मय = हा । हा = हा । शर = धी । मय = नाकं = चयवक्री = नाकं । धरा = काय । दय = रय । नाकं = रय । हर = मेषादामेषम् ।

२५. शर । किं । दया = रे । वा = वक्री = रे । शर = गो । मय = वा । ते = वा । नर = मे । सा = ते । रयवक्री = ते । नग = सा । दय = हा । हा = हा । घर = नाकं । घर = काय। नाकं = रय । ते = रय । कर वृषादामेषम् ।

२६. तरु । रे । दया = गो । सा = गो । तरु = वा । सायं = ते । रय = सा । गो = सा । कर = हा । काय = हा । सारवक्री = धी । गय = नाकं । नर = काय । हा = काय । गिरि वृषादिषु ।

२७. सार । किं । सार = रे । मय = गो । किं = गो । सायं = वा । मे = वा । धरावक्री = मे । चय = ते । सा = ते । वारि = सा । चय = धी । घर = नाकं । नाकं = नाक । सार = काय । सायं मेषादिषु ।

२८. हर । किं । घर = रे । हा = रे । वारि = गो । नाकं = मे । रय = मे । नग = ते । चय = सा । ते = हा । मे वक्री = हा । गिरि = धी । मय = नाकं । रे = नाकं । नर = रय । सार मेषादिषु ।

२९. धरा । किं । मय = किं । कलि = रे । चय = वा । सायं = मे । ते = मे । गिरि = ते । धी = हा। सायं = धी । ते = धी = वारि = नाकं । मय = काय । घरवक्री = काय । धरा = रय । नर मेषादिषु ।

३०. नग । किं । सा = किं । गिरि = रे । काय = गो । भयवक्री = गो । दया = वा । रय = वा । धरा= मे । मय = ते । वा = ते । धरावक्री = सा । दया = हा । नाकं = हा । सार = धी । सायं =काय । शर = रय । गय = रय । धरा मेषादामेषम् ।

३१. कलि । किं । सायं = गो । धय = वा । मे = वा । कर = मे । सा = सा । भय = हा । रे = हा । नर = धी । गय = नाकं । गोवक्री = नाकं । शर = कायं । धय = रय = मे = रय । खर वृषादामेषम् ।

३२. खल । किं । मय = किं । सार वक्री = रे । शर = गो । रय = गो । हर = वा । भय = मे । वा = मे । कर = ते । चय = सा । सा = सा । वारि = हा । रय = नाकं । घर = कायं । कायं = कायं । हर = रय । सायं वृषादामेषम् ।

३३. ला ला । रे । नर = गो । मे = गो । कर = वा । सा = ते । रय = ते । धरा = सा । चय = हा। धी =हा । तरु वक्री = धी = वारि = नाकं । मय = काय । रे = काय । नर वृषादिषु ।

३४. वाल । किं । शर = रे । रय = रे । हर = गो । भय = मे । चय = ते । वा = ते । कर = सा । धी = धी । धय = नाकं । सा = नाकं । वारि = काय । मय = रय । हा = वक्री = रय । धरा मेषादिषु ।

३५. मल । किं । धय = रे । मे = रे । नर = गो । सा = वा = धी वक्री = वा । चय = मे । काय = मे । सा = ते = गय = सा । सा = सा । धय वक्री = हा । नर = धी । काय = नाकं । गो = नाकं । दया =

रय ।शर मेषादिषु । नाकम् कायम् सोऽगणित अच्युदिनाकम् इत्युक्तम् । इति मन्यामहे ।

३६. तल ।किं ।रय = किं ।हर = रे ।भय = वा ।सायं = मे ।रे = मे ।धय = ते ।ते = हा । मय = धी ।गो = धी ।नर = नाकं ।गय = नाक ।सारवक्री = काय ।धरा = रय ।दया मेषादिषु ।

३७. साल ।किं ।गो ।किं ।नर = रे ।धी = वा ।धी = वा । तरु = मे ।कायं = सा ।सायं = मे ।ह = मे ।चर = धी ।भय = काय । घर = रय ।धी = दया ।तरु ।मेषादामेषम् ।

३८. हल ।किं ।मय = गो ।चय = वा ।किं = वा ।दया = मे ।ते = सा ।कायं = सा ।धरा = हा ।चय = नाकं ।चर = कायं ।मय = रय ।रे = रय। मय = वृषादामेषम् ।

३९. झिल्ली ।रे ।गिरि = गो ।धी = गो ।शर = वा ।कायं = ते । मय = सा ।गो = सा ।कर = ह। नाकं = धी नाकं ।धय = नाकं ।सायं = कायं ।वारि = रय ।मय वृषादामेषम् ।

४०. नव ।किं ।ते वक्री = किं ।सार = रे ।सायं = गो ।किं = गो ।सायं = वा ।वा = मे ।रे = वक्री =मे ।दया = ते ।हा = ते ।तरु = सा ।गय = धी ।धर = नाकं ।रय = नाकं ।धर = कायम् ।धय मेषादिषु ऋजुप्रवेशादारभ्य ।

४१. यव ।किं ।गिरि =रे ।धी = रे ।वारि = गो ।कायं = मे ।भय

= ते । किं = ते । दया = सा । सा = हा । कायं वक्री = हा । गिरि = धी । मय = नाकं । मय = नाकम् । घर = रय । हा मेषादिषु ।

४२. रवि । किं । चय = रे । किं = रे । दया = गो । हा = गो । गिरिवक्री = वा = धय = मे । सा =मे । वारि = ते । कायं = हा । दया = धी । हा = धी । शर = नाकं । मय = रय । रय मेषादिषु।

४३. गवि । किं । हा = किं । शर = रे । रय = वा । गय = वा । कलि = मे । वय = ते । वा = सा । वा वक्री = सा । दया = हा । कायं = हा । धरा = धी । नर = कायं । तरु = रय । मय मेषादिषु ।

४४. भव । किं । किं = किं । दया = गो । धया = वा । ते = वा । घर = मे । हा = सा । मय = हा। वा = हा । कर = धी । रय = नाकं । घर = वक्री = नाकं । तरु = कायं । धय = रय । सा = रय । गिरि मेषादामेषम् ।

४५. मल । किं । गय = रे । रे । वक्री = रे । वारि = गो । भय = गो । नग = वा । भय = मे । वा = मे । सारवक्री = ते । सायं = सा । हा = सा । शर = हा । गय = नाकं । वारि = कायं । रय = कायं । हर = रय । सायं वृषादामेषम् ।

४६. तव । रे कर = गो । ते = गो । घर = वा । हा = ते । रय = ते । नग = सा । सायं = मे । धी =धी । किं वक्री = धी । शर = नाकं । चय = कायं । वा = कायं । कर वृषादिषु ।

गुरोरानयनप्रकारः

१. किं । रे । भय = गय । किं । नग = शर । किं । भय = तल । रय । शर = दाव । वा । मे = दाव। सा । गिरि = वक्री = दाव । रय ॥ हा = नति । गो । सायं = नति । धी । नाकं वक्री = नति । काय । रे = रस । रे । नग गुरुवृषे ।

२. रे । रे । धरा = भय । रे । गय = तरु । किं । गिरि = साल । मे । सा = साल । हा । नरवक्री = हला । किं । ते = धवो । वा । भय = धव । नाकं । रयवक्री = धव । रय । रे = कति । ते । धरा= गच्छ । गो । रय मिथुने ।

३. गो । रे । मय = मय । रे । नग = तरु । ते । गय = तरु । धी । काय वक्री = सार । रे । रय = हला । मे । नर = हला । नाकं । करवक्री = झिल्ली । किं । दया = साम । वा । नग = रति । वा । भय = वसु । गो । नग = कर्किणी ।

४. वा । वा । सा = मय । हा । गय = मय । धी । चयवक्री = चय । वा । गिरि = सार । ते । नग =सार । कायं । किं = वक्री । हर । गो । भय = झिल्ली । ते । सा = झिल्ली । नाकं । रय वक्री = नव। रे । ते = काम । मे । नाकं = गति । मे । ते = मास । वा । रय सिंहे ।

५. मे । मे । गो = चय । हा । खर = चय । नाकं । नगवक्री = सायं । वा । धय = हर । सा । शर = धरा । किं । हा वक्री ।

धरा । रे । रय = नव । सा । सा = यव । रे । रे वक्री = यव । रे । नग = राम । ते । दया = भाति । मे । दया = तं सु । मे । नर-कन्यायाम् ।

६. ते । ते । गो = सायं । धी । घर = सायं । रय । किं वक्री = दया । मे । सा = धरे । हे । नाकं = नग । किं । करवक्री = नग । मे । वा = यव । हा । सा = लोम । ते । सायं = मति । ते । शर = सीसं । ते । दया तुलायाम् ।

७. सा । सा । रे = दया । नाकं । मय = धय । किं । ना वक्री = धय । ते । कायं = नग । धी । नर = कलि । रे । गिरिवक्री = कलि । मे । हर = रवि । धी । सा = वा । हा । सायं = तति । हा । गो = दास । सा । सायं = वृश्चिके ।

८. हा । सा । तरु = धय । कायं । गय = नर । रे । चयवक्री = नर । सा । हा = कलि । नाकं । गय = घल । वा । हा वक्री = घल । ते । चय = गवि । नाकं । ते = शम । धी । चय = सति । धी । कायं = धासि । हा । गय धनुषी ।

९. धी । किं । किं = धी । रे नगवक्री = धी । हा । नय = नर । काय । धरा = कर । वा । धीवक्री = कर । सा । गिरि = खल । काय । रे = भव । नाकं । वारि = तमि । नाकं । मे = हति । धी = खर = नद । हा गो मकरे ।

१०. नाकं । किं । रे = नाकं । मे । ते वक्री = नाकं । धी । वारि =

कर । रय । गुरु = ला । काय। किं = शव । काय । नाकं = सायं । नाकं । नर = धृति । नाकं । गो = पाद । रे । रे = पाद । गो । वारि वक्री = पाद । धी । चय कुम्भे ।

११. काय । किं । धी = घर । रय । चावि = वाल । रय । दया । तव । काय । शर = दाम । काय । रे= नासा । रे । नग = नासा । वा । नगवक्री = नासा । नाक । सायं = रद किं । नग = रद । ते गयवक्री = रद । धी । धय मीने ।

रय । किं । धय = वारि । किं । गो = मल । रय । भय = भवि । काय । नग = धाम । गो । भय= धाम । ते । गयवक्री = धाम । काय । सा = कास । रे । गिरि = कास । सा । तरुवक्री = कास । काय । किं = गद । रे । वा मेषे ।

शुक्रस्यानयनप्रकारः

१. किं । किं । रे = किं । सार = रे । घर = गो । सायं = वा । सायं = हा । दया = धी । चय = नाकं । गय = काय । धी = रय । वा = रय । सारशुक्रो वृषादिषु ।

२. रे । किं । कर = रे । मय = गो । हा = गो । घल = वा । शर = मे । दया = ते । रय = सा । मे= सा । धरा = हा । शर = धी । नर = नाकं । चय = काय । दया = रय । गिरि = मेषादावृषं पुनः ।

३. गो । किं । चयवक्री = गो । नर = वा । चय = मे । गय =

ते । सा = सा । रे = सा । तरु = हा। नर = धी । मय = नाकं । नाकं = कायं । वा = कायं = हर = रय । घर वृषादामेषं ऋजुप्रवेशादारभ्य ।

४. वा । किं । भय = रे । धी = गो । किं = गो । तरु = वा । वारि = मे । सायं = ते । धी = सा । गिरि = हा । मयवक्री = नाकं । भय = कायं । दया = रय । सायं वृषादिषु ।

५. मे । किं । कायं = रे । मे = रे = नग = गो = गिरि = वा । सायं = मे । धी = ते । रे । ते । सार = सा । कर = हा । भय = धी । हा = नाकं । गो = नाकं । हर = कायं । वारि = रय । धय मीनादावृषं पुनः ।

६. ते । किं । चय = रे । गिरि = गो । सावक्री = मे । सायं = ते । चय = सा । रय = हा । हा = धी । गो = धी । सार = नाकं । घर = कायं । चय = रय । नाकं = मिथुनादिषु ।

७. सा । किं । सा = किं । कलि = रे । सर = गो । धय = वा । काय = मे । वा = मे । धरा = ते। गिरि = सा । दया = हा । भय = कायं । किं = वक्री = रय भयमेषादिषु ।

८. हा । किं । सायं = रे । चय = गो । रय = वा । ते = वा । कलि = मे । वारि = ते । दया = सा। रय = हा । ते = धी । किं = धी । शर = नाकं । दया = कायं । गय = रय । सा मीनादामेषं पुनः।

शनेरानयनप्रकारः

१. गो । किं । रे = गो । हा । गिरि वक्री = गो । नाकं । रे = घलु । गो । वारि = घल । मे । चयवक्री = घल । रय । हा = शनिर्मेषे ।

२. मे । गो । हा = मे । हे । करवक्री = मे । कायं । धरा = मलं । किं । नरवृषे ।

सा । ते । सा = सा । धी । घरवक्री = सा । रय । नग = साल । गो । सार = मिथुने ।

४. धी । ते । गिरि = धी । धी । वारि = वक्री = नाकं । रे । धय = झिल्ली । वा । किं कर्किणी ।

५. रय । दा । गो = यव । मे । भय = सिंहे ।

६. भय । ते । किं = गवि । सा । नाकं = गवि । रय । नाकं वक्री = भव । वा । नाकं कन्यायाम् ।

७. चय । हा । मय = तव । ते । खर = तुलायाम् ।

८. धय । हा । मे = धव । धी । कर = धव । नाकं । नग वक्री = धव । ते । दया वृश्चिके ।

९. कर । काय । काय = खर । किं । दयावक्री = खर । हे । काय

= काय । धी । कर = काम । वा। गयवक्री = काम । ते । दय = धनुषि ।

१०. वारि । काय । गय = शर । वा । मेवक्री = शर । हा मे = वाम । धी । तरु मकरे ।

११. सार । काय । रे = तमि । रय । तरु = साम । वा । दया वक्री = साम । धी । वारिकुम्भे ।

१२. नग । किं । सायं = नग । मे । चयवञक्री = नग । रय । हा = धाम । काय । हरमीने ।

राहोरानयनप्रकारः

१. रे । किं । भय = नर । हा । दया = झिल्ली । गो । वारि = साम । नाक । धरा । तंसु । ते । रे कन्यायां राहुः ।

२. गो । सा । सार = घर । गो । वा = नाम नाकं । गय = धाम । मे । किं = सीसं । रय । वारि सिंहे ।

३. मे । रे । नर = गिरि । धी । गिरि = रवि । वा । गो = नति । रय । ते = धासि । सा । धी = कर्किणी ।

४. ते । धी । वा = घर । वा । काय = गवि । काय । धी = रति । ते । नर = पाद । किं । कलिमिथुने।

५. हा । गो । वारि = तरु । काय । किं = शव । ते । मे = भाति । किं । गय = रद । हा । मय वृषे ।

६. धी । नाक । काय = हर । मे । सायं = तव । काय । वारि = मति । सा । तरु = वद । गो । मे मेषे ।

७. काय । वा । नग = धरा । रय । सा = दाव । सा = काय = सति । रे । दया = मद । धी । खरमीने।

८. रय । काय । धय = कलि । ते वारि = नाम । किं । कलि = हति । धी । गो = सह । वा । कायं कुम्भे ।

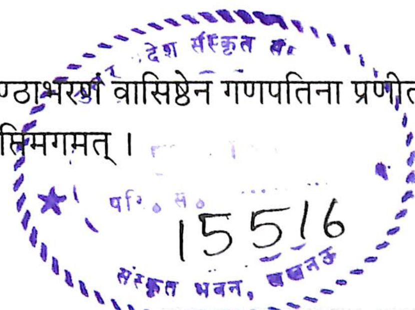
९. भय । ते । हा = ला । किं । घर = काम । हा । दया = नासा । गो । गिरि = देह । नाकं । नग मकरे ।

१०. चय । किं । वा = वाल । सा । तरु = लोम । गो । ते = कास । नाक । कायं = नत्भम् । मे । मयधनुषि ।

११. सायं । सा । रय = तल । रे । सायं = वाम । धी । वारि = गच्छ । वा । हर = कथं । रय । सा वृश्चिके ।

१२. धय । किं । धरा = साल । धी । सा = तमि । वा । धी = वसु । काय । दया = गन्ध । ते । कर तुलायाम् ।

इति दशखण्डात्मकं गणककण्ठाभरणं वासिष्ठेन गणपतिना प्रणीतं समाप्तिमगमत् ।

Ganapati Muni: A Pencil Sketch
by Madam Jane Adames

Kavyakantha Ganapati Muni

॥ वासिष्ठकाव्यकण्ठगणपतिमुनेः ग्रन्थमाला ॥

Vāsiṣṭhakāvyakaṇṭhagaṇapatimuneḥ Granthamālā

Collected Works of Vasishtha Kavyakantha Ganapati Muni

Contents of all Volumes

VOLUME 1

VOLUME 2

2. स्तोत्रग्रन्थमाला *stotragranthamālā* **The Book of Adoration (Part Two)**

2.1.	देवीस्तोत्रमञ्जरी *devīstotramañjarī*	Verses in praise of Goddess Uma (118 verses)
2.2.	श्रीत्रिपुरसुन्दरीगीतम् *śrītripurasunda-rīgītam*	Singing praise of Goddess Tripurasundari (18 verses)
2.3.	अमृताम्बापञ्चरत्नम् *amṛtāmbā-pañcaratnam*	Verses in praise of Amritamba – the consort of Narasimha (5 verses)
2.4.	सौन्दर्याम्बानिर्वाण-षट्कम् *soundaryāmbā-nirvāṇaṣaṭkam*	Verses on the liberation of Saunda-ryamba – the mother of Sri Ramana Maharshi (6 verses)
2.5.	रेणुकाषट्कम् *reṇukāṣaṭkam*	Verses on Renuka – the mother of Parasurama (6 verses)
2.6.	रेणुकासप्तकम् *reṇukāsaptakam*	Verses in praise of Goddess Renuka (7 verses)
2.7.	इन्द्राणीसप्तशती *indrāṇīsaptaśatī*	Verses in praise of Goddess Indrani – the consort of the Vedic godhead Indra (700 verses)

2.8.	प्रचण्डचण्डीत्रिशती *pracaṇḍacaṇḍī-triśatī*	Verses in praise of Chinnamasta – one of the ten cosmic powers of the Divine Mother (300 verses)
2.9.	मङ्गलगौरीस्तोत्रम् *maṅgalagaurī-stotram*	Benedictory verses in praise of Goddess Gauri (8 verses)

VOLUME 3

3. स्तोत्रग्रन्थमाला *stotragranthamālā* The Book of Adoration (Part Three)

3.1.	श्रीरमणचत्वारिंशत् *śrīramaṇa-catvāriṁśat*	Verses in praise of Sri Ramana Maharshi (40 verses)
3.2.	शिवशतकम् *śivaśatakam*	Verses in praise of Shiva (100 verses)
3.3.	शिवस्तवराजः *śivastavarājaḥ*	Verses in praise of Shiva (72 verses)
3.4.	शिवसप्ततिनामस्तोत्रम् *śivasaptati-nāmastotram*	Seventy names of Shiva as mentioned in the Veda (8 verses)
3.5.	इन्द्रसहस्रनामस्तोत्रम् *indrasahasra-nāmastotram*	Verses having one thousand names of Indra as mentioned in the Rigveda (115 verses)

3.6.	इन्द्रसहस्रे प्रथमं शतकम् *indrasahasre pathamaṁ śatakam*	Verses in praise of Indra (100 verses)
3.7.	इन्द्रसहस्रे कटाक्ष-स्तबकः *indrasahasre kaṭākṣastabakaḥ*	Verses extolling the graceful look of Indra (24 verses)
3.8.	इन्द्रविंशतिः *indraviṁśatiḥ*	Verses in praise of Indra (20 verses)
3.9.	इन्द्रसप्तकम् *indrasaptakam*	Verses in praise of Indra (7 verses)
3.10.	पवनाष्टकम् *pavanāṣṭakam*	Verses in praise of Vayu (8 verses)
3.11.	श्रीनृसिंहपञ्चरत्नम् *śrīnṛsiṁha pañcaratnam*	Verses in praise of Sri Narasimha (5 verses)
3.12.	श्रीयोगाञ्जनेयपञ्चरत्नम् *śrīyogāñjaneya-pañcaratnam*	Verses in praise of Sri Yoganjaneya (5 verses)
3.13.	तारकरामनामस्तुतिः *tārakarāma-nāmastutiḥ*	Verses singing the name of Sri Rama (16 verses)

3.14.	कृष्णाक्षरमाला *kṛṣṇākṣaramālā*	Verses on Sri Krishna in Sanskrit alphabetical order (50 verses)
3.15.	रामगीता *rāmagītā*	Verses on Sri Rama (9 verses)
3.16.	गीतमाला *gītamālā*	Garland of ten songs praising different Vedic and other godheads (225 verses)
3.17.	शिवगीतम् *śivagītam*	Verses praising Lord Shiva (25 verses)
3.18.	रमणगीतम् *ramaṇagītam*	Verses praising Sri Ramana Maharshi (4 verses)

VOLUME 4

4. तत्त्वग्रन्थमाला *tattvagranthamālā* **The Book on Principles of Existence**

4.1.	सदाचारबोधिनी *sadācārabodhinī*	Code of conduct for human beings (81 verses)
4.2.	तत्त्वघण्टाशतकम् *tattvaghaṇṭā-śatakam*	Verses on the principles of existence composed extempore in one hour as a part of an ashtavadhanam (100 verses)

4.3.	*तन्त्रहृदयम् *tantrahṛdayam*	A Tantra treatise on worshipping different aspects of the Divine Mother (192 verses)
4.4.	अक्षरावलिः *akṣarāvaliḥ*	Verses describing Sanskrit syllables (alphabet) and their corresponding deities (21 verses)
4.5.	श्रीरमणगीता *śrīramaṇagītā*	Teachings of Sri Ramana Maharshi (303 verses)
4.6.	सद्दर्शनम् *saddarśanam*	Sanskrit rendering of an original Tamil text "*ulladu narpadu*" of Sri Ramana Maharshi (44 verses)
4.7-9.	*विश्वमीमांसा *viśvamīmāṁsā*	These three (4.7-9) deal with several spiritual and metaphysical aspects of the principles of existence (679 verses)
4.10.	*धर्मानुशासनम् *dharmānu-śāsanam*	Verses dealing with the Hindu religious injunctions (39 verses)

---

* Incomplete writings

VOLUME 5

5. सूत्रग्रन्थमाला *sūtragranthamālā* **The Book of Aphorisms (Part One)**

5.1.	महाविद्यासूत्रम् *mahāvidyāsūtram*	On the ten cosmic powers of the Divine Mother (705 aphorisms)
5.2.	राजयोगसारसूत्रम् *rājayogasārasūtram*	Essence of Rajayoga (103 aphorisms)
5.3.	इन्द्रेश्वराभेदसूत्रम् *indreśvarā bhedasūtram*	Proclamation of the non-difference between Indra and Ishwara (37 aphorisms)
5.4.	चतुर्व्यूहसूत्रम् *caturvyūhasūtram*	Four main aspects of the Indra of the Rigveda (162 aphorisms)
5.5.	रुद्रकुटुम्बसूत्रम् *rudrakuṭumba sūtram*	Description of the family of Rudra (42 aphorisms)
5.6.	सृष्टिसूत्रम् *sṛṣṭisūtram*	On Creation (33 aphorisms)
5.7.	ईश्वरमीमांसा *īśvaramīmāṁsā*	Description of the true nature of Ishwara (65 aphorisms)
5.8.	क्रियाशक्तिमीमांसा *kriyāśakti-mīmāṁsā*	On the Divine power of action (24 aphorisms)

5.9.	सिद्धान्तसारसूत्रम् *siddhāntasāra-sūtram*	The essence of decisive truth principle (42 aphorisms)
5.10.	मनीषासङ्ग्रहः *manīṣāsaṅgrahaḥ*	A manual of spiritual science (120 aphorisms)
5.11.	अथ शान्तितपोबोधानां फलनिरूपणम् *atha śāntitapobodhānāṁ phalanirūpaṇam*	Determining the fruits of peace, austerity and knowledge (9 aphorisms)
5.12.	गायत्रीव्याख्यानम् *gāyatrīvyākhyānam*	Explanation of the Gayatri Mantra of Rishi Vishwamitra (48 aphorisms)
5.13.	योगव्याख्यानम् *yogavyākhyānam*	On Yoga (48 aphorisms)
5.14.	सीताव्याख्यानम् *sītāvyākhyānam*	On Sita – the consort of Sri Rama (51 aphorisms)
5.15.	कृष्णव्याख्यानम् *kṛṣṇavyākhyānam*	On Sri Krishna (75 aphorisms)
5.16.	तत्त्वसामान्यमीमांसा *tattvasāmānya-mīmāṁsā*	A brief enquiry into the principles of existence (20 aphorisms)
5.17.	*तत्त्वमीमांसा *tattvamīmāṁsā*	The principles of existence (245 aphorisms)

5.18.	प्रमाणपरीक्षा *pramāṇaparīkṣā*	Explaining Pramana, a means to attain Prama or a certain Knowledge (50 aphorisms)
5.19.	समवायपरीक्षा *samavāyaparīkṣā*	Explaining Samavaya or the perpetual co-inherence that lies between a substance and its qualities (14 aphorisms)
5.20.	अभावपरीक्षा *abhāvaparīkṣā*	Explaining Abhava or non-existence, one of the six pramanas of the Vedanta philosophy (40 aphorisms)
5.21.	पञ्चजनचर्चा *pañcajanacarcā*	On untouchability (89 aphorisms)
5.22.	गोत्रप्रवरनिर्णयः *gotrapravara-nirṇayaḥ*	Determination of the family sub-divisions (200 aphorisms)
5.23.	विवाहधर्मसूत्रम् *vivāhadharma-sūtram*	On Hindu laws and custom of marriage (151 aphorisms)
5.24.	शब्दप्रमाणचर्चा *śabdapramāṇacarcā*	An enquiry into the authority of Vedas (166 aphorisms)
5.25.	जैमिनीयतर्कवार्तिकम् *jaiminīyatarka-vārtikam*	A new interpretation of the aphorisms of Jaimini (348 aphorisms)

5.26.	पञ्चममीमांसा *pañcamamīmāṁsā*	On five kinds of people (130 aphorisms)
5.27.	दर्शनमाला *darśanamālā*	On Metaphysics (121 aphorisms)
5.28.	गणपतिदर्शनम् *gaṇapatidarśanam*	Spiritual thoughts of Ganapati Muni (95 aphorisms)
5.29.	*शक्तिदर्शनम् *śaktidarśanam*	On the dynamic aspect of the Divine (109 aphorisms)
5.30.	साम्राज्यनिबन्धनम् *sāmrājya nibandhanam*	A new constitution for India (560 aphorisms)

VOLUME 6

6. सूत्रग्रन्थमाला *sūtragranthamālā*
The Book of Aphorisms (Part Two)

6.1-16.	*विश्वमीमांसा *viśvamīmāṁsā*	An encyclopedic work on all aspects of the Hindu religion (1640 aphorisms)
6.17.	तत्त्वानुशासनसूत्राणि *tattvānuśāsana-sūtrāṇi*	Instructions on the principles of existence (18 aphorisms)
6.18-26	*धर्मानुशासनम् *dharmānu-śāsanam*	Instructions on Dharma (839 aphorisms)

6.27-28	*देवतामीमांसा *devatāmīmāṁsā*	On Vedic deties (162 aphorisms)
6.29.	*वासिष्ठदर्शनम् *vāsiṣṭhadarśanam*	Doctrine of Ganapati Muni (45 aphorisms)
6.30.	*सर्वार्थदर्शनम् *sarvārtha- darśanam*	On the doctrine of direct perception (77 aphorisms)
6.31.	*आदिशास्त्रार्थसूत्रम् *ādiśāstrātha- sūtram*	On the first hymn of the Rigveda (70 aphorisms)
6.32.	*वासिष्ठकामसूत्राणि *vāsiṣṭhakāma sūtrāṇi*	On sexual love as understood by Ganapati Muni (89 aphorisms)
6.33.	*महावार्तिकम् *mahāvārtikam*	On the authenticity of Vedic texts (94 aphorisms)

VOLUME 7

7. भाष्यग्रन्थमाला *bhāṣyagranthamālā*
The Book of Commentaries

7.1.	*मूलग्रन्थप्रशंसा *mūlagrantha- praśaṁsā*	A tribute to Rigveda

7.2.	*नूतनभाष्यकरणा-वसरकथनम् *nūtanabhāṣyakaraṇā-vasarakathanam*	Necessity for a fresh and new interpretation of the Rigveda
7.3-5.	*ऋग्वेदभाष्यम् *ṛgvedabhāṣyam*	Introduction to a commentary on the Rigveda
7.6.	*आदिवेदमीमांसा *ādivedamīmāṁsā*	On the Rigveda
7.7.	*ऋग्वेदविमर्शिनी *ṛgvedavimarśinī*	Rigveda – an introduction
7.8.	ऋग्वेदमन्त्रभाष्यम् *ṛgvedamantra-bhāṣyam*	Explanation of some of the hymns of the 1st, 2nd and 7th mandala of Rigveda
7.9.	*विश्वमीमांसा-प्रथमम् अक्षरप्रकरणम् *viśvamīmāṁsā-prathamamakṣara-prakaraṇam*	On word-meaning relationship
7.10.	*देवताकाण्डे द्वितीयं प्रकरणम् *devatākāṇḍe dvitīyaṁ prakaraṇam*	Second chapter on Vedic godheads

7.11.	*ऐन्द्रसहस्रनाम- भाष्यम् *aindrasahasra- nāmabhāṣyam*	Commentary on thousand names of Indra
7.12.	जैमिनीयसूत्रभाष्यम् *jaiminīyasūtra- bhāṣyam*	Commentary on the aphorisms of Jaimini
7.13.	ईशोपनिषद्भाष्यम् *īśopaniṣadbhāṣyam*	Commentary on Ishopanishad
7.14.	उपदेशसारभाष्यम् *upadeśasārabhāṣyam*	Commentary on Upadeshasara of Sri Ramana Maharshi
7.15.	गुरुमन्त्रभाष्यम् *gurumantrabhāṣyam*	Commentary on Gurumantra
7.16.	अग्नेः चतस्रो विभूतयः *agneḥ catasro vibhūtayaḥ*	Four emanations of Agni
7.17.	दैवरातदर्शनम् अन्वयभाष्यम् *daivarāta- darśanam anvayabhāṣyam*	A commentary on the doctrine of Daivarata, a disciple of Sri Ganapati Muni
7.18.	*मातृतत्त्वप्रकाशिका *mātṛtattva- prakāśikā*	A Sanskrit rendering of two chapters of Sri Aurobindo's *The Mother*

7.19.	*शारीरकमीमांसा टिप्पणी *śārīrakamīmāṁsā-ṭippaṇī*	A note on the *Brahmasutra-bhashya* of Adi Sankara
7.20.	*वैदिकशब्दानामर्थाः *vaidikaśabdānām arthāḥ*	Meanings of Vedic words

VOLUME 8

8. आयुर्वेदज्योतिषग्रन्थमाला
āyurvedajyotiṣagranthamālā
The Book of Ayurveda and Astrology

8.1.	चिकित्सानुशासनम् *cikitsānuśāsanam*	Instructions on medical treatment (384 aphorisms)
8.2.	प्राणतोषणम् *prāṇatoṣaṇam*	A treatise on the maintenance of a healthy life (108 verses)
8.3.	होरानिर्णयसङ्ग्रहः *horānirṇaya-saṅgrahaḥ*	A treatise on Astrology (81 verses)
8.4.	षोडशश्लोकी *ṣoḍaśaślokī*	Merits and demerits of the planetary positions (16 verses)
8.5.	त्रिभावफलचन्द्रिका *tribhāvaphala-candrikā*	A work on Keraliya Astrology dealing with Ayu – life-span, Kalatra – wife, Putra – son (89 verses)

8.6.	गणककण्ठाभरणम् *gaṇakakaṇṭhā-bharaṇam*	On movements of the planets

VOLUME 9

9. *भारतचरित्रमीमांसा *bhāratacaritramīmāṁsā*
A Treatise on the Mahabharata

VOLUME 10

10. *पूर्णा *pūrṇā*
Purna – A Novel

VOLUME 11

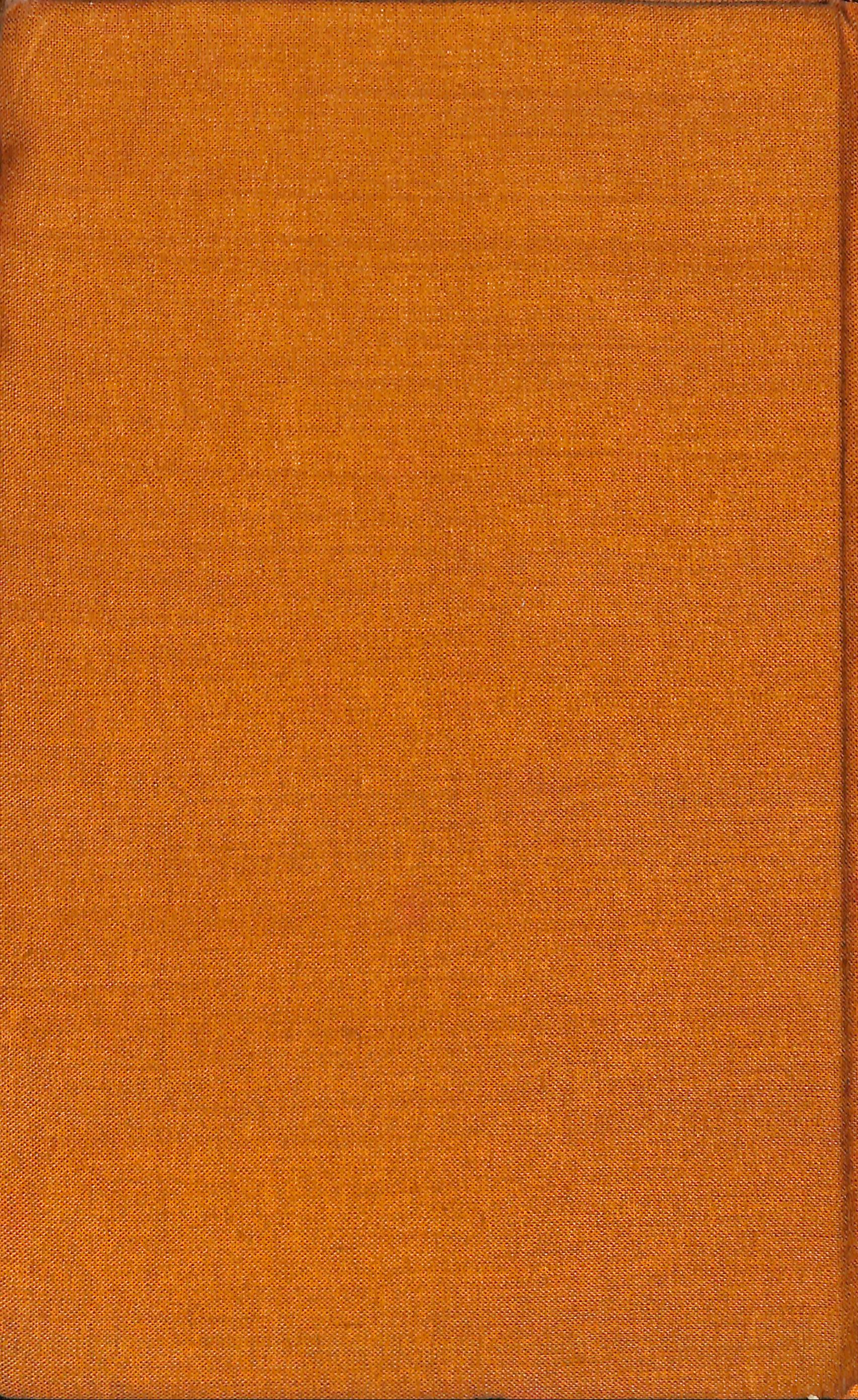
11. प्रकीर्णकम् *prakīrṇakam*
Miscellaneous Writings

11.1.	गणपतिमुनेः पत्राणि *gaṇapatimuneḥ patrāṇi*	Letters of Ganapati Muni
11.2.	नवद्वीप-काव्यकण्ठः *navadvīpa-kāvya-kaṇṭhaḥ*	Ganapati Muni recieving 'Kavyakantha' title
11.3.	प्रास्ताविकपद्यानि *prāstāvikapadyāni*	Collection of stray verses

11.4.	सुकन्यादस्रसंवादः *sukanyādasra-saṁvādaḥ*	Dialogue between Sukanya and Ashwinideva from Mahabharata
11.5.	पाण्डवधार्तराष्ट्रसम्भवः *pāṇḍavadhārta-rāṣṭrasaṁbhavaḥ*	Extempore verses on the origin of the Pandavas and Kauravas
11.6.	*भृगुवंश इतिहासः *bhṛguvaṁśa itihāsaḥ*	History of Bhrigu lineage
11.7.	लालिभाषोपदेशः *lalibhāṣopadeśaḥ*	A proposed new language
11.8.	इतरग्रन्थाः *itaragranthāḥ*	Other texts

VOLUME 12

12. अनुक्रमणी *anukramaṇī*
Index

"Vasishtha Ganapati Muni (1878-1936) was a luminary of the first magnitude on the spiritual firmament of modern India. He was a versatile genius whose contribution in the many fields to which he turned his attention are yet to be fully assessed." **Sri M.P. Pandit**, ***Adoration of the Divine Mother***.

"Kavyakantha Ganapati Sastri, ... played much the same role in the life and reputation of Bhagavan Sri Ramana Maharshi as Swami Vivekananda did in that of Sri Ramakrishna Paramahamsa. Sri Vasishtha Muni was a mighty spiritual personality in his own right,.... he recognized the uniqueness of Bhagavan's teaching, accepted him as his *guru* and proclaimed him as the Maharshi to the whole world. Those who want to understand the message of the Maharshi in its pristine purity have to study the Muni's redaction of the Master's teachings ..." **Sri S. Shankaranarayanan**, ***Bhavan's Journal***.